PREZYDENT
MIASTA ŁOMŻA

Łomża, 16.06.2026 r.

WIR.061.1.2026

DRUK Nr 440 -

Rada Miejska Łomży

Dotyczy: Aktualizacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży

W załączeniu przedkładam Wysokiej Radzie projekt uchwały w sprawie przyjęcia aktualizacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży.

Z poważaniem,

Z up. Prezydenta Miasta

Andrzej Stypułkowski
ZASTĘPCA PREZYDENTA MIASTA

Załączniki:

1. Projekt uchwały w sprawie przyjęcia aktualizacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży wraz z załącznikami.

Akceptował: Marcin Milczarski– Naczelnik - Wydział Inwestycji, Rozwoju i Funduszy Zewnętrznych - tel. 86 215 68 01
Opracował/sprawę prowadzi: Anna Walczyk – Starszy Inspektor - WIR – tel. 86 215 68 06

Projekt

z dnia 16 czerwca 2026 r.
Zatwierdzony przez .....

DRUK Nr 440A

UCHWAŁA NR .....
RADY MIEJSKIEJ ŁOMŻY

z dnia 24 czerwca 2026 r.

w sprawie przyjęcia aktualizacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 12 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2026 r. poz.662) oraz art. 34 ust. 6 pkt. 2 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021 – 2027 (Dz. U z 2025 r. poz. 1733, 1844.) w związku z § 9 ust. 4 Porozumienia Międzygminnego z dnia 25 marca 2026 r. zmieniającego Porozumienie Międzygminne zawarte w dniu 01 marca 2024r. w sprawie kontynuacji współpracy w ramach związku ZIT oraz określenia zasad współpracy jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży, służących realizacji zadań w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, Rada Miejska Łomży uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się dokument strategiczny pn. „Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży" po aktualizacji, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Łomża.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący
Rady Miejskiej Łomży

Wiesław Tadeusz Grzymała

NACZELNIK
Wydziału Inwestycji, Rozwoju
i Funduszy Zewnętrznych
mgr inż. Marcin Milczarski

STARSZY INSPEKTOR
mgr inż. Anna Walczyk

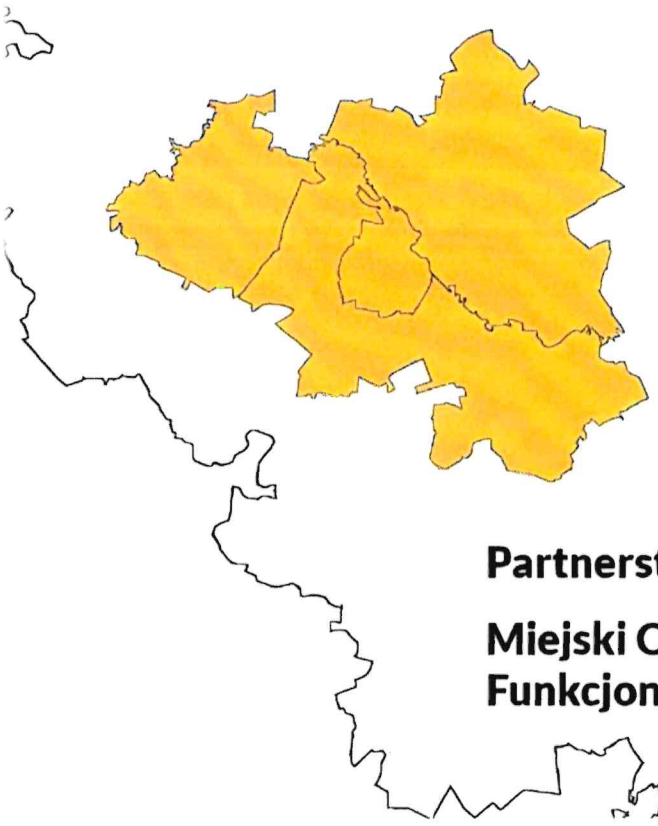
ZASTĘPCA NACZELNIKA
Wydziału Inwestycji, Rozwoju
i Funduszy Zewnętrznych
Urzędu Miejskiego w Łomży
mgr inż. Edyta Duchnowska

Sprawdzono
pod względem
formalno-prawnym

RADCA PRAWNY
Anna Mudel-Chojnowska

Załącznik do uchwały nr .....
Rady Miejskiej Łomży
z dnia 24 czerwca 2026 r.

Strategia ZIT

Partnerstwo Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Łomży

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

Centrum Wsparcia Doradczego

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży (Strategia ZIT MOF Miasta Łomży)

Opracowanie
Związek Miast Polskich

Zespół autorski
Agnieszka Brzostowska, Norbert Brzostowski, Joanna Ćwiklińska-Ziomek, Grzegorz Dudzik, Jerzy Zaborowski

Koordynator Zespołu Doradców

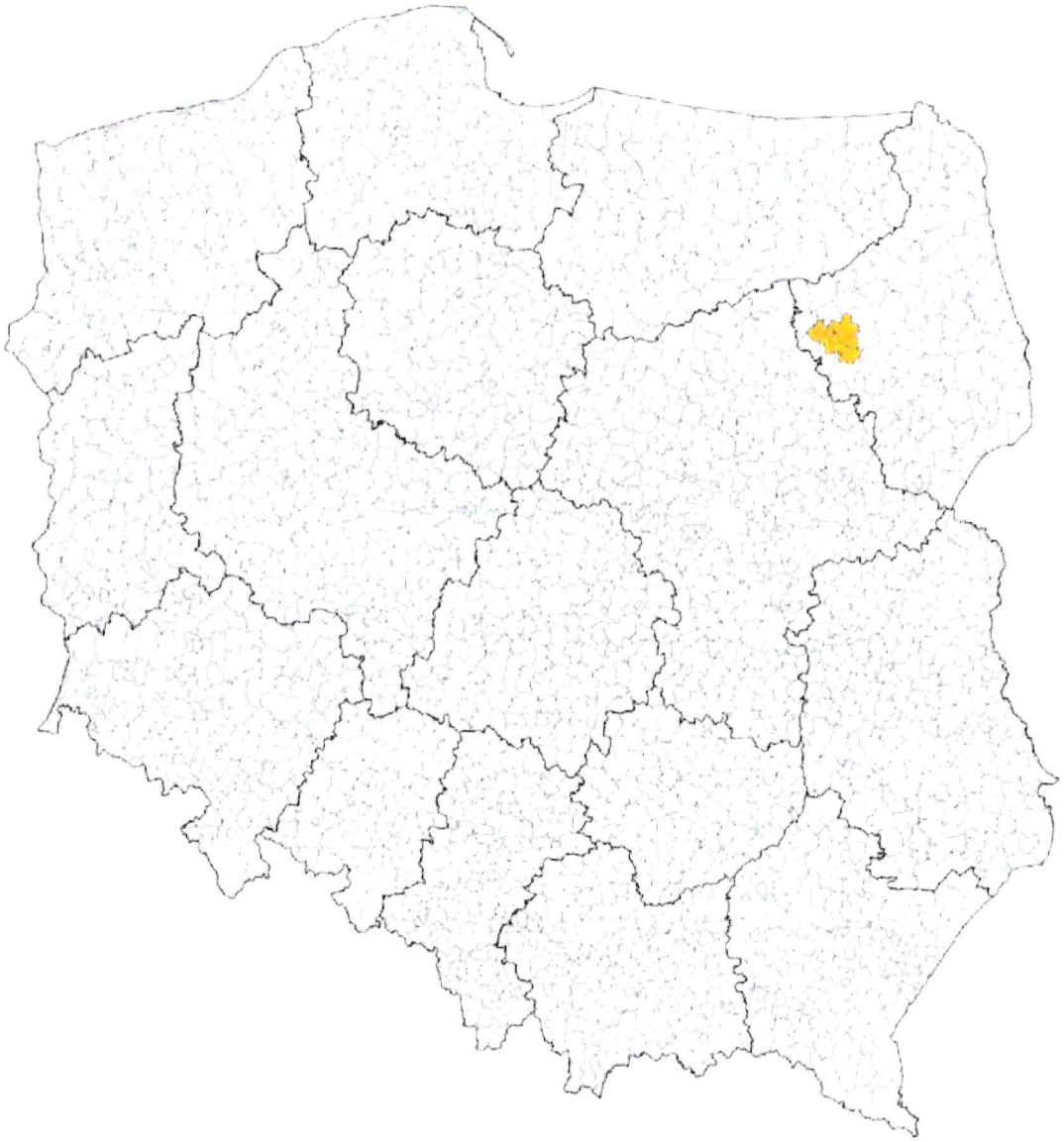
Grzegorz Dudzik

Kierownik projektu CWD
Jarosław Komża

Projekt „Centrum Wsparcia Doradczego 2023" jest trzecią edycją projektu strategicznego pod nazwą Centrum Wsparcia Doradczego, zainicjowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Obecna edycja CWD wdrażana jest przez Fundację Fundusz Współpracy oraz Związek Miast Polskich. Program ma na celu popularyzowanie idei partnerstwa międzysamorządowego oraz budowanie kompetencji samorządów lokalnych do strategicznego planowania rozwoju we współpracy z innymi JST i planowania kompleksowych przedsięwzięć, rozwiązujących problemy rozwojowe i odpowiadających zidentyfikowanemu potencjałowi obszaru partnerstwa. Projekt „Centrum Wsparcia Doradczego 2023" realizowany jest w okresie od lipca do końca grudnia 2023 roku w ramach programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027.

Strategia ZIT MOF Miasta Łomży została zaktualizowana w 2026 roku.

2023 © Związek Miast Polskich

2. Wstęp

„Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży" (dalej: Strategia ZIT) jest strategią rozwoju pełniącą funkcję strategii ZIT. Została opracowana dla Partnerstwa: Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Łomży (dalej: MOF Miasta Łomży lub Partnerstwo), w skład którego wchodzą Miasto Łomża, Gmina Łomża, Gmina Nowogród, Gmina Piątnica tworzące Związek ZIT na mocy porozumienia międzygminnego zawartego w dniu 23 grudnia 2022 r. (Dz. U. Województwa Podlaskiego z 2 stycznia 2023 r. poz. 15), zmienionego Aneksem nr 1 (Dz. U. Województwa Podlaskiego z 12 lipca 2023 r. poz. 3859).

Strategia ZIT nie zastępuje strategii gmin tworzących Partnerstwo. Gminy mogą posiadać odrębne strategie rozwoju.

Strategia i jej proces przygotowywania są zgodne z ustawą z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027, ustawą o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. Strategia zawiera m.in. syntezę diagnozy, cele, do których Partnerstwo dąży oraz odpowiadające im kierunki działań, wskaźniki, listę projektów ZIT wraz z informacją o ich wyborze, źródła finansowania i opis systemu wdrażania.

Strategia obejmuje okres do 2030 roku. Wynika to m.in. z okresu programowania środków unijnych w perspektywie finansowej 2021-2027, które można będzie wydatkować do końca 2030 roku.

Dokument przedstawia cele strategiczne, kierunki działań oraz przedsięwzięcia, za pomocą których będą one realizowane. Wskazane w strategii przedsięwzięcia grupują większą liczbę projektów realizowanych przez wszystkie gminy wchodzące w skład Partnerstwa. Każde z nich stanowi odpowiedź na zdiagnozowane w ramach przeprowadzonego procesu diagnostycznego problemy stanowiące wyzwania rozwojowe MOF Miasta Łomży. Z rezultatów projektów będą korzystać mieszkańcy całego obszaru funkcjonalnego a ich efekty będą miały pozytywny wpływ na rozwój MOF jako całości. Zakres strategii, w szczególności w odniesieniu do wzoru listy projektów, podejścia zintegrowanego, wskaźników był uzgadniany w trybie roboczym, w toku prac nad strategią z przedstawicielami Instytucji Zarządzającej Województwa Podlaskiego. Praca nad strategią była realizowana w zasadniczej części w ramach projektu Centrum Wsparcia Doradczego Plus (CWD+), zainicjowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej w latach 2022-2023. W ramach projektu CWD+ powstała Grupa Robocza złożona z reprezentantów Partnerów oraz Rada Partnerstwa, w skład której wchodzą wójtowie, burmistrz i prezydent.

Prace nad dokumentem były realizowane w ramach trzech zasadniczych etapów: diagnostyczny, strategiczny, konsultacji i opiniowania.

Na etapie diagnostycznym została wykonana analiza danych zastanych oraz badania ilościowe i jakościowe, powstał „Raport diagnostyczny Portret Partnerstwa Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Łomży". W ramach badań ilościowych zrealizowano: badanie opinii oraz planów życiowych młodzieży, badanie opinii mieszkańców, badania samorządów w zakresie współpracy i instytucjonalizacji Partnerstwa, badania przedsiębiorczości, badania wewnętrznych i zewnętrznych czynników rozwojowych Partnerstwa.

W ramach badań jakościowych przeprowadzono liczne spotkania i debaty członków Grupy Roboczej i Rady Partnerstwa oraz wywiady grupowe i warsztaty z reprezentantami różnych grup interesariuszy.

Pierwotny dokument diagnostyczny opracowany został na dzień 31 października 2022 roku. W kolejnych miesiącach diagnoza została uzupełniona o wybrane zagadnienia i aktualne dane, elementy które w toku prac strategicznych uznano za istotne z punktu widzenia opracowywanej Strategii ZIT.

Etap prac strategicznych polegał w głównej mierze na opracowaniu syntezy diagnozy, struktury celów i kierunków działań oraz określeniu listy projektów ZIT. W ramach tego etapu opracowano także inne wymagane prawem elementy dokumentu strategicznego.

Proces prac diagnostycznych i strategicznych był koordynowany przez Zespół Doradców Związku Miast Polskich i Grupę Roboczą oraz nadzorowany przez Radę Partnerstwa. Na mocy porozumienia międzygminnego zawartego w dniu 23 grudnia 2022 r. (Dz. U. Województwa Podlaskiego z 2 stycznia 2023 r. poz. 15) powstał Związek ZIT, który posiada Grupę Roboczą związku ZIT i Komitet Sterujący związku ZIT.

W czasie prac nad dokumentem Komitet Sterujący związku ZIT powołał „Zespół partnerów społeczno-gospodarczych" pełniący rolę ciała opiniująco-doradczego ZIT MOF Miasta Łomży.

Projekt Strategii został przedstawiony Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Białymstoku oraz Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu w Białymstoku w celu uzgodnienia odstąpienia od konieczności opracowania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko zgodnie z Ustawą z dn. 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Zarówno Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska jak i Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wskazali na brak konieczności opracowania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla Strategii.

Wstępny projekt Strategii ZIT został przygotowany przez partnerów i zespół ekspertów Związku Miast Polskich w okresie listopad 2022r. – kwiecień 2023 r. w ramach projektu CWD+. Ostateczny kształt projektu strategii powstał jako wynik etapu trzeciego - konsultacji i opiniowania w ramach zarówno wewnętrznych konsultacji partnerów, roboczych konsultacji z interesariuszami, a także formalnych procedur konsultacji i opiniowania adekwatnych dla Strategii ZIT. Projekt Strategii uzyskał w dniu 27 listopada 2023r. akceptację Komitetu Sterującego związku ZIT.

W okresie od lutego do kwietnia 2026 r. przeprowadzono aktualizację Strategii ZIT w związku ze zmianami wprowadzonymi do programu Fundusze Europejskie dla Województwa Podlaskiego 2021–2027 oraz nowymi możliwościami pozyskania środków finansowych na projekty zwiększające odporność na sytuacje kryzysowe. Proces aktualizacji poprzedziły konsultacje robocze z Urzędem Marszałkowskim Województwa Podlaskiego, podczas których przygotowano propozycje modyfikacji listy projektów przewidzianych do realizacji w Strategii ZIT. W ramach aktualizacji przeprowadzono cykl warsztatów Rady Partnerstwa i Grupy Roboczej, w trakcie których zmodyfikowano cele strategiczne, wzbogacając je o Cel Strategiczny 5: **Wzrost odporności na sytuacje kryzysowe**. Zmieniono również listę projektów, uzupełniając ją o przedsięwzięcia związane z rozbudową oraz poprawą poziomu zabezpieczenia infrastruktury kanalizacyjnej i wodociągowej, rozwojem infrastruktury zapewniającej odporność cywilną, w szczególności w zakresie poprawy możliwości operacyjnych podmiotów ochrony ludności i obrony cywilnej oraz szkoleniami dla podmiotów ochrony ludności i obrony cywilnej i mieszkańców w zakresie reagowania na sytuacje kryzysowe. W trakcie prac uwzględniono zapisy Programu Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej na lata 2025–2026. Zaktualizowaną Strategię ZIT poddano konsultacjom społecznym, w tym konsultacjom z Zespołem partnerów społeczno-gospodarczych, oraz procedurze opiniowania przez Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego oraz Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Projekt zaktualizowanej Strategii został również przekazany Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Białymstoku oraz Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu w Białymstoku celem uzgodnienia odstąpienia od konieczności sporządzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, zgodnie z Ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Zarówno Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska jak i Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wskazali na brak konieczności opracowania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla zaktualizowanej Strategii. Projekt zaktualizowanej Strategii ZIT uzyskał akceptację Komitetu Sterującego Związku ZIT w dn. 12.06.2026 r.

3. Synteza diagnozy, analiza uwarunkowań i powiązań strategicznych

Na etapie diagnostycznym opracowano dokument – „Raport diagnostyczny Portret Partnerstwa Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Łomży". Raport zawiera analizę desk research oraz wyniki badań pierwotnych. Znajdują się tam liczne dane statystyczne, analizy dynamiczne i porównawcze dotyczące całego obszaru MOF i pojedynczych samorządów Partnerstwa. Diagnozę opracowano w wymiarach społecznym, gospodarczym, funkcjonalno-przestrzennym i instytucjonalnym. Raport zawiera rozdział podsumowujący składający się z wniosków dotyczących analizy problemów, potencjałów i potrzeb MOF Miasta Łomży oraz podsumowanie czynników rozwoju w postaci analizy SWOT. Niniejszy rozdział opracowano w postaci wniosków sformułowanych na podstawie raportu diagnostycznego uzupełnionych spostrzeżeniami i uwagami wynikającymi ze spotkań i dyskusji zrealizowanych w kolejnym etapie opracowania Strategii ZIT.

Podrozdział 3.1. zawiera opis kluczowych potencjałów i problemów obszaru MOF Miasta Łomży. Przy wskazaniu potencjałów opisano także potrzeby i sposoby ich wykorzystania dla rozwoju MOF. Wraz z opisem problemów wskazano potrzeby w zakresie ich ograniczenia lub eliminacji.

Podrozdział 3.2 charakteryzuje podstawy i przyczyny wyznaczenia MOF Miasta Łomży jako obszaru funkcjonalnego w strukturze przestrzennej województwa.

W podrozdziale 3.3. scharakteryzowano skrótowo powiązania społeczne, gospodarcze, środowiskowe, funkcjonalno-przestrzenne zarówno samego obszaru MOF z terytoriami zewnętrznymi, jak i powiązania wewnątrz MOF.

W podrozdziale 3.4. sformułowano wnioski w postaci analizy SWOT i scharakteryzowano szerzej szanse i zagrożenia rozwojowe MOF Miasta Łomży.

W podrozdziale 3.5 podsumowano wnioski wynikające z diagnozy wskazując kluczowe kierunki strategicznej interwencji z których wynikają sformułowane w kolejnym rozdziale cele strategiczne.

3.1. Analiza zdiagnozowanych uwarunkowań rozwojowych

3.1.1. Kluczowe potencjały rozwojowe Partnerstwa i potrzeby w zakresie ich wykorzystania

Ośrodek subregionalny realizujący usługi średniego i wyższego rzędu. Miasto Łomża realizuje zarówno usługi społeczne poziomu powiatowego jak i usługi wyższego rzędu, np. opieki zdrowotnej (szpital wojewódzki), usługi publiczne w ramach delegatur administracji zespolonej, szkolnictwo wyższe. Miasto to subregionalne centrum kultury, sportu, szkolnictwa ponadpodstawowego i wyższego, silny ośrodek handlowy i rynku pracy. Wykorzystanie subregionalnego potencjału miasta do rozwoju MOF wymaga inwestycji zapewniających długoterminowe utrzymanie wysokiej jakości infrastruktury i oferty związanej z usługami wyższego rzędu, zwłaszcza w zakresie edukacji, kultury, ochrony zdrowia, transportu zbiorowego, włączenia społecznego, rozwoju innych usług dla różnych grup społecznych.

Położenie w obszarze szerokiego oddziaływania Warszawy i Białegostoku. Nieduże relatywnie odległości od stolicy regionu i kraju dają możliwości korzystania z zasobów tych miast. MOF korzysta na tej lokalizacji i może korzystać jeszcze bardziej: łatwiejszy dostęp do specjalistów (np. lekarzy, finansistów, wykładowców, itp.), do instytucji i kontrahentów. Takie położenie jest także pewnym zagrożeniem, ponieważ może ograniczać autonomiczny rozwój szeregu usług średniego i wyższego rzędu. Uwzględniając aktualną sytuację, położenie MOF to jednak bardziej potencjał niż problem.

Lokalizacja w drogowym węźle komunikacyjnym. MOF jest położony w węźle drogowym o znaczeniu ponadlokalnym: droga ekspresowa S61-Via Baltica (element sieci TEN-T), drogi krajowe DK 61, DK 63, DK 64 oraz drogi wojewódzkie. Sieć komunikacyjną uzupełniają drogi powiatowe i gminne. Na Via Baltica docelowo powstaną cztery węzły drogowe na obszarze MOF: Łomża Północ, Nowogród, Łomża Zachód i Łomża Południe.

Centralne położenie miasta Łomża na obszarze MOF skutkuje możliwościami szybkiego dojazdu do centrum i pozwala myśleć o Łomży jako o mieście 15 minutowym. Potencjał ten zostanie w pełni urzeczywistniony, gdy zostaną dokończone planowane inwestycje drogowe. Centralne położenie rdzenia MOF daje szansę na szybki dostęp mieszkańców MOF do różnych usług realizowanych w Łomży i umożliwia organizację efektywnego transportu zbiorowego na tym obszarze.

Instytucje otoczenia biznesu (IOB) działające na obszarze Partnerstwa, np.: Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna, Park Przemysłowy Łomża, Centrum Obsługi Przedsiębiorców UM w Łomży, Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego, Podlaski Fundusz Rozwoju Sp. z o.o., Cech Rzemieślników i Innych Przedsiębiorców w Łomży, Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Łomży, inne. Wymienione podmioty posiadają duże możliwości wsparcia inkubacji i rozwoju przedsiębiorstw, kreowania polityki innowacyjności, budowania partnerstw na rzecz podnoszenia konkurencyjności lokalnej i regionalnej gospodarki. Podmioty te mogą także efektywnie

uczestniczyć w edukacji dla przedsiębiorczości na różnych poziomach: od przedszkola, przez szkoły podstawowe i ponadpodstawowe, włącznie z zawodowymi oraz wyższe.

Wysoka konkurencyjność wybranych firm funkcjonujących na obszarze MOF. Są to podmioty m. in. z potencjałem eksportowym, a także należące do inteligentnych specjalizacji regionalnych. Dotyczy to przemysłu meblarskiego, rolno-spożywczego, wyrobów z tworzyw sztucznych, maszyn i urządzeń mechanicznych i innych. Są to istotne potencjały, które mogą być wykorzystane do tworzenia nowych miejsc pracy o konkurencyjnych wynagrodzeniach, do relacji z lokalnymi ośrodkami kształcenia, uczelniami i szkołami zawodowymi dając szansę na lepsze dostosowanie programów kształcenia do potrzeb rynku pracy.

Potencjał sektora rolniczego MOF i otoczenia; tradycje rolnicze i duże zasoby surowcowe możliwe do wykorzystania przez przetwórstwo spożywcze (uprawy zbóż, ziemniaków, hodowla bydła, trzody i drobiu) oraz w turystyce. Siła sektora rolnego MOF i związane z tym tradycje odgrywają silną rolę społeczną, integrującą. Pośrednio mogą zostać wykorzystane do włączenia społecznego, rozwoju kultury oraz usług turystycznych.

Unikalne walory środowiska. Na analizowanym terenie zlokalizowane są elementy przyrodnicze o szczególnych cechach, m.in. rezerwaty przyrody, Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi wraz z otuliną, którą łączy się z Biebrzańskim Parkiem Narodowym, Dolina Dolnej Narwi oraz obszar chronionego krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi, użytki ekologiczne w postaci bagien śródleśnych oraz sieć ekologiczna: węzły i korytarze ekologiczne. Walory przyrodnicze stanowią potencjały do rozwoju oferty turystycznej, poszukiwania synergii z ofertą kulturalną, włączenia społecznego.

Zasoby dziedzictwa kulturowego. Ze względu na historię obszaru i położenie na granicy Podlasia, Mazowsza i Kurpiowszczyzny obszar MOF czerpie z tych wszystkich tradycji. Są tutaj zlokalizowane cenne obiekty zabytkowe, np. katedra pw. św. Michała Archanioła, zespół klasztoru benedyktynek (kościół pw. Świętej Trójcy i NMP, klasztor i ogród klasztorny), zespół klasztorny kapucynów, zespół fortów w Piątnicy, grodzisko wczesnośredniowieczne Góra Królowej Bony w Starej Łomży, Wzgórze św. Wawrzyńca w Starej Łomży i inne. W MOF funkcjonuje Muzeum Północno-Mazowieckie w Łomży, Muzeum Skansen Kurpiowski w Nowogrodzie, Muzeum Diecezjalne w Łomży, Muzeum Przyrody – Dwór Lutosławskich w Drozdowie (gm. Piątnica). Zasoby dziedzictwa kulturowego stanowią doskonały potencjał do wykorzystania w działalności edukacyjnej, kulturalnej, turystycznej i włączenia społecznego.

Potencjał turystyczny. Unikalne walory środowiska stanowią duży potencjał przyrodniczy. Atrakcyjność turystyczna jest wspierana także przez zasoby dziedzictwa kulturowego, rozpoznawalne imprezy kulturalne oraz sektor rolniczy. Wykorzystanie potencjału turystycznego MOF wymaga inwestycji pozwalających na poprawę dostępności obiektów przyrodniczych, takich jak rzeka Narew, dla ruchu turystycznego umożliwiającego wykorzystanie ich walorów do celów rekreacyjnych i kulturalnych przy utrzymaniu odpowiedniego poziomu ochrony środowiskowej. Potrzebne są także działania dające efekt synergii: wykorzystywanie potencjału turystycznego do rozwoju usług społecznych, integracji, włączenia społecznego.

Dobry ogólny poziom usług komunalnych. Na obszarze MOF świadczone są usługi komunalne na wysokim poziomie: odbiór i zagospodarowanie odpadów, ciepłownictwo, wodociągi, kanalizacja i inne. Istnieją także rezerwy umożliwiające rozbudowę sieci infrastrukturalnych. Sieć wodno-kanalizacyjna nie spełnia jednak wymogów przygotowania do sytuacji kryzysowych, szczególnie w zakresie zabezpieczenia potrzeb przeciwpożarowych.

Sprzyjające warunki dla rozwoju odnawialnych źródeł energii. MOF posiada potencjał do produkcji energii wiatrowej, słonecznej i z biomasy. Z racji uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego i wyznaczonych obszarów chronionego środowiska, optymalny jest rozwój OZE z wykorzystaniem słońca i biomasy, dla którego źródłem surowca mogą być funkcjonujące duże gospodarstwa hodowlane oraz oczyszczalnie ścieków. Na obszarze MOF jest także duża liczba obiektów publicznych i nieruchomości z potencjałem powierzchni, które można przeznaczyć na budowę instalacji fotowoltaicznych i innych OZE.

Rozwój sieci drogowej i kolejowej. W roku 2025 ukończono budowę drogi ekspresowej S61 należącej do sieci bazowej transeuropejskiej sieci TEN-T. Planowana jest budowa linii kolejowej nr 29 wchodzącej w skład Centralnego Portu Komunikacyjnego, reaktywacja połączenia kolejowego Śniadowo-Łomża i modernizacja powiązanej z nią linii Ostrołęka-Śniadowo-Łapy, które po oddaniu do użytkowania znacząco podniosą dostępność MOF w skali kraju i Europy.

Dobra infrastruktura i oferta kulturalna. Obszar partnerstwa posiada rozbudowaną infrastrukturę kulturalną z bogatą ofertą, która ma charakter ponadlokalny. Na obszarze Partnerstwa znajdują się tak atrakcyjne obiekty jak Filharmonia Kameralna w Łomży, Hala Kultury, Stary Rynek w Łomży, Muzeum Diecezjalne w Łomży, Muzeum Skansen Kurpiowski w Nowogrodzie czy Muzeum Przyrody w Drozdowie. Wskaźniki korzystania z oferty obiektów kulturalnych są znacznie wyższe niż ma to miejsce w skali kraju i województwa. W celu utrzymania pozycji silnego kulturalnego ośrodka subregionalnego konieczne jest stałe dostosowywanie oferty instytucji kulturalnych do dynamicznych potrzeb społecznych oraz dbałość o stan infrastruktury technicznej i wyposażenia tych jednostek. Ponadto, w celu przeciwdziałania negatywnym skutkom centralizacji usług publicznych konieczne jest utrzymanie na odpowiednim poziomie sieci placówek kulturalnych rozproszonych na terenie MOF mających funkcje kulturotwórcze w społecznościach lokalnych.

Infrastruktura sportu i wypoczynku. Na obszarze MOF znajdują się liczne naturalne obiekty i przestrzenie służące do wypoczynku i rekreacji. Na terenie MOF znajdują się m.in. Stadion Miejski w Łomży z zespołem boisk, Park Wodny, tereny sportowo-rekreacyjne nad Narwią wraz z portem rzecznym, inne. Istnieją potrzeby związane z wykorzystaniem naturalnych przestrzeni wzdłuż Narwi stanowiącej zarówno ekologiczny łącznik gmin w MOF, jak i łącznik całego MOF z innymi terenami i rzekami. Szczególnym potencjałem

są duże przestrzenie wzdłuż rzeki i w dolinie Narwi. Istnieje też duży potencjał powiązania obszaru MOF trasami rekreacyjnymi, edukacyjnymi, kulturalnymi, w tym z wykorzystaniem systemu ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych.

Relatywnie wysoki potencjał ludnościowy. Na tle danych wojewódzkich i krajowych sytuacja demograficzna partnerstwa kształtuje się relatywnie korzystnie. Liczba mieszkańców utrzymuje się na stabilnym poziomie, a wskaźniki przyrostu naturalnego, migracji i spadku liczby osób młodych są na porównywalnym lub lepszym poziomie niż w skali kraju i województwa. Utrzymanie lub poprawę tej sytuacji można osiągnąć m.in. poprzez wzrost jakości usług: edukacji, kultury, oferty rekreacyjno-sportowej, transportu zbiorowego i przede wszystkim zapewniając dobrze płatne i atrakcyjne miejsca pracy.

Wysoka jakość edukacji w wybranych szkołach. Na terenie MOF funkcjonują szkoły ponadpodstawowe klasyfikowane w dziesiątce najlepszych szkół województwa. Stale poprawia się poziom wyposażenia i oferty szkół. Stanowi to potencjał, który może zostać wykorzystany do przezwyciężenia negatywnych zjawisk w zakresie dostępności wykwalifikowanej kadry dla rozwoju przedsiębiorczości. W celu jego wykorzystania niezbędne jest inwestowanie w rozwój jakości kształcenia zawodowego, zwłaszcza w zakresie profilowania pod kątem potrzeb rynku pracy i wzmacniania współpracy szkół z pracodawcami. Należy również rozwijać u dzieci i młodzieży kompetencje psychospołeczne i cyfrowe niezbędne do odnoszenia sukcesów na rynku pracy oraz przeciwdziałać wykluczeniu dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami poprzez działania profilaktyczne i terapeutyczne. W tym celu konieczne jest stałe podnoszenie kompetencji kadry pedagogicznej. Działania w tych obszarach powinny być kierowane zarówno do szkół podstawowych i ponadpodstawowych.

Bogata oferta szkolnictwa wyższego. Zapewnienie dostępu edukacji na poziomie wyższym jest jednym z kluczowych potencjałów rozwojowych. Na terenie Partnerstwa funkcjonuje pięć szkół wyższych (w tym Wyższe Seminarium Duchowne) z bogatą ofertą kształcenia na studiach I i II stopnia oraz studiów podyplomowych. Partnerstwo wykorzystuje w tym zakresie swój potencjał związany z bliskością dużych ośrodków akademickich Warszawy i Białegostoku.

Szpital Wojewódzki im. Kard. Stefana Wyszyńskiego w Łomży. Zapewnienie opieki zdrowotnej jest jednym z kluczowych potencjałów rozwojowych. Badania przeprowadzone w ramach prac diagnostycznych wskazują na coraz większe oczekiwania mieszkańców wobec szpitala, jednak jego lokalizacja i realizowane usługi stanowią pozytywny czynnik rozwoju MOF.

3.1.2. Kluczowe problemy rozwojowe Partnerstwa i potrzeby w zakresie ich rozwiązania lub ograniczenia

MOF Miasta Łomży mimo wielu posiadanych potencjałów musi mierzyć się także z licznymi problemami w aspekcie oczekiwanego dynamicznego rozwoju społeczno-gospodarczego. Problemy obszaru Partnerstwa zaprezentowano szeroko, zarówno w ujęciu czynników wewnętrznych, jak i w kontekście uwarunkowań zewnętrznych.

Jednym z kluczowych problemów jest **wyczerpujący się potencjał do rozwoju przedsiębiorczości.** Podstawowe wskaźniki przedsiębiorczości są niższe od krajowych, ale wyższe niż w regionie, jednak ogólna dynamika wzrostu przedsiębiorczości jest niska. Liczba firm z kapitałem zagranicznym jest niewielka i nie wzrasta. Potwierdzają to pośrednio wyniki „badań młodzieży" wskazujące na niską atrakcyjność firm lokalnych (rodzinnych) dla młodych osób oraz na niską deklarowaną przedsiębiorczość osób młodych. Pogłębianie zjawiska może prowadzić do migracji młodych osób, ograniczenia rozwoju firm rodzinnych, spadku wynagrodzeń. Obszar MOF wymaga wsparcia w zakresie rozwoju przedsiębiorczości. W szczególności istnieją potrzeby budowania kultury przedsiębiorczości w MOF, do czego można wykorzystać dość duży potencjał szkół podstawowych i ponadpodstawowych, w tym zawodowych oraz wyższych. Wspomniane w poprzednim podrozdziale działania na rzecz poprawy oferty edukacyjnej należy kierować szczególnie do szkół zlokalizowanych na obszarach wiejskich Partnerstwa, aby zapobiegać zjawisku defaworyzacji dzieci i młodzieży wiejskiej, a także do szkół miejskich, których uczniowie osiągają niższe wyniki w rankingach egzaminacyjnych. Szczególne znaczenie ma również poprawa jakości kształcenia zawodowego na kierunkach związanych z weterynarią, budownictwem, geodezją, mechaniką, obróbką metali i drewna.

Relatywnie niska atrakcyjność inwestycyjna. Obszar MOF cechuje relatywnie niska atrakcyjność inwestycyjna w stosunku do konkurentów w regionie i otoczeniu: Białegostoku, Ełku, Suwałk, Ostrołęki. Sytuacja zmieni się wkrótce na lepsze dzięki krajowym inwestycjom drogowym i kolejowym. Niemniej MOF może także poprawić atrakcyjność inwestycyjną np. w branży turystycznej, hotelarskiej, gastronomicznej inwestując w nowe tereny rekreacyjne nad Narwią, ścieżki rowerowe, poprawę wewnętrznej dostępności komunikacyjnej, w tym w nowoczesny transport zbiorowy.

Mała liczba firm z kapitałem zagranicznym. Liczba firm z kapitałem zagranicznym w powiecie wynosi 2, w mieście Łomża - 5. Liczba firm z kapitałem zagranicznym na obszarze Łomży i w powiecie łomżyńskim jest mała i stabilna (brak istotnych tendencji w ostatnich latach).

Relatywnie niski poziom wynagrodzeń. Na obszarze powiatu łomżyńskiego wartość przeciętnego wynagrodzenia na koniec 2021 roku wyniosła 5,4 tys. zł, a w mieście ok. 5,3 tys. zł, co stanowiło odpowiednio 91% i 89% średniej dla kraju. Są to wartości o ok. 500 zł niższe od średniej krajowej. To zjawisko, motywujące do migracji z obszaru MOF, pogłębiają także pozapłacowe cechy atrakcyjności miejsc pracy w MOF.

Ograniczona ilość kadr dla gospodarki. Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku zmienia się na obszarze Partnerstwa na niekorzyść. Dramatycznie spada różnica liczby mieszkańców w wieku 10 - 24 i 50 - 64 lat wskazująca na niski potencjał dostępności siły roboczej w sensie zastępowalności pokoleń na rynku pracy. Oznacza to, że w najbliższych latach dojdzie do istotnych braków siły

roboczej w lokalnej gospodarce. Kluczowe może okazać się wykorzystanie edukacji zawodowej i właściwe, dopasowane do potrzeb kształtowanie podaży pracowników na rynek pracy. Konieczne jest zatem podejmowanie systemowych działań zmierzających do poprawy jakości kształcenia zarówno ogólnego, jak i zawodowego które będą skutkować lepszym przygotowaniem absolwentów do wejścia na rynek pracy. Należy podnosić jakość kształcenia, zapewniać odpowiednie profilowanie procesu dydaktycznego pod kątem potrzeb lokalnego rynku pracy, w szczególności poprzez zacieśnianie współpracy pomiędzy szkołami i pracodawcami. Konieczne jest rozwijanie, począwszy od poziomu edukacji przedszkolnej, kompetencji psychospołecznych i cyfrowych wspierających późniejszy sukces przy wchodzeniu na rynek pracy. Niezbędne jest prowadzenie działań związanych z wczesną identyfikacja uzdolnień i predyspozycji zawodowych uczniów oraz wczesną interwencją w przypadku występowania dysfunkcji rozwojowych. W tym celu należy również stale podnosić kompetencje kadry dydaktycznej

Niski poziom wykorzystania potencjału turystycznego. Obszar charakteryzuje się dość niskim wskaźnikiem rozwoju funkcji turystycznej. MOF i otoczenie posiada unikalne walory przyrodnicze i wystarczające walory kulturowe, aby rozwinąć istotnie funkcje turystyczne. Ze względu na wielkość ośrodka subregionalnego daje on szansę integracji oferty turystycznej całego powiatu łomżyńskiego oraz dalszego otoczenia w oparciu o synergię rozwoju oferty kulturalnej, sportowo-rekreacyjnej, edukacyjnej. Jest to także związane z niskim poziomem wykorzystania potencjału rolnictwa do wspierania funkcji turystycznej obszaru i drobnej przedsiębiorczości opartej o surowce rolne. Dotyczy to także niskiego, mimo że rosnącego, wykorzystania rzeki Narew jako czynnika integrującego. Wymagane są działania synergiczne: łączenie działań w obszarze kultury, edukacji, ochrony przyrody, wspierania rolnictwa do lepszego wykorzystania turystyki w rozwoju MOF.

Niewystarczający poziom współpracy w triadzie: nauka – biznes – samorząd. Niewystarczający poziom współpracy pomiędzy uczelnią, biznesem i samorządem może ograniczać posiadane potencjały rozwojowe i pogłębiać problemy związane z rynkiem pracy. Niewystarczający poziom współpracy skutkuje niskim eksportem, małą liczbą firm z kapitałem zagranicznym i niską ogólną innowacyjnością podmiotów z obszaru MOF, a także relatywnie niskim poziomem przedsiębiorczości.

Niewystarczająca liczba spójnych, sektorowych programów rozwoju infrastruktury technicznej obejmującej cały obszar funkcjonalny. Planowanie z poziomu MOF powinno obejmować coraz więcej dokumentów sektorowych dotyczących zagadnień środowiskowych, społecznych, przestrzennych i gospodarczych.

Niewystarczający poziom zabezpieczenia infrastrukturalnego w stosunku do potencjału ośrodka subregionalnego. Jest to związane z małą liczbą dużych obiektów na imprezy masowe, brakiem dużej powierzchni ekspozycyjnej na wydarzenia targowo-wystawiennicze i handlowe, itp. Rozwiązaniem może być zagospodarowanie terenów wzdłuż Narwii, z przeznaczeniem zarówno na cele społeczne, jak i rozwoju turystyki, w tym biznesowej, branży rozrywkowej, wystawienniczo-handlowej.

Antropopresja na obszary chronione. Na terenie MOF w gminach Łomża i Piątnica występuje ekspansja zabudowy wynikająca z suburbanizacji, co grozi chaosem przestrzennym i degradacją walorów przyrodniczych chronionych terenów doliny Narwi. Podobne problemy związane są z zagospodarowywaniem atrakcyjnych dla rekreacji i turystyki terenów w dolinie rzeki Narwi, które mogą być sprzeczne z priorytetami ochrony przyrody. Na terenie MOF przybywa stanowisk roślin obcych i inwazyjnych jak: niecierpek gruczołowaty, sumak octowiec, rdestowiec. Nagminny jest również problem z niszczeniem zieleni wysokiej w trakcie prowadzenia prac budowlanych (budowa, przebudowa dróg, instalacja infrastruktury podziemnej) oraz niewłaściwa pielęgnacja (np. na cmentarzach). Problem w znacznej mierze wynika ze złego planowania. Ponadto niewystarczający jest stopień przygotowania do negatywnych skutków zmian klimatycznych związanych ze zwiększającym się ryzykiem występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych skutkujących m.in. deszczami nawalnymi, podtopieniami i powodziami. Dlatego oprócz inwestycji porządkujących i kanalizujących ruch turystyczny w bliskości Narwi, a także poprawiających jakość planowania i eliminujących rośliny obce konieczne są inwestycje infrastrukturalne dotyczące kanalizacji deszczowej i zielono-niebieskiej infrastruktury poprawiające odporność obszaru MOF Miasta Łomży na ekstremalne zjawiska pogodowe.

Jakość powietrza w sezonie grzewczym. Na terenie MOF Miasta Łomży głównym źródłem emisji jest spalanie paliw w sektorze bytowo-gospodarczym oraz przemysł. Na obszarze występują przekroczenia pyłu zawieszonego PM2,5 oraz stężenia benzo(a)pirenu. Problem pogłębia się w sezonie grzewczym, gdyż indywidualne źródła ciepła zasilane są powszechnie paliwami kopalnymi albo drewnem. W starych, słabej jakości kotłach bywają spalane też śmieci lub odpady drzewne, które emitują mnóstwo toksycznych substancji. Niedostatecznie ocieplone budynki generują duże straty termiczne. Dotyczy to również części budynków użyteczności publicznej. Udział w zanieczyszczeniu powietrza mają również pojazdy spalinowe. Na terenie MOF przeważa transport indywidualny własnym autem. Problem pogłębia korzystanie z kilkuosobowego samochodu przez wyłącznie kierowcę, co mnoży liczbę aut przemieszczających się jednocześnie po obszarze MOF. Ograniczenie transportu indywidualnego na rzecz zbiorowego to jeden ze sposobów na ograniczenie emisji. W niewystarczającym stopniu wykorzystywany jest potencjał odnawialnych źródeł energii, które powinny stanowić realną alternatywę dla paliw stałych prowadząc do poprawy jakości powietrza oraz generując oszczędności finansowe.

Centralizacja usług publicznych. Duża część podstawowych usług publicznych, z których korzystają mieszkańcy partnerstwa, jest zlokalizowanych na terenie miasta Łomża. Biorąc pod uwagę postępujący proces suburbanizacji można spodziewać się rosnącej presji mieszkańców pozostałych gmin na decentralizację tych usług i zwiększenie oferty na ich terenie. Dotyczy to zwłaszcza usług podstawowych w obszarach opieki i edukacji, zdrowia i kultury. Z jednej strony wymaga to znaczącego usprawnienia komunikacji

wewnętrznej na obszarze MOF, w tym transportu publicznego i komunikacji miejskiej. Z drugiej strony, mimo atrakcyjnej oferty kulturalnej w mieście, na obszarach wiejskich istnieje potrzeba tworzenia i wyposażenia małych centrów kultury w celu integracji mieszkańców i zapewnienia oferty spędzania wolnego czasu blisko miejsca zamieszkania.

Nadmierna koncentracja ruchu samochodowego w centrum miasta jest jedną z przyczyn zanieczyszczenia powietrza, utrudnień dojazdu i wypadków. Łomża nie ma wyznaczonych stref płatnego parkowania, nawet w centrum miasta, gdzie szczególnie brakuje miejsc parkingowych. Brakuje również obiektów Park&Ride na obrzeżach miasta. Kierowcy nie mają też wsparcia np. w postaci mobilnej aplikacji z informacjami i udogodnieniami. Brak spójnego systemu ścieżek rowerowych na terenie MOF Miasta Łomży, który byłby alternatywą dla transportu samochodowego stanowi również jedną z przyczyn tego zjawiska. Brakuje również stacji naprawczych dla rowerów.

Niewystarczający zasięg publicznej komunikacji zbiorowej w MOF. Autobusy Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacji w Łomży Spółka z o.o. obsługują Miasto Łomża, Piątnicę i Marianowo. Gmina Łomża jest organizatorem komunikacji zbiorowej na terenie gminy Łomża oraz gminy Nowogród. Miasto Łomża ma zasoby techniczne do obsługi całego obszaru Partnerstwa. Wspólna organizacja komunikacji zbiorowej na terenie MOF jest uzależniona od kalkulacji ekonomicznej opłacalności dla każdego z partnerów i jest kwestią przyszłych decyzji władz samorządowych. Przy czym warto podkreślić, że decyzje uzależnione są także od planowanych inwestycji w zakresie taboru i infrastruktury obsługi taboru transportowego komunikacji miejskiej.

Nieadekwatny do potrzeb poziom wyposażenia taboru i infrastruktury obsługi taboru transportowego komunikacji miejskiej. Zgodnie z aktualnymi trendami, w interesie mieszkańców MOF, wskazany jest rozwój komunikacji zbiorowej w kierunku zrównoważonej mobilności. Umożliwi to spadek emisji, hałasu, kosztów utrzymania, problemów funkcjonalno-przestrzennych związanych z ruchem komunikacyjnym w MOF. Miasto Łomża, mimo postępującej modernizacji taboru i infrastruktury posiada liczne niedobory: zbyt mało taboru niskoemisyjnego i elektrycznego, ograniczony system stacji ładowania autobusów elektrycznych, brak wystarczającej instalacji OZE wspomagającej ładowanie autobusów elektrycznych wraz z magazynami energii, niedostosowanie infrastruktury warsztatowo-naprawczej i pomocniczej (parkingi, place manewrowe, inne) do potrzeb nowego taboru.

Niewystarczający poziom skomunikowania wewnętrznego i zewnętrznego. Poziom wzrasta, ale jest niewystraczający co wynika z niedokończonych inwestycji – obwodnicy i braków: kolejowych powiązań z głównymi miastami regionu i kraju; niektórych elementów układu uliczno-drogowego w strefie śródmiejskiej. Obniża to atrakcyjność inwestycyjną MOF i blokuje rozwój gospodarczy. Istniejące na obszarze MOF Miasta Łomży ścieżki rowerowe nie tworzą spójnego systemu (szczególnie widoczny jest brak ścieżek rowerowych łączących Łomżę z gm. Piątnica), dzięki któremu transport rowerowy byłby atrakcyjną dla mieszkańców alternatywą dla transportu samochodowego i komunikacji zbiorowej.

Starzenie się społeczeństwa. Długookresowe tendencje oraz prognozy demograficzne wskazują na nasilone zjawisko starzenia się społeczeństwa. Przedstawiające ten proces wskaźniki demograficzne mają znacznie wyższe poziomy niż w skali kraju i województwa. Taki stan rzeczy stanowi z jednej strony zagrożenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego partnerstwa, z drugiej rodzi konieczność dostosowania polityk lokalnych do zachodzących zmian, zwłaszcza w zakresie opieki zdrowotnej i pomocy społecznej oraz większego zaangażowania środowiska seniorów w rozwój MOF. Brak realizacji dostosowanych do potrzeb tej grupy działań opiekuńczych i włączających w funkcjonowanie lokalnych społeczności będzie prowadził do jej marginalizacji oraz znacznego pogorszenia kondycji psychospołecznej i materialnej. MOF Miasta Łomży nie dysponuje wystarczającą infrastrukturą do prowadzenia działań adresowanych do seniorów. Konieczne jest zatem utworzenie sieci placówek świadczących różnorodne usługi dla seniorów chroniących ich przed społecznym wykluczeniem i zapewniających wykorzystanie ich potencjału dla rozwoju społeczności lokalnych.

Odpływ młodych osób z MOF. Na obszarze Partnerstwa notowany jest długookresowy trend odpływu osób młodych, które opuszczają MOF w celu realizacji swoich aspiracji edukacyjnych i zawodowych. „Badania młodzieży" wskazują, że tylko co ok. dziesiąty młody człowiek chciałby pracować, a tylko co piąty mieszkać na terenie MOF. Wyniki wskazują także na bardzo niskie deklarowane zainteresowane maturzystów studiowaniem w Łomży. Na rozwiązanie tych problemów wpływa wiele czynników, jednym z nich jest stałe podnoszenie jakości edukacji, w tym zawodowej. Duże znaczenie ma możliwość samorealizacji na obszarze MOF, w tym pomaga dobra oferta kulturalna i rekreacyjna. Znaczenie ma także integracja mieszkańców w tym młodych, aby dać szansę silniejszej motywacji do powrotu w rodzinne strony po studiach.

Niewystarczający poziom opieki zdrowotnej. Zarówno statystyki, dokumenty strategiczne, jak i wyniki przeprowadzonych badań mieszkańców wskazują na niewystarczający poziom opieki zdrowotnej. Dotyczy to w szczególności obszarów wiejskich oraz dostępu do usług specjalistycznych.

Niewystarczający poziom usług opiekuńczych i edukacyjnych dla dzieci w wieku 0-6 lat. Partnerstwo nie posiada wystarczającej oferty w zakresie opieki żłobkowej i edukacji przedszkolnej. Wskaźnik liczby miejsc w przedszkolach na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat dla obszaru Partnerstwa jest znacznie niższy niż w skali kraju. W roku 2021 wartości tych wskaźników wyniosły odpowiednio 489,73 oraz 597,23 a analizowane dane statystyczne od roku 2014 wskazują na brak pozytywnego trendu w tym zakresie. Ponadto analizy odsetka dzieci w wieku 3-6 lat uczęszczających do przedszkoli pokazują nierównomierny dostęp do przedszkoli w poszczególnych gminach. O ile sytuacja wygląda zadowalająco w Mieście Łomża - 112,61% w roku 2021, to sytuacja pozostałych gminach w tym samym roku była gorsza: Gmina Łomża – 59,44%, Gmina Nowogród – 82,96%, Gmina Piątnica 90,62%. Brak działań w zakresie poprawy dostępu do usług w tych obszarach oraz poprawy ich jakości może skutkować mniejszą gotowością do podejmowania aktywności zawodowej,

gospodarczej i społecznej przez rodziców i opiekunów oraz gorszym przygotowaniem dzieci do nauki szkolnej. Szczególne znaczenie mają działania związane z wyrównywaniem deficytów rozwojowych u dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnym oraz identyfikacja szczególnych uzdolnień już na etapie edukacji przedszkolnej. Ponadto brak dostępnej, wysokiej jakości oferty usług w tym zakresie stanowić może jedną z przyczyn migracji osób w wieku produkcyjnym poza teren MOF.

Niska dostępność mieszkań. Wskaźniki przedstawiające ten obszar są niższe niż w skali województwa i kraju, mimo wzrostu w ostatnich latach. Dostępność i ceny mieszkań zostały negatywnie ocenione przez respondentów w ramach przeprowadzonych badań mieszkańców. Ograniczona liczba zasobów mieszkaniowych będzie negatywnie wpływać na potencjał rozwojowy partnerstwa, zwłaszcza jeśli chodzi o zatrzymanie na jego terenie i pozyskanie osób młodych.

Wymagająca wsparcia współpraca pomiędzy partnerami w MOF, organizacjami pozarządowymi, sektorem prywatnym, miastami partnerskimi i innymi partnerami zagranicznymi.

Niewystarczający poziom odporności na sytuacje kryzysowe. W związku z trwającym konfliktem zbrojnym na Ukrainie oraz prowadzoną przez Rosję i Białoruś wojną hybrydową, której celem jest również Polska, pogarsza się sytuacja bezpieczeństwa w regionie. Szczególnie zagrożone jest województwo podlaskie, graniczące z Białorusią i Rosją, gdzie mogą wystąpić różnorodne zagrożenia związane z tym konfliktem. W związku z tym kluczowe znaczenie ma podniesienie odporności na sytuacje kryzysowe zarówno wobec tradycyjnych zagrożeń występujących w czasie pokoju, jak i nowych, wynikających z trwającej wojny hybrydowej oraz potencjalnego rozszerzenia konfliktu na Ukrainie. Wymagana jest poprawa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, która w sytuacjach kryzysowych nie będzie w stanie zapewnić ciągłości dostaw wody, bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz sanitarnego. Dodatkowo, podmioty odpowiedzialne za ochronę ludności i obronę cywilną funkcjonujące na terenie MOF dysponują niewystarczającą bazą lokalową i wyposażeniem. Brakuje także odpowiednich kompetencji i świadomości wśród mieszkańców w zakresie postępowania w sytuacjach kryzysowych.

3.2. Delimitacja obszaru funkcjonalnego w strukturze przestrzennej województwa

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego (PZPWP) – Uchwała Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r., obszar Partnerstwa został określony jako miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego Łomży. MOF Miasta Łomży został również wskazany w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2030 przyjętej Uchwałą Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dn. 27 kwietnia 2020 r. MOF Miasta Łomży obejmuje obszar Miasta Łomży, Gminy Łomża, Gminy Nowogród i Gminy Piątnica. Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Łomży został wyznaczony Uchwałą Nr 329/6147/2023 r. Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 23 marca 2023 r. Podstawą wyznaczenia obszaru funkcjonalnego była ekspertyza zlecona przez Podlaskie Biuro Planowania Przestrzennego w Białymstoku, która miała na celu określenie obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych w województwie podlaskim dla miast Łomży oraz Suwałk. Wyznaczenie miejskich obszarów funkcjonalnych odbyło się w oparciu o zdefiniowane wskaźniki i kryteria podstawowe:

- Średnioroczna zmiana liczby ludności (2006-2013) – średnia geometryczna.
- Liczba nowych zameldowań z miasta (suma 2007-2013, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców).
- Powierzchnia mieszkań oddanych do użytkowania (suma 2007-2013, w m^2, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców).
- Liczba dojeżdżających do pracy do Łomży w wieku produkcyjnym (2001, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców).
- Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą (2013, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców) oraz tempo wzrostu tego wskaźnika w okresie 2007-2013.
- Liczba nowo zarejestrowanych w REGON prywatnych podmiotów gospodarczych (suma 2007-2013, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców).
- Dochody budżetów gminnych z tytułu udziału w PIT per capita (2013) oraz realne tempo wzrostu tego wskaźnika w okresie 2007-2013.
- Dochody budżetów gminnych z podatków od nieruchomości od osób fizycznych per capita (2013) oraz realne tempo wzrostu tego wskaźnika w okresie 2007-2013.
- Finansowy wskaźnik współpracy w ujęciu bieżącym – miara bieżących transferów finansowych pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego (2013).
- Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (2013).
- Współczynnik koncentracji Herfindahla – miara koncentracji sieci osadniczej (2009), zastosowana dla gmin wiejskich i miejsko-wiejskich.
- Wskaźnik obciążenia demograficznego (2013).
- Wyniki egzaminu na koniec szkoły podstawowej (2013).
- Odsetek uczniów dojeżdżających do szkół na terenie gmin.

- Zmiana długości dróg gminnych utwardzonych (2004-2014, w km).
- Dobowa przybliżona liczba kursów z gminy do Łomży (2014).
- Skład aglomeracji ściekowej (2014).

Założeniem dla opracowania wskaźników i kryteriów delimitacji było objęcie analizą miasta na prawach powiatu oraz obszaru wszystkich gmin powiatu łomżyńskiego. Okres analizy obejmował lata 2007-2013, a w niektórych przypadkach poszerzany był o rok 2006 lub zawężany do okresu 2009-2013 i 2010-2013. Jako punkt odniesienia wykorzystywano średnią lub medianę dla gmin województwa podlaskiego lub powiatu łomżyńskiego.[1]

Rdzeń tak wyznaczonego obszaru tworzy miasto Łomża, a strefę podmiejską obszary gmin: Nowogród, Łomża, Piątnica, których strukturę funkcjonalno-przestrzenną tworzą: obszary chronione regionalnej i lokalnej sieci ekologicznej, obszary urbanizacji siedzib gmin, obszary urbanizacji (poza siedzibami gmin) oraz ponadlokalna infrastruktura transportowa i techniczna.

Samorządy wchodzące w skład obszaru funkcjonalnego były także poddawane zewnętrznym analizom delimitacyjnym na potrzeby określenia zjawisk problemowych, np. delimitacja miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze [2,3] lub w ramach opracowania dokumentów strategicznych, np. analiza obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją w ramach SOR. [4] Część wyników tych analiz została uwzględniona jako podstawa określenia OSI w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 (SRWP 2030).[5]

Miasto Łomża zostało określone jako OSI Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze. Poza tym SRWP 2030 wskazuje Miasto Łomżę jako OSI subregionalny ośrodek wzrostu z uwagi na pełnienie funkcji ponadlokalnych, w szczególności dla swojego obszaru funkcjonalnego.

Warto odnotować, że porównanie delimitacji miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze z roku 2016 i 2019 wskazuje, że miasto Łomża zmniejszyło wynik „problemowości" z 59 do 55 punktów (min = 14, max = 140), i jednocześnie spadła z 5 do 1 (na 7 możliwych) liczba kryteriów uprawniających do sklasyfikowania miasta jako tracącego funkcje społeczno-gospodarcze. Dlatego też wg nowej delimitacji z 2019 roku miasto Łomża nie należy do żadnej z kategorii miast pod względem powiększania dystansu rozwojowego:

- miasta kryzysowe (silne powiększanie niekorzystanego dystansu, zła sytuacja społeczno-gospodarcza),
- miasta obniżającego się potencjału (silne powiększanie niekorzystnego dystansu, umiarkowanie zła sytuacja społeczno-gospodarcza), w 2016 Łomża była w tej kategorii,
- miasta stagnujące (umiarkowane powiększanie niekorzystnego dystansu, zła sytuacja społeczno-gospodarcza),
- miasta zagrożone marginalizacją (umiarkowane powiększanie niekorzystnego dystansu, umiarkowanie zła sytuacja społeczno-gospodarcza).

Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Łomży, który będzie obejmować zasięgiem gminy: Miasto Łomża, Gmina Łomża, Gmina Nowogród, Gmina Piątnica, wyznaczono Uchwałą Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 23 marca 2023 r. (Uchwała nr 329/6147/2023). Obszar wyznaczono w celu realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

3.3. Analiza wzajemnych i zewnętrznych powiązań społecznych, gospodarczych, środowiskowych i funkcjonalno-przestrzennych

MOF Miasta Łomży położony jest w północno-wschodniej Polsce, w pobliżu granicy województwa podlaskiego z województwem mazowieckim i warmińsko-mazurskim.

---

[1] Strategia Zrównoważonego Rozwoju Łomżyńskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020, Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA PARTNER, Łomża - Cieszyn 2015.

[2] Delimitacja miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, opracowano dla potrzeb Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, Przemysław Śleszyński Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Warszawa 2016.

[3] Aktualizacja delimitacji miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze (powiększających dystans rozwojowy), opracowano dla potrzeb programowania kolejnej perspektywy finansowej na lata 2021-2027, Przemysław Śleszyński Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Warszawa 2019.

[4] Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) Dokument przyjęty uchwałą Rady Ministrów w dniu 14 lutego 2017 r.

[5] Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, Uchwała Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 r.

Obszar Partnerstwa obejmuje terytorium ok. 561 km^2, z czego prawie 33 km^2 przypada na tereny miejskie Łomży. Obszar zamieszkuje ok. 89 tys. mieszkańców, z czego ok. 63 tys. to mieszkańcy obszaru miasta Łomża i ok. 26 tys. mieszkańcy pozostałych gmin.

Miasto Łomża jest subregionalnym ośrodkiem wzrostu, trzecim co do wielkości miastem regionu, miastem grodzkim oraz siedzibą ziemskiego powiatu łomżyńskiego skupiającego 9 gmin: Przytuły, Jedwabne, Wizna, Zbójna, Miastkowo, Śniadowo oraz trzy najbliższe funkcjonalnie miastu: Nowogród, Piątnica i Łomża, z którymi tworzy MOF Miasta Łomży.

Ryc. 1. Położenie partnerstwa

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie danych GUGiK oraz GDDKiA

Przez obszar Partnerstwa przebiegają szlaki transportowe o znaczeniu międzynarodowym: droga tranzytowa będąca elementem sieci bazowej TEN-T S61 Via Baltica (Berlin – Warszawa – Helsinki) łącząca kraje bałtyckie z Europą Zachodnią, której ostatnie odcinki są w trakcie budowy. Na obszarze MOF docelowo powstaną cztery węzły drogowe: Łomża Północ, Nowogród, Łomża Zachód i Łomża Południe.

MOF jest położony w węźle drogowym o znaczeniu ponadregionalnym: DK 61, DK 63, DK 64. MOF położony jest na szlaku turystycznym z Warszawy w kierunku Suwalszczyzny i Mazur. Układ komunikacyjny obszaru Partnerstwa tworzą dodatkowo drogi wojewódzkie 677, 645, 648, 668, 679, powiatowe i gminne.

Średni czas dotarcia samochodem osobowym do centrum Warszawy i Suwałk wynosi poniżej 2 godzin, Olsztyna ok. 2,5 godziny, Białegostoku ok. 1 godziny i 20 minut, Ostrołęki – ok. 35 minut. Nieduże relatywne odległości od stolicy regionu i Warszawy dają możliwości korzystania z zasobów tych miast. MOF korzysta na tej lokalizacji w dostępie do specjalistów (np. lekarzy, finansistów, wykładowców, itp.), do instytucji i kontrahentów. Takie położenie rodzi także zagrożenia, ponieważ ogranicza autonomiczny rozwój usług średniego i wyższego rzędu.

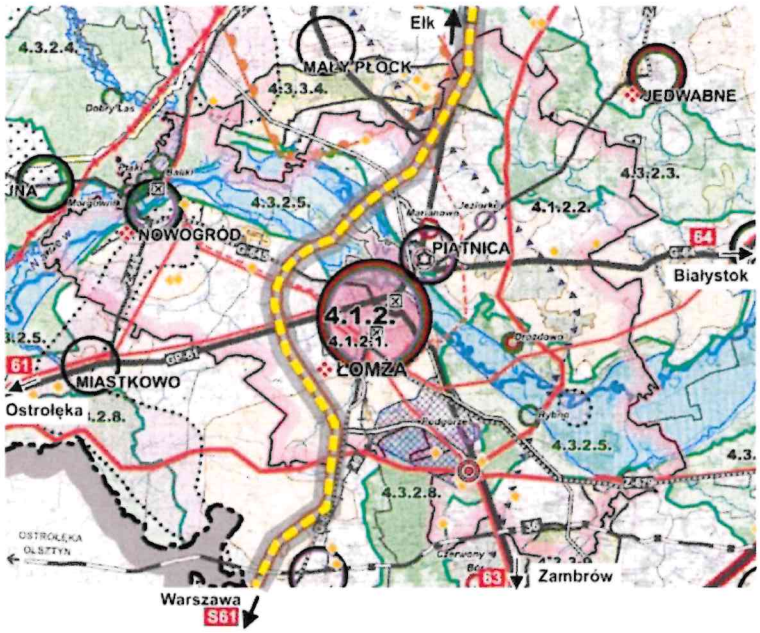
Ryc. 2. Szkielet aktualnego układu komunikacyjnego

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Bazy Danych Obiektów Ogólnogeograficznych (BDOO), GDDKiA

Centralne położenie miasta Łomża w MOF usprawnia komunikację na obszarze Partnerstwa. Cały teren Partnerstwa znajduje się w zasięgu 30 minutowego, zaś dominująca jego część w zasięgu 15 minutowego dojazdu do Łomży.

Ryc. 3. MOF Miasta Łomży - struktura funkcjonalno-przestrzenna

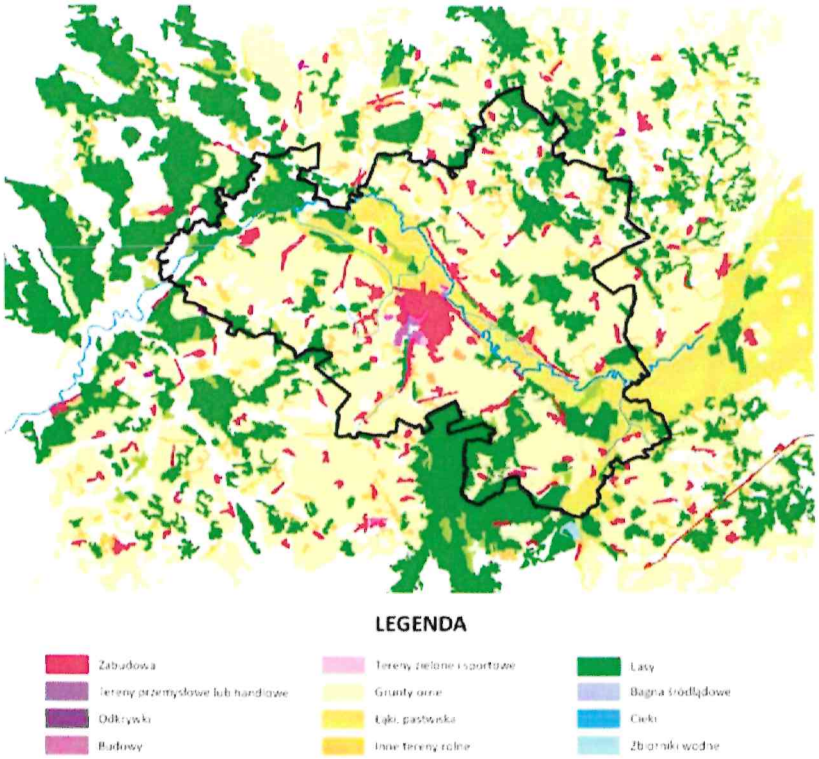
Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego (cz. graficzna)

Teren Partnerstwa jest niedostępny w ramach tras kolejowych dla ruchu pasażerskiego. Obecnie planowana jest budowa linii kolejowej nr 29 wchodzącej w skład planowanego systemu Centralnego Portu Komunikacyjnego. Planowana jest także reaktywacja niegdyś funkcjonującej linii pasażerskiej nr 49 na trasie Łomża-Śniadowo oraz powiązanej z nią linii nr 36 Ostrołęka-Śniadowo-Łapy, co zapewni dostępność kolejową Łomży i okolic.

Ukończenie drogi ekspresowej jak też linii kolejowej ułatwi mieszkańcom Partnerstwa dostęp również do lotnisk. Najbliższymi dużymi lotniskami włączonymi do transeuropejskiej sieci TEN-T są: Port Lotniczy Warszawa/Modlin, Lotnisko Chopina w Warszawie i Port Lotniczy Olsztyn-Mazury w Szymanach.

Obszar MOF obejmuje przede wszystkim tereny rolnicze. Do głównych klas pokrycia terenu należą: grunty orne, łąki i pastwiska. Rdzeń MOF – miasto Łomża jest zlokalizowane w centrum obszaru. Przez środek obszaru przepływa Narew, tereny rolne są zlokalizowane na północny wschód i południowy zachód od doliny rzeki.

Ryc. 4. Klasy pokrycia terenu

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie danych CLC_2018. Projekt Corine Land Cover 2018 w Polsce został zrealizowany przez Instytut Geodezji i Kartografii i sfinansowany ze środków Unii Europejskiej. Wyniki projektu zostały pozyskane ze strony internetowej Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska clc.gios.gov.pl

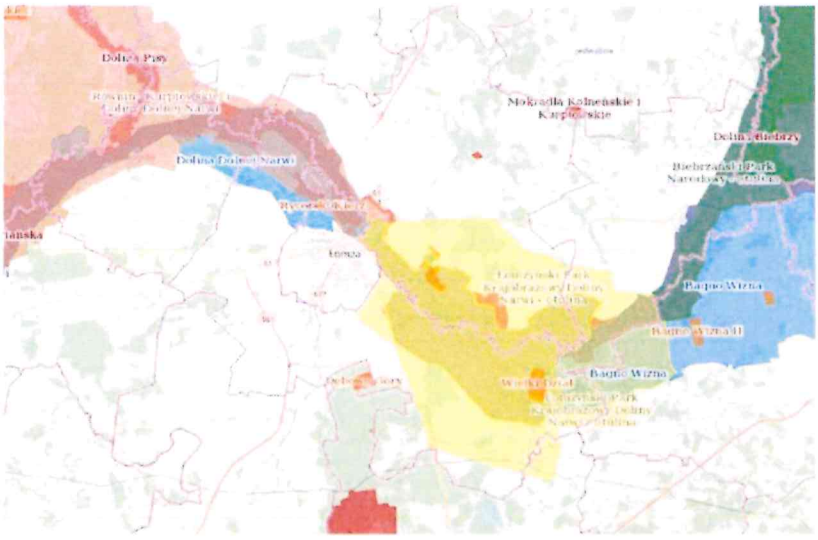
Obszar charakteryzuje się wysoką intensywnością produkcji rolnej, dzięki dobrze rozwiniętej hodowli bydła mlecznego i tuczu trzody chlewnej oraz uprawy zbóż i ziemniaków.

Obszar Partnerstwa charakteryzuje dość duża ilość obszarów chronionych i walorów przyrodniczych. Położony jest w pięciu regionach geograficznych: Międzyrzecze Łomżyńskie, Dolina Dolnej Narwi, Wysoczyzna Kolneńska, Kotlina Biebrzańska, Wysoczyzna Wysokomazowiecka. Terytorium przecina Narew, do której dostęp mają wszystkie gminy tworzące MOF. Dopływy Narwi częściowo przebiegające przez teren Partnerstwa to: Pisa, Łomżyczka, Ruż, Gać, Narwica, Łojewek, Lepacka Struga. Wzdłuż rzeki rozciągają się główne walory przyrodnicze, które stanowią tereny chronione: rezerwaty, Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi wraz z otuliną, którą łączy się z otuliną Biebrzańskiego Parku Narodowego, obszary Natura 2000 oraz obszar chronionego krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi, użytki ekologiczne.

Wzdłuż rzeki rozciągają się główne walory przyrodnicze, które stanowią tereny chronione: rezerwaty, Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi wraz z otuliną, którą łączy się z Biebrzańskim Parkiem Narodowym, obszary Natura 2000 oraz obszar chronionego krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi, użytki ekologiczne w postaci bagien śródleśnych.

Narew ma ogromny potencjał turystyczny i rekreacyjny, przepływa dość blisko starówki, w pobliżu zlokalizowane są bulwary z placem zabaw (dawny „ogródek jordanowski"). Zbudowano nad rzeką przystań na mniejsze jednostki pływające, organizowane są rejsy gondolą, spływy kajakowe itp.

Ryc. 5. Formy ochrony przyrody

Źródło: geoserwis.gdos.gov.pl

Na obszarze MOF nie ma dużych kompleksów leśnych, jest kilka rezerwatów i lasów, m.in. Las Jednaczewski będący bazą wypoczynkową mieszkańców Łomży już od czasów międzywojennych. W bliskim sąsiedztwie, na terenie gminy Zambrów, znajduje się pozostałość Puszczy Czerwonej - Czerwony Bór. W granicach MOF znajdują się rezerwaty: Rycerski Kierz, Wielki Dział i Rezerwat Kalinowo. Tuż przy granicy Partnerstwa, w gminie Zambrów, położony jest rezerwat Dębowe Góry.

Na terenie MOF zlokalizowane są również węzły i korytarze ekologiczne stanowiące łącznik między doliną Biebrzy i doliną Pisy. Rzeka Narew jako dopływ Wisły tworzy naturalne połączenie szlakiem wodnym z Warszawy, przez Nowogród na północ (szlak Pisa-Narew) oraz przez Łomżę do Biebrzy. Przebiegają tędy również liczne szlaki turystyczne, w tym międzynarodowe. Bazą do w/w powiązań są, tworzące jeden ciąg, obszary Natura 2000: Przełomowa Dolina Narwi (PLC200003), Ostoja Narwiańska (PLH20004), Dolina Pisy (PLH20_11), południowy fragment Mokradeł Kolneńskich i Kurpiowskich (PLH20_0) oraz Obszary Specjalnej Ochrony: Dolina Dolnej Narwi (PLB140014), Przełomowa Dolina Narwi (PLB200008), Bagno Wizna (PLB200005).

Łomża jest trzecim co do wielkości ośrodkiem rozwoju w województwie podlaskim i jedynym tak dużym miastem w zachodniej części regionu. Miasto świadczy wybrane usługi wyższego rzędu i oferuje poszerzony rynek pracy. Do najważniejszych funkcji subregionalnego obszaru funkcjonalnego należą:

- centrum administracyjne obszaru – siedziba władz lokalnych, miejsce obsługi administracyjnej ludności na poziomie powiatowym oraz wojewódzkim (delegatury administracji zespolonej),
- centrum edukacyjne obszaru (wysokiej jakości w skali regionu szkoły ponadpodstawowe i wyższe),
- baza badawczo – rozwojowa dla uczelni wyższych,
- ośrodek kształcenia księży, siedziba władz administracji kościelnej (Diecezja Łomżyńska),
- centrum medyczno-lecznicze w oparciu o dostępną infrastrukturę służby zdrowia,
- centrum realizacji usług z zakresu pomocy społecznej dla mieszkańców obszaru funkcjonalnego,
- centrum kulturalne subregionu, na terenie którego działają silne instytucje kulturalne,
- centrum sportowe i rekreacyjne dysponujące nowoczesną infrastrukturą sportową,
- ośrodek obsługi ruchu turystycznego obszaru funkcjonalnego,
- centrum handlowe i usługowe oraz gospodarcze,
- centrum komunikacyjne,
- centrum środków masowego przekazu: prasa, telewizja, radio,
- centrum finansowo-bankowe oraz instytucji okołobiznesowych świadczących usługi na rzecz przedsiębiorców,
- centrum obsługi zadań z zakresu rolnictwa, w tym skupu surowców (ziemniaki, mleko, mięso),
- ośrodek doradczy i ekonomiczny dla obszarów wiejskich.

Większość usług na obszarze MOF zlokalizowana jest na terenie miasta, niemniej mieszkańcy korzystają także z usług publicznych dostarczanych przez stolicę województwa i kraju.

Tabela 1.Ogólny poziom samowystarczalności usługowej gmin i Partnerstwa (OP) w percepcji mieszkańców [%]

Rodzaj usługi																		
[%] wskazań	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
(OP) m. Łomża	79	91	86	66	55	78	74	82	65	89	83	94	89	92	82	82	91	89
(OP) gm. Łomża	6	2	2	1	2	2	3	5	4	1	2	1	2	1	3	5	1	2
(OP) gm. Nowogród	6	0	2	0	0	0	3	3	3	4	1	1	2	1	1	3	0	2
(OP) gm. Piątnica	6	2	1	0	0	0	2	2	3	2	0	1	1	1	1	2	0	1
poza obszarem partnerstwa	3	5	9	33	43	20	18	8	25	4	14	3	6	5	13	8	8	6
(OP) dla obszaru Partnerstwa	97	95	91	**67**	**57**	**80**	**82**	92	**75**	96	86	97	94	95	87	92	92	94

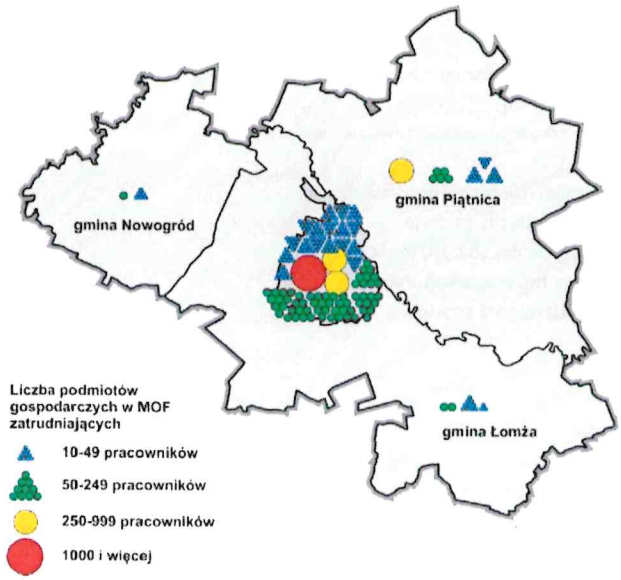
Źródło: opracowanie własne ZMP na podstawie „badania mieszkańców"

Legenda – rodzaj usługi: 1. Edukacja podstawowa dzieci i opieka nad dzieckiem (przedszkole, żłobek); 2. Edukacja w szkołach ponadpodstawowych; 3. Podstawowa opieka zdrowotna; 4. Specjalistyczna opieka zdrowotna (w tym szpitale); 5. Usługi kultury wysokiej: teatr, muzyka poważna, wystawy; 6. Usługi kultury popularnej i rozrywki (kino, koncert, widowiska, itp.); 7. Realizacja własnych pasji (koła zainteresowań, aktywność społeczna, chór, orkiestra, zespół taneczny itp.); 8. Uprawianie sportu i rekreacja (kluby/sekcje sportowe i turystyczne, jogging, fitness); 9. Imprezy sportowe, mecze, zawody, itp.; 10. Zakupy podstawowych artykułów gosp. domowego i żywności; 11. Zakupy artykułów przemysłowych, odzieży, AGD; 12. Drobne usługi naprawcze, itp. (szewc, krawiec, naprawa AGD, itp.); 13. Usługi typu "beauty" (fryzjer, kosmetyczka, solarium, spa, itp.); 14. Usługi bankowe i finansowe (pożyczki, kredyty, ubezpieczenia; 15. Doradztwo specjalistyczne (prawne, księgowe, szkoleniowe, reklamowe, nieruchomości); 16. Usługi budowlane, remontowe, transportowe; 17. Usługi związane z gastronomią (restauracje, puby, kawiarnie, bary, catering); 18. Praca zawodowa, poszukiwanie pracy itp.

Na podstawie badań mieszkańców, których zapytano „Gdzie najczęściej korzysta Pan/i z poniższych usług" określono poziom samowystarczalności usługowej gmin i Partnerstwa (OP). Wskaźnik ten oznacza procent wszystkich mieszkańców MOF korzystających z określonych rodzajów usług na obszarze danej gminy lub całego Partnerstwa. Wyniki wskazują na dominację rdzenia MOF na tle innych gmin we wszystkich badanych rodzajach usług. Ogólny poziom samowystarczalności dla obszaru Partnerstwa (OP) jest najniższy dla: usług kultury wysokiej – 57% (rodzaj usługi nr 5 wg tabeli), specjalistycznej opieki zdrowotnej – 67% (4), imprez sportowych, meczów, zawodów – 75% (9), usług kultury popularnej i rozrywki – 80% (6), realizacji własnych pasji – 82% (7).

Inna sytuacja obserwowana jest w zakresie rynku pracy. Łomża jako rdzeń MOF i silny ośrodek subregionalny jest oczywiście dostawcą pracy, ale także gmina Piątnica dysponuje dość istotnym potencjałem w tym zakresie. Główni pracodawcy zlokalizowani są w Łomży: jedna duża firma zatrudniająca ponad 1000 i dwie zatrudniające ponad 250 pracowników, 60 podmiotów zatrudniających ponad 50 pracowników. W gminie Piątnica funkcjonuje jeden duży zakład i kilkadziesiąt mniejszych.

Ryc. 6. Lokalizacja przedsiębiorstw – głównych pracodawców na terenie MOF Miasta Łomży

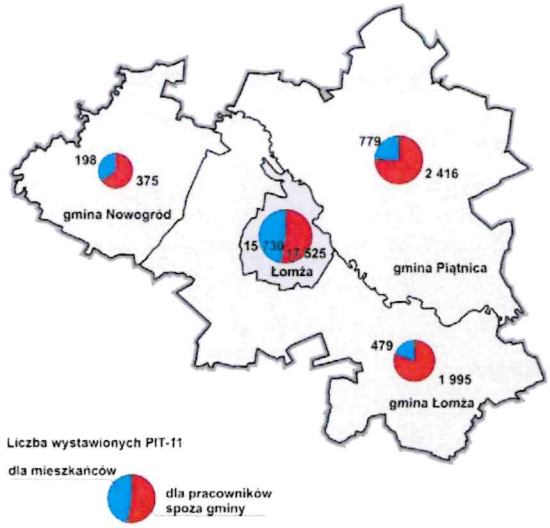

Źródło: opracowanie własne ZMP na podstawie danych BDL GUS 2021

MOF Miasta Łomży jako całość, ale także poszczególne gminy, są dostawcami pracy dla otoczenia. Potwierdzają to dane dotyczące charakterystyki wystawianych na obszarze informacji PIT-11.

Liczba PIT-11 wystawionych przez podmioty działające w mieście – mieszkańcom miasta Łomża wynosiła w roku 2020 – 15 730, a mieszkańcom spoza miasta – 17 525 (czyli nieco ponad 50%).

Ryc. 7. Liczba wystawionych PIT-11 pracownikom z własnej gminy i spoza gminy

Źródło: opracowanie własne ZMP na podstawie danych BDL GUS 2021

Liczba PIT-11 wystawionych przez podmioty działające w gminie Piątnica – mieszkańcom gminy wynosiła w roku 2020 – 779, a mieszkańcom spoza gminy – 2 416, co stanowiło ok. 3/4 wszystkich sprawozdań.

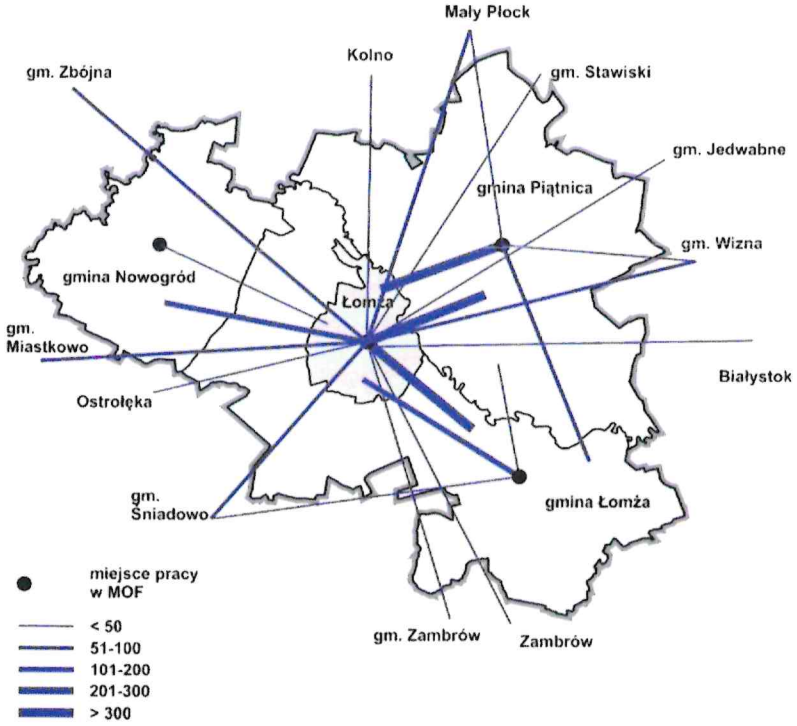
Liczba PIT-11 wystawionych przez podmioty działające w gminie Łomża – mieszkańcom gminy wynosiła w roku 2020 – 479, a mieszkańcom spoza gminy – 1 995, co stanowiło ok. 5/6 wszystkich sprawozdań.

Liczba PIT-11 wystawionych przez podmioty działające w gminie Nowogród – mieszkańcom gminy wynosiła w roku 2020 – 198, a mieszkańcom spoza gminy – 375, co stanowiło ok. 2/3 wszystkich sprawozdań.

Analiza przepływów związanych z zatrudnieniem potwierdza, że MOF posiada atrakcyjny, dla mieszkańców gmin zlokalizowanych wokół otoczenia, rynek pracy. Miasto Łomża stanowi rynek pracy dla 15 gmin, gmina Łomża dla 3 gmin, gmina Piątnica dla 4 gmin, a Nowogród dla jednej gminy.

Główne kierunki przyjazdów do pracy do MOF to gminy: Mały Płock, Wizna, Miastkowo, Śniadowo, Zbójna. W ramach MOF duża grupa mieszkańców miasta pracuje w gminie Piątnica, a najsilniejszy strumień pracowników dojeżdżających do miasta jest z gminy Łomża oraz gminy Piątnica.

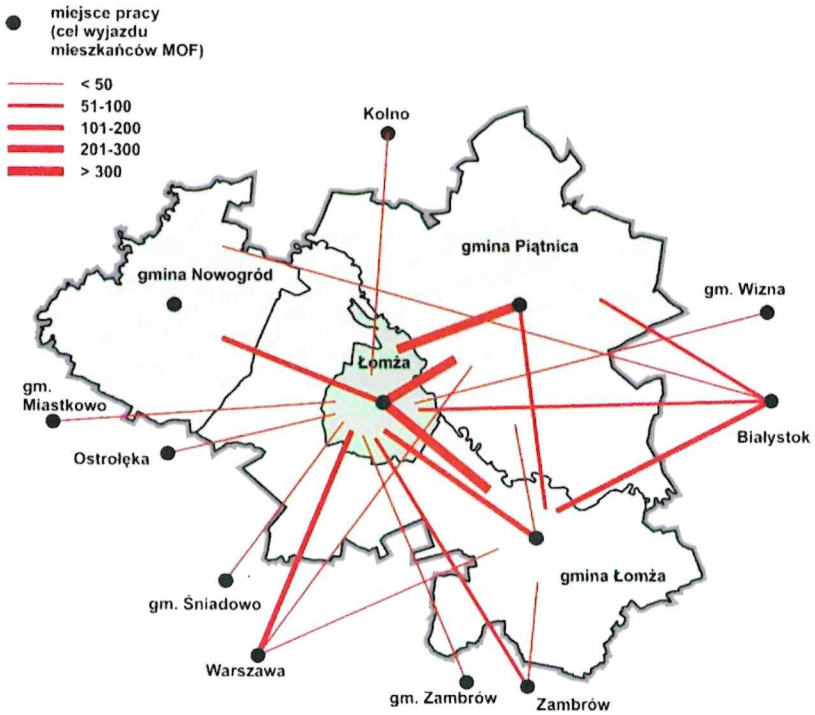
Ryc. 8. Strumienie pracowników dojeżdżających do pracy w MOF

Źródło: opracowanie własne ZMP na podstawie danych GUS („Przepływy ludności związane z zatrudnieniem").

Główne kierunki wyjazdów do pracy z MOF to: Białystok, Warszawa, w dalszej kolejności Zambrów. Na obszarze MOF najliczniej dojeżdżają pracownicy do miasta Łomża z gminy Piątnica i gminy Łomża. Równie dużym dostawcą pracy mieszkańcom miasta jest także gmina Piątnica, w dalszej kolejności gmina Łomża i Nowogród.

Ryc. 9. Strumienie mieszkańców MOF wyjeżdżających do pracy

Źródło: opracowanie własne ZMP na podstawie danych GUS („Przepływy ludności związane z zatrudnieniem").

Partnerzy w MOF budują ze sobą dobre relacje od lat. Współpraca realizowana była w różnych obszarach tematycznych, w tym w zakresie budowy dróg i infrastruktury drogowej oraz komunalnej, transportu publicznego, gospodarki odpadami, energetyki, ochrony środowiska, edukacji, przemysłu czasu wolnego, sportu i rekreacji, polityki senioralnej i usług społecznych.

Istnieją liczne powiązania obszaru MOF na płaszczyźnie infrastruktury sieciowej, która zaspokaja potrzeby zarówno mieszkańców miasta Łomża jak też częściowo gmin, m.in. sieć wodociągowa i kanalizacyjna oraz oczyszczalnia ścieków (miasto i część gminy Piątnica tworzą aglomerację, z kilku miejscowości gminy Łomża ścieki są odprowadzane do miejskiej oczyszczalni). Odpady pochodzące z miasta są segregowane i utylizowane oraz gromadzone w Czartorii na terenie sąsiedniej gminy, a zarządzane przez spółkę miejską podległą miastu Łomża: Zakład Gospodarowania Odpadami Sp. z o.o.

Organizatorem transportu zbiorowego na terenie miasta Łomża oraz gminy Piątnica (porozumienie międzygminne z dnia 01.04.2021 r.) jest miasto Łomża. Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji w Łomży Spółka z o.o. (dalej MPK) jest tzw. podmiotem wewnętrznym świadczącym usługę publiczną w zakresie transportu miejskiego. MPK obsługuje miasto Łomżę oraz w ograniczonym zakresie gminę Piątnica (Piątnica, Marianowo) pod względem zbiorowej komunikacji publicznej.

Gmina Łomża jest organizatorem komunikacji zbiorowej na własnym terenie oraz w gminie Nowogród. Miasto i gminy łączą drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe, gminne, ścieżki rowerowe, zapewniając bezpieczny dojazd do pracy, szkoły, ale również do terenów rekreacyjnych. System miejskich rowerów ŁOKER dopuszcza korzystanie z nich również na obszarze poza miastem. Należy zauważyć, że ścieżki rowerowe na terenie MOF Miasta Łomży nie tworzą spójnego systemu i wymagają rozbudowy w taki sposób, aby transport rowerowy stał się realną alternatywą dla transportu samochodowego i zbiorowego.

W ramach MOF Miasta Łomży rozpoczęto negocjacje w sprawie skoordynowania funkcjonowania komunikacji zbiorowej. Przewoźnicy obsługujący samorządy MOF Miasta Łomży (w tym Gmina Łomża i Gmina Nowogród) mogą zatrzymywać się na wskazanych miejskich przystankach. Planowane do realizacji porozumienie pomiędzy partnerami będzie miało na celu uwzględnienie rozwiązań dotyczących integracji usług przewozowych na obszarze całego MOF, zwiększy zasięg publicznej komunikacji i pozytywnie wpłynie na zrównoważoną mobilność miejską w obszarze.

Dzięki podobnym, pod pewnymi względami, walorom turystycznym, a także naturalnym powiązaniom ekologicznym, charakterystyce gospodarczej i dość małej odległości, MOF Miasta Łomży i obszar funkcjonalny Ostrołęki posiadają potencjał współpracy, łącznie to ponad 150 tys. mieszkańców.

Podobny potencjał, skumulowany w tej części regionu można dostrzec w MOF Miasta Łomży oraz gminach byłego województwa łomżyńskiego: gmina Zambrów, miasto Zambrów, a także Czyżew, Szepietowo i gmina oraz miasto Wysokie Mazowieckie. Są to obszary będące w skali województwa znaczącym dostawcą pracy, charakteryzuje je relatywnie dobry rozwój gospodarczy i podobny profil, co skutkuje dużym potencjałem współpracy.

Dwukrotnie dalej znajduje się dużo silniejszy, porównywalny z łomżyńskim subregionalny ośrodek ełcki o liczbie ok. 70 tys. mieszkańców. W koncepcji deglomeracji prezentowanych przez środowiska naukowe w kraju, duopol Ełk-Łomża jest wskazywany jako potencjalny ośrodek wojewódzki w przypadku reformy administracyjnej zwiększającej liczbę województw do 18-25. [6]

[6] Przemysław Śleszyński, Polska średnich miast, Założenia i koncepcja deglomeracji w Polsce, Klub Jagielloński, Warszawa, 2018.

3.4. Analiza SWOT

Wnioski z przeprowadzonej diagnozy ujęto w postaci zestawienia kluczowych silnych stron (potencjałów) i szans rozwojowych oraz słabych stron (w tym problemów) i zagrożeń (barier) rozwojowych obszaru Partnerstwa.

Przyjęto sposób prezentacji wyników analizy SWOT, w którym szanse i zagrożenia są jednocześnie czynnikami zewnętrznymi, na które Partnerstwo nie ma wpływu lub ma bardzo ograniczony wpływ i dotyczą one przyszłości, w tym sensie, że będą miały istotny wpływ na Partnerstwo w perspektywie najbliższych lat, ale są to zjawiska lub ich oznaki już dzisiaj dostrzegane bądź przewidywalne. Natomiast w przypadku mocnych i słabych stron przyjęto, że są to czynniki aktualnie istniejące, wewnętrzne i zależne, przynajmniej w dużej części od MOF.

Tabela 2. Mocne i słabe strony

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Ośrodek subregionalny realizujący usługi średniego i wyższego rzędu	Wyczerpujący się potencjał do rozwoju przedsiębiorczości
Położenie w obszarze szerokiego oddziaływania Warszawy i Białegostoku	Relatywnie niska atrakcyjność inwestycyjna
Lokalizacja w drogowym węźle komunikacyjnym	Mała liczba firm z kapitałem zagranicznym
Centralne położenie Łomży (rdzenia) na obszarze MOF, miasto 15 minutowe	Relatywnie niski poziom wynagrodzeń
Instytucje otoczenia biznesu (IOB)	Ograniczona ilość kadr dla gospodarki
Wysoka konkurencyjność wybranych firm	Niski poziom wykorzystania potencjału turystycznego
Potencjał sektora rolniczego MOF i otoczenia, tradycje rolnicze i duże zasoby surowcowe	Niewystarczający poziom współpracy w triadzie: nauka – biznes – samorząd
Unikalne walory środowiska	Niewystarczająca liczba spójnych, sektorowych programów rozwoju infrastruktury technicznej
Zasoby dziedzictwa kulturowego	Niewystarczający poziom zabezpieczenia infrastrukturalnego w stosunku do potencjału ośrodka subregionalnego
Potencjał turystyczny	Antropopresja na obszary chronione
Dobry ogólny poziom usług komunalnych	Jakość powietrza w sezonie grzewczym
Sprzyjające warunki dla rozwoju odnawialnych źródeł energii	Centralizacja usług publicznych
Rozwój sieci drogowej i kolejowej	Nadmierna koncentracja ruchu samochodowego w centrum
Dobra infrastruktura i oferta kulturalna	Niewystarczający zasięg publicznej komunikacji zbiorowej w MOF

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Infrastruktura sportu i wypoczynku	**Nieadekwatny do potrzeb poziom wyposażenia taboru i infrastruktury obsługi taboru transportowego komunikacji miejskiej**
Relatywnie wysoki potencjał ludnościowy	**Niewystarczający poziom skomunikowania wewnętrznego i zewnętrznego**
Wysoka jakość edukacji w wybranych szkołach	**Starzenie się społeczeństwa**
Bogata oferta szkolnictwa wyższego	**Odpływ młodych osób z MOF**
Szpital Wojewódzki im. Kard. Stefana Wyszyńskiego w Łomży	**Niewystarczający poziom opieki zdrowotnej**
	Niewystarczający poziom usług opiekuńczych i edukacyjnych dla dzieci w wieku 0-6 lat
	Niska dostępność mieszkań
	Wymagająca wsparcia współpraca pomiędzy partnerami w MOF
	Niewystarczający poziom odporności na sytuacje kryzysowe

Źródło: opracowanie ZMP

Tabela 3. Szanse i zagrożenia

SZANSE	ZAGROŻENIA
Realizacja krajowych inwestycji drogowych i kolejowych (Via Baltica, połączenia kolejowe)	**Niepewność sytuacji krajowej i międzynarodowej** (destabilizacja polityczna w Europie na skutek konfliktów zbrojnych) kryzys gospodarczy, inne zjawiska geopolityczne)
Ekologizacja postaw społeczeństwa	**Zmiany klimatyczne** (spadek bioróżnorodności, upały, susze, inne ekstremalne zjawiska pogodowe)
Rewolucja technologiczno-informatyczna	**Ograniczenia czasowe w dostępności do funduszy UE w latach 2021-2027**
Wykorzystanie krajowych i unijnych funduszy w perspektywie 2021-2027	**Spadek dochodów własnych samorządów**
Internacjonalizacja obszaru MOF (międzynarodowa współpraca gospodarcza i społeczna)	**Konkurencja innych ośrodków regionalnych i krajowych**
	Wyczerpujący się potencjał ludnościowy otoczenia MOF
	Rosnące koszty zagospodarowania odpadów, energii cieplnej i energii elektrycznej
	Atomizacja społeczeństwa

Źródło: opracowanie ZMP

3.5. Podsumowanie wniosków z diagnozy

Przeprowadzony proces diagnostyczny pozwolił na wskazanie czterech głównych obszarów problemowych wymagających strategicznej interwencji na poziomie MOF Miasta Łomży. Te obszary to: dostępność komunikacyjna, ochrona środowiska i dostosowanie do zmian klimatu, jakość edukacji oraz zintegrowany rozwój społeczny.

Dostępność komunikacyjna

Dla zapewnienia optymalnego rozwoju społeczno-gospodarczego konieczne jest zwiększenie poziomu dostępności komunikacyjnej dla mieszkańców MOF, umożliwiającego im lepszy dostęp do usług publicznych oraz zwiększającego ich mobilność w kontekście aktywności gospodarczej i dostępu do rynku pracy. W tym celu konieczne jest zapewnienie efektywnego systemu dostępnej komunikacji zbiorowej, która będzie alternatywą dla komunikacji samochodowej przynosząc dodatkowo pozytywne efekty w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego i czystości powietrza. MOF Miasta Łomży nie dysponuje wystarczającą infrastrukturą niezbędną do organizacji efektywnego transportu publicznego. Konieczna jest modernizacja obecnego taboru uwzględniająca zakup pojazdów zeroemisyjnych, poprawa zaplecza logistyczno-remontowego oraz zwiększenie wykorzystywania OZE w funkcjonowaniu transportu publicznego. Ponadto konieczne jest zwiększenie możliwości korzystania z komunikacji rowerowej poprzez rozbudowę istniejącej sieci ścieżek rowerowych i utworzenie z nich spójnego systemu oraz poprzez ustawienie stacji naprawczych dla rowerów. Ograniczenie ruchu samochodowego i zwiększenie wykorzystania transportu zbiorowego i rowerowego powinno służyć utworzenie stref płatnego parkowania oraz obiektu Park&Ride na obrzeżach miasta.

Ochrona środowiska i dostosowanie do zmian klimatu

Na terenie MOF prowadzona jest intensywna działalność rolnicza, a tereny rolnicze zdecydowanie dominują w strukturze gruntów. MOF Miasta Łomży posiada również wiele walorów przyrodniczych. Jednocześnie brak jest tu dużych kompleksów leśnych oraz zbiorników wodnych zapewniających odpowiedni poziom retencji. Na terenie MOF notuje się przekroczenia norm zanieczyszczenia powietrza związane z ogrzewaniem paliwami stałymi budynków, indywidualnym transportem publicznym oraz działalnością gospodarczą. Obszar jest narażony na negatywne skutki globalnych zjawisk związanych ze zmianami klimatycznymi, szczególnie związanych z ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi obejmującymi deszcze nawalne, podtopienia i powodzie. Mając na uwadze te uwarunkowania należy podejmować działania chroniące środowisko naturalne umożliwiające rozwój produkcji rolnej, ochronę obecnych walorów przyrodniczych, poprawę jakości powietrza oraz przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatycznych zwłaszcza związanych z niewystarczającym dostępem do wody oraz występowaniem wysp ciepła na obszarach zurbanizowanych. Efektem strategicznych interwencji powinno być zwiększenie udziału OZE w ogólnym bilansie energetycznym MOF, poprawa stanu termomodernizacji budynków oraz rozwój infrastruktury błękitno-zielonej zapewniającej odpowiednią retencję wody oraz przeciwdziałającą występowaniu wysp ciepła na terenach zurbanizowanych.

Jakość edukacji

W toku przeprowadzonego procesu diagnostycznego zidentyfikowane zostały wyzwania rozwojowe związane z brakiem wystarczającej podaży wykwalifikowanych kadr dla przedsiębiorczości, co stanowi barierę rozwojową MOF Miasta Łomży. Potencjałem, który może zostać wykorzystany do przezwyciężenia negatywnych zjawisk w zakresie zdiagnozowanego problemu jest dobrze rozwinięta na terenie MOF sieć placówek edukacyjnych. W celu wykorzystania tego potencjału niezbędne jest inwestowanie w rozwój jakości kształcenia ogólnego i zawodowego, zwłaszcza w zakresie profilowania pod kątem potrzeb rynku pracy i wzmacniania współpracy szkół z pracodawcami. Szczególne znaczenie ma poprawa jakości kształcenia zawodowego na kierunkach związanych z weterynarią, budownictwem, geodezją, mechaniką, obróbką metali i drewna. Należy również rozwijać u dzieci i młodzieży kompetencje psychospołeczne i cyfrowe niezbędne do odnoszenia sukcesów na rynku pracy oraz przeciwdziałać wykluczeniu dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami poprzez działania profilaktyczne i terapeutyczne. Konieczne jest również stałe podnoszenie kompetencji kadry pedagogicznej. Działania w tych obszarach powinny być kierowane zarówno do szkół podstawowych jak i ponadpodstawowych, ze szczególnym uwzględnieniem szkół zlokalizowanych na terenach wiejskich oraz uczniów szkół miejskich osiągających niższe wyniki w rankingach egzaminacyjnych. Z uwagi na niewystarczający dostęp do usług opiekuńczych i edukacyjnych dla dzieci poniżej 6 roku życia konieczny jest rozwój oferty na poziomie edukacji przedszkolnej. Szczególne znaczenie mają działania związane z wyrównywaniem deficytów rozwojowych u dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnym oraz identyfikacja szczególnych uzdolnień już na etapie edukacji przedszkolnej.

Zintegrowany rozwój społeczny

W toku przeprowadzonego procesu diagnostycznego zidentyfikowane zostały wyzwania rozwojowe związane z niewystarczającym poziomem zintegrowania rozwoju społecznego. Ogólnokrajowe tendencje demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństwa są obserwowane również na terenie MOF. Konieczne jest w związku z tym zapewnienie odpowiedniej infrastruktury do prowadzenia działań włączających, integracji i aktywizacji seniorów, realizacji niektórych form opieki środowiskowej, zajęć terapeutyczno-rekreacyjnych i edukacyjno-kulturowych. Powstała infrastruktura społeczna powiązana z procesem integracji społecznej powinna być

dostosowana do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami. Rozwoju wymaga również oferta kulturalna, szczególnie w zakresie dostępności na obszarach wiejskich oraz poprawy atrakcyjności dla osób młodych. Konieczne jest w związku z tym zwiększenie potencjału istniejących instytucji kultury umożliwiające rozwój ich oferty. Proces diagnostyczny wskazał na niewykorzystany w pełni potencjał kulturotwórczy rzeki Narew, której zagospodarowanie powinno doprowadzić do stworzenia atrakcyjnej przestrzeni do integracji społecznej, rekreacji oraz organizacji wartościowych wydarzeń kulturalnych integrujących społeczność MOF Miasta Łomży.

Odporność na sytuacje kryzysowe

W związku z pogorszeniem sytuacji bezpieczeństwa w regionie, wynikającym z trwającego konfliktu zbrojnego w Ukrainie oraz prowadzonej przez Rosję i Białoruś wojny hybrydowej, której celem jest również Polska, a w szczególności graniczące z Białorusią i Rosją województwo podlaskie zidentyfikowano niewystarczający poziom przygotowania MOF Miasta Łomży do reagowania na sytuacje kryzysowe. W związku z tym kluczowe znaczenie ma podniesienie odporności na sytuacje kryzysowe zarówno wobec tradycyjnych zagrożeń występujących w czasie pokoju, jak i nowych, wynikających z trwającej wojny hybrydowej oraz potencjalnego rozszerzenia konfliktu na Ukrainie. W odpowiedzi na zidentyfikowane problemy i zagrożenia wskazano kluczowe obszary wymagające wzmocnienia, obejmujące: sieć wodno-kanalizacyjną, infrastrukturę stanowiącą zaplecze dla podmiotów ochrony ludności i obrony cywilnej oraz kompetencje ludności w zakresie reagowania na sytuacje kryzysowe. Konieczna jest rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnej celem zapewnienia niezawodnego dostępu do wody, bezpieczeństwa sanitarnego oraz przeciwpożarowego w sytuacjach kryzysowych. Niezbędne jest również rozbudowanie i modernizacja zaplecza lokalowego dla podmiotów ochrony ludności i obrony cywilnej, umożliwiające skuteczne działanie w sytuacjach nadzwyczajnych, w tym zapewnienie odpowiedniej powierzchni magazynowej, organizację punktów zbiórek ludności oraz miejsc szkoleń dla różnych grup w zakresie reagowania na sytuacje kryzysowe. Istotne jest doposażenie podmiotów ochrony ludności i obrony cywilnej, w szczególności służb ratowniczych, w nowoczesny i niezbędny sprzęt. Należy również prowadzić szkolenia dostosowane do potrzeb różnych grup ludności, mające na celu podniesienie odporności cywilnej MOF Miasta Łomży.

4. Misja, wizja i cele strategiczne

Strategia ZIT jest strategią skoncentrowaną na następujących aspektach rozwoju obszaru MOF Miasta Łomży i dotyczy obszarów wskazanych w "Raporcie diagnostycznym Portret Partnerstwa Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Łomży" jako wymagających interwencji skoordynowanych na poziomie MOF Miasta Łomży z uwzględnieniem podejścia zintegrowanego:

- wewnętrznej dostępności komunikacyjnej w powiązaniu z rosnącą zewnętrzną dostępnością komunikacyjną, głównie z wykorzystaniem zeroemisyjnego transportu zbiorowego,
- ochrony środowiska i dostosowania się do zmian klimatu z zastosowaniem rozwiązań oszczędzających energię i wykorzystania OZE,
- edukacji przedszkolnej, szkolnej oraz zawodowej,
- włączenia społecznego z wykorzystaniem potencjałów kultury, przyrody i rozwoju turystyki,
- odporności na sytuacje kryzysowe.

4.1. Wizja i misja rozwoju

Wizja stanowi opis stanu obszaru MOF Miasta Łomży oczekiwany w przyszłości. Jest to obraz, wyobrażenie MOF za kilka lat, przy optymistycznym założeniu wystąpienia korzystnych uwarunkowań zewnętrznych i realizacji zaplanowanych działań. Wizja rozwoju jest wynikiem wykorzystania endogennych potencjałów.

Wizja obszaru MOF Miasta Łomży w 2030 roku:

DYNAMICZNIE ROZWIJAJĄCY SIĘ, OTWARTY NA ŚWIAT I GOŚCINNY

SILNY OŚRODEK SUBREGIONALNY, W KTÓRYM

CZYSTE ŚRODOWISKO, WYSOKA JAKOŚĆ EDUKACJI I ZRÓWNOWAŻONA MOBILNOŚĆ

ZAPEWNIAJĄ WYSOKĄ JAKOŚĆ ŻYCIA

ZINTEGROWANYM I AKTYWNYM MIESZKAŃCOM

Misja opisuje mandat do realizacji wizji rozwoju oraz ukazuje nadrzędne wartości (zasady), jakimi będą się kierować operatorzy Strategii ZIT podejmując działania na rzecz realizacji wizji. Misja stanowi opis sposobu postępowania w celu urzeczywistnienia wizji.

Misją partnerstwa jest:

WSPÓLNOTA MIESZKAŃCÓW,

CZERPIĄC Z LOKALNEGO DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO I KULTUROWEGO,

KIERUJE SIĘ ZASADAMI RÓWNOŚCI, ODPOWIEDZIALNOŚCI I WZAJEMNEGO ZAUFANIA,

BUDUJE PRZYSZŁOŚĆ WŁASNĄ I KOLEJNYCH POKOLEŃ

WE WSPÓLNEJ EUROPIE

4.2. Cele strategiczne

Z wizji i misji wynikają cele strategiczne i kierunki działań. W trakcie prac nad Strategią ZIT podjęto decyzję o przyjęciu czterech strategicznych celów rozwoju, które są konkretyzacją wizji rozwoju MOF Miasta Łomży. Numeracja celów spełnia wyłącznie funkcję porządkującą, nie zaś hierarchizującą; cele są sobie równe pod względem wagi i znaczenia.

- Cel strategiczny 1. Wzrost dostępności komunikacyjnej.
- Cel strategiczny 2. Poprawa ochrony środowiska i dostosowanie do zmian klimatu.
- Cel strategiczny 3. Wzrost jakości edukacji.
- Cel strategiczny 4. Zintegrowany rozwój społeczny.
- Cel strategiczny 5. Wzrost odporności na sytuacje kryzysowe.

Tabela 4. Struktura celów strategicznych i kierunków działań

CELE STRATEGICZNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ
1. Wzrost dostępności komunikacyjnej	**1.1. Zrównoważona mobilność miejska**
2. Poprawa ochrony środowiska i dostosowanie do zmian klimatu	**2.1. Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej/wielorodzinnych budynków komunalnych.**
	2.2. Produkcja energii z OZE
	2.3. Dostosowanie do zmian klimatu
3. Wzrost jakości edukacji	**3.1. Edukacja przedszkolna**
	3.2. Edukacja szkolna wysokiej jakości
4. Zintegrowany rozwój społeczny	**4.1. Ochrona i promocja walorów turystycznych**
	4.2. Włączenie społeczne
	5.1. Zwiększenie odporności wodnej

5. Wzrost odporności na sytuacje kryzysowe	5.2. Zapewnienie gotowości cywilnej

4.2.1 Cel strategiczny 1. Wzrost dostępności komunikacyjnej

Realizacja tego celu będzie stanowić odpowiedź na problem jakim jest brak efektywnego systemu komunikacji publicznej. Efektami interwencji powinno być zapewnienie nowoczesnego taboru, w tym zeroemisyjnego, zapewnienie odpowiedniego zaplecza logistyczno-remontowego wyposażonego w instalacje fotowoltaiczną do obsługi komunikacji zbiorowej na terenie MOF Miasta Łomży. W ramach realizacji tego celu zostanie na terenie MOF Miasta Łomży utworzony również spójny system ścieżek rowerowych łączących ze sobą gminy wchodzące w jego skład oraz zostaną na terenie miasta ustawione stacje naprawcze dla rowerów. Ponadto zostanie wybudowany obiekt Park&Ride na obrzeżach miasta oraz zostaną utworzone strefy płatnego parkowania, które uporządkują ruch samochodowy oraz zwiększą atrakcyjność transportu zbiorowego i rowerowego. Realizacja celu poprawi dostępność mieszkańców do usług publicznych, zwiększy mobilność mieszkańców w kontekście działalności gospodarczej i dostępu do rynku pracy oraz przyczyni się do poprawy poziomu ochrony środowiska poprzez ograniczenie ruchu samochodowego. Przewidziane w ramach tego celu projekty będą realizowane zgodnie z podejściem zintegrowanym. Zmodernizowany tabor transportowy będzie obsługiwał Miasto Łomża i Gminę Piątnica. Będą z niego korzystać mieszkańcy wszystkich gmin MOF korzystający z usług publicznych na terenie tych jednostek. Budowa ścieżek rowerowych i stacje naprawy dla rowerów będą stanowiły uzupełnienie istniejącego systemu ułatwiając mieszkańcom wszystkich gmin MOF dojazd rowerem do Miasta Łomża i umożliwiając im korzystanie z oferowanych tam usług publicznych. Zostanie osiągnięty wspólny efekt w postaci zwiększenia zrównoważonej mobilności mieszkańców i poprawy kondycji ekologicznej obszarów MOF Miasta Łomży poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i pyłów do atmosfery oraz poprawę dostępności transportowej. Realizowane w ramach celu projekty wpisują się w cele rozwojowe MOF Miasta Łomży określone w Strategii ZIT. Są ukierunkowane na rozwiązywanie wspólnych problemów rozwojowych, tj. mają wpływ na więcej niż jedną gminę w MOF, a ich realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej jak i kierunkowej strategii.

Cel związany ze wzrostem wewnętrznej dostępności komunikacyjnej MOF będzie osiągnięty poprzez realizację kierunku działań:

1.1. **Zrównoważona mobilność miejska**, który dotyczy inwestycji w zeroemisyjny transport miejski (zakup taboru i infrastruktura towarzysząca) oraz rozbudowy systemu ścieżek rowerowych na potrzeby przemieszczania się, w tym:

I. Inwestycji w zeroemisyjny transport miejski:

a) zakup bezemisyjnego taboru autobusowego:
   - zakup autobusów elektrycznych,

b) budowa, przebudowa i modernizacja infrastruktury na potrzeby transportu miejskiego i komplementarnych form mobilności:
   - przebudowa warsztatów MPK w Łomży do obsługi autobusów zeroemisyjnych,
   - budowa hali garażowej w MPK jako konstrukcji pod instalację fotowoltaiczną z instalacją fotowoltaiczną,
   - dostawa, montaż i uruchomienie stacji transformatorowej na terenie bazy MPK w Łomży,
   - zakup podnośników kolumnowych do warsztatów MPK w Łomży do obsługi autobusów zeroemisyjnych,
   - wyposażenie warsztatów MPK w Łomży,
   - utworzenie obiektu Park & Ride na obrzeżach miasta,
   - ustawienie stacji do naprawy rowerów,

c) digitalizacja systemu mobilności w miastach i ich obszarach funkcjonalnych:
   - utworzenie strefy płatnego parkowania,
   - ITS, w tym SDIP.

II. Rozbudowy systemu ścieżek rowerowych:

a) budowa/uzupełnienie ścieżek rowerowych.

4.2.2 Cel strategiczny 2. Poprawa ochrony środowiska i dostosowanie do zmian klimatu

Realizacja tego celu będzie stanowić odpowiedź na problem jakim jest zanieczyszczenie powietrza związane z ogrzewaniem budynków przy użyciu paliw stałych oraz niewystarczający poziom infrastruktury błękitno-zielonej zapewniającej ochronę przed negatywnymi skutkami zmian klimatycznych. W ramach realizacji tego celu zwiększony zostanie poziom efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, zwiększy się udział OZE w ogólnym bilansie energetycznym MOF oraz rozbudowana zostanie infrastruktura błękitno - zielona służąca poprawie retencji wody i ograniczeniu występowania zjawiska wysp ciepła na obszarach zurbanizowanych. Przewidziane w ramach tego celu projekty będą realizowane zgodnie z podejściem zintegrowanym. Poprawa jakości powietrza i poprawa poziomu retencji wody wpłynie korzystnie na stan środowiska naturalnego na terenie całego MOF. Projekty będą dedykowane więcej niż jednej gminie, gdyż z efektów będą korzystać mieszkańcy wszystkich gmin MOF. Projekty wpisują się w cele rozwojowe MOF Miasta Łomży określone w strategii ZIT. Są ukierunkowane na rozwiązywanie wspólnych problemów rozwojowych,

tj. mają wpływ na więcej niż jedną gminę w MOF, a ich realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej jak i kierunkowej strategii.

Cel związany z ochroną środowiska i dostosowaniem do zmian klimatu będzie osiągnięty poprzez realizację kierunków działań:

2.1. Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej/wielorodzinnych budynków komunalnych, która obejmuje termomodernizacje obiektów publicznych i mieszkalnych zasobu gminnego wraz z budową instalacji odnawialnych źródeł energii na potrzeby tych obiektów,
2.2. Produkcja energii z OZE, który obejmuje budowę instalacji OZE wraz z magazynami energii,
2.3. Dostosowanie do zmian klimatu, który dotyczy rozwoju infrastruktury zielono-niebieskiej i związanej z nią gospodarką wodną.

4.2.3 Cel strategiczny 3. Wzrost jakości edukacji

Realizacja tego celu będzie stanowić odpowiedź na problem, jakim jest niewystarczające wykorzystanie funkcjonującej na terenie MOF infrastruktury edukacyjnej dla poprawy dostępności wykwalifikowanej kadry dla rozwoju przedsiębiorczości. W ramach realizacji celu zostanie osiągnięta poprawa dostępności i jakości edukacji przedszkolnej, poprawa jakości edukacji na poziomie podstawowym oraz ponadpodstawowym, zwłaszcza w zakresie lepszego dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy. Przewidziane w ramach tego celu projekty będą realizowane zgodnie z podejściem zintegrowanym. Ich efektem będzie podniesienie jakości edukacji na obszarze całego MOF, co będzie skutkowało większą podażą wykwalifikowanej kadry dla przedsiębiorczości i lepszymi perspektywami rozwoju gospodarczego. Zwiększy się atrakcyjność terenu MOF jako miejsca do zamieszkania dla ludzi młodych, co może pozytywnie wpłynąć na zahamowanie negatywnych tendencji związanych ze starzeniem się społeczeństwa. Projekty będą dedykowane więcej niż jednej gminie, gdyż z efektów będą korzystać mieszkańcy wszystkich gmin MOF. Projekty wpisują się w cele rozwojowe MOF Miasta Łomży określone w strategii ZIT. Są ukierunkowane na rozwiązywanie wspólnych problemów rozwojowych, tj. mają wpływ na więcej niż jedną gminę w MOF, a ich realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej jak i kierunkowej strategii.

Cel związany ze wzrostem jakości edukacji będzie osiągnięty poprzez realizację kierunków działań:

3.1. Edukacja przedszkolna, który dotyczy rozszerzenia oferty o nowe zajęcia także o charakterze kompensacyjnym i wyrównawczym oraz podniesienia jakości edukacji przedszkolnej na obszarze MOF.
3.2. Edukacja szkolna wysokiej jakości, który dotyczy poprawy jakości kształcenia ogólnego w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych, rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy uczniów szkół podstawowych, a także kształcenia zawodowego w kierunkach kwalifikacji poszukiwanych przez pracodawców, w tym uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Działania w ramach tego kierunku będą adresowane w szczególności do szkół zlokalizowanych na terenach wiejskich oraz osiągających niższe pozycje w rankingach egzaminacyjnych.

4.2.4 Cel strategiczny 4. Zintegrowany rozwój społeczny

Realizacja tego celu będzie stanowić odpowiedź na szereg problemów hamujących rozwój społeczny MOF Miasta Łomży, związanych z brakiem odpowiedniej oferty dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami, brakiem odpowiedniej oferty kulturalnej w szczególności dla osób młodych i mieszkających na terenach wiejskich MOF oraz brakiem wykorzystania kulturotwórczego potencjału rzeki Narew. W ramach realizacji celu utworzona zostanie sieć placówek dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami, w ramach której będą mogły być świadczone różnorodne formy aktywizacji społecznej oraz wybrane formy działań opiekuńczych. Poprawie ulegnie infrastruktura kulturalna MOF dając większe możliwości uczestnictwa w kulturze mieszkańcom zarówno terenów miejskich jak i wiejskich. Zagospodarowane zostaną brzegi rzeki Narew tworząc atrakcyjną przestrzeń do integracji społecznej i rekreacji oraz organizacji wydarzeń kulturalnych. Przewidziane w ramach tego celu projekty będą realizowane zgodnie z podejściem zintegrowanym. Ich efektem będzie poprawa poziomu rozwoju społecznego w skali całego MOF. Projekty będą dedykowane więcej niż jednej gminie, gdyż z efektów będą korzystać mieszkańcy wszystkich gmin MOF. Projekty wpisują się w cele rozwojowe MOF Miasta Łomży określone w strategii ZIT. Są ukierunkowane na rozwiązywanie wspólnych problemów rozwojowych, tj. mają wpływ na więcej niż jedną gminę w MOF, a ich realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej jak i kierunkowej strategii.

Cel związany ze zintegrowanym rozwojem społecznym będzie osiągnięty poprzez realizację kierunków działań:

4.1. Ochrona i promocja walorów turystycznych, który obejmuje budowę bulwarów nad Narwią w Łomży/zagospodarowanie terenów, obiektów turystycznych, które będą pełniły funkcję integracyjną, rekreacyjną, porządkującą przestrzeń i podnoszącą atrakcyjność turystyczną obszaru.

4.2. Włączenie społeczne, który dotyczy istotnego podniesienia jakości infrastruktury społecznej, w tym kulturalnej na obszarze MOF, co umożliwi rozszerzenie i podniesienie jakości usług społecznych skierowanych do seniorów i innych grup o szczególnych potrzebach.

4.2.5 Cel strategiczny 5 Wzrost odporności na sytuacje kryzysowe

Realizacja tego celu stanowi odpowiedź na wyzwanie związane z pogorszeniem sytuacji bezpieczeństwa w regionie, wynikającym z trwającego konfliktu zbrojnego w Ukrainie oraz prowadzonej przez Rosję i Białoruś wojny hybrydowej, której celem jest również Polska. Szczególnie zagrożone jest województwo podlaskie, graniczące z Białorusią i Rosją, gdzie mogą wystąpić różnorodne zagrożenia związane z tym konfliktem. W związku z tym kluczowe znaczenie ma podniesienie odporności na sytuacje kryzysowe zarówno wobec tradycyjnych zagrożeń występujących w czasie pokoju, jak i nowych, wynikających z trwającej wojny hybrydowej oraz potencjalnego rozszerzenia konfliktu na Ukrainie. Działania przewidziane w strategii ZIT MOF Miasta Łomży będą ukierunkowane na zapewnienie bezpiecznego dostępu do infrastruktury poprzez rozbudowę i modernizację sieci wodociągowych i kanalizacyjnych uwzględniające podniesienie ich bezpieczeństwa oraz odporności na sytuacje kryzysowe, wzmocnienie potencjału podmiotów ochrony ludności i obrony cywilnej w zakresie reagowania na sytuacje kryzysowe poprzez budowę i rozbudowę niezbędnej infrastruktury technicznej i doposażenie w sprzęt, rozwój infrastruktury pełniącej funkcję miejsc schronienia oraz punktów zbiórki w sytuacjach kryzysowych, a także przestrzeni magazynowych umożliwiających gromadzenie produktów i sprzętu niezbędnego podczas kryzysu. Inwestycje będą zawierały rozwiązania mające na celu zwiększenie odporności na sytuacje kryzysowe oraz podniesienie poziomu bezpieczeństwa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej. Ponadto przewiduje się utworzenie przestrzeni do realizacji szkoleń z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej oraz organizację szkoleń dla różnych grup społecznych, mających na celu podniesienie gotowości do reagowania na sytuacje kryzysowe.

Cel związany ze wzrostem odporności na sytuacje kryzysowe będzie osiągnięty przez realizację kierunków działań:

5.1. Zwiększenie odporności wodnej, który obejmuje budowę, rozbudowę i modernizację sieci wodociągowych, w tym budowę łącznic zapewniających dywersyfikacje źródeł podawania wody, oraz kanalizacyjnych z uwzględnieniem wdrożenia rozwiązań zapewniających niezawodne zaopatrzenie w wodę oraz bezpieczeństwo sanitarne na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowych.

5.2. Zapewnienie gotowości cywilnej, który obejmuje rozwój infrastruktury pełniącej funkcje miejsc schronienia oraz punktów zbiórki na wypadek sytuacji kryzysowych, zapewnienie niezbędnego zaplecza lokalowego i sprzętu dla podmiotów ochrony ludności i obrony cywilnej oraz organizację szkoleń dla podmiotów ochrony ludności i obrony cywilnej oraz mieszkańców służących podnoszeniu odporności na sytuacje kryzysowe.

5. Projekty ZIT

5.1. Proces identyfikacji i wyboru projektów ZIT

Projekty ZIT były wypracowywane w ramach prac nad strategią przy zaangażowaniu Rady Partnerstwa, Grupy Roboczej oraz interesariuszy skupionych w Zespole doradczym partnerów społeczno-gospodarczych, które jest ciałem opiniująco-doradczym związku ZIT.

Zagadnienie wyboru projektów ZIT było tematem spotkań (debat, warsztatów strategicznych) w dniu 14 października i 8 grudnia 2022 r. oraz 24.03.2023 r. Szerszej opisano te spotkania w rozdz. 8.1. Partycypacja społeczna na etapie przygotowywania strategii.

Podstawą wyboru projektów ZIT były:

- wyniki diagnozy strategicznej i to w jaki sposób projekty ZIT wykorzystują silne strony (potencjały), osłabiają lub ograniczają słabe strony (problemy) obszaru MOF oraz jak wykorzystują szanse i niwelują wpływ zewnętrznych zagrożeń,
- wpływ na rozwój więcej niż jednej gminy Partnerstwa,
- akceptacja projektu przez wszystkie samorządy Partnerstwa,
- szansa na pozyskanie dedykowanego finansowania zewnętrznego.

5. 2. Opis zintegrowania projektów

Na potrzeby niniejszej Strategii ZIT przyjęto, że **projekt ZIT** stanowi grupę przedsięwzięć powiązanych tematycznie, z określonym początkiem i końcem realizacji, dla którego określono wskaźniki produktów i rezultatów oraz źródło finansowania.

Istotą wdrażania ZIT jest realizacja **projektów zintegrowanych** przyczyniających się do rozwiązywania wspólnych problemów i skoordynowanego zaspakajania potrzeb obszaru objętego ZIT.

Zgodnie z „Zasadami realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej na lata 2021-2027 **projekt zintegrowany** to projekt, który wpisuje się w cele rozwoju obszaru funkcjonalnego objętego instrumentem i jest ukierunkowany na rozwiązywanie wspólnych problemów rozwojowych – oznacza to, że projekt ten ma wpływ na więcej niż 1 gminę w MOF oraz jego realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i w części kierunkowej strategii.

Dodatkowo projekt zintegrowany w ramach instrumentu ZIT musi spełniać przynajmniej jeden z dwóch warunków:

- jest projektem partnerskim w rozumieniu art. 39 ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027,
- deklarowany jest wspólny efekt, rezultat lub produkt końcowy projektu, tj. wspólne wykorzystanie stworzonej w jego ramach infrastruktury w przypadku projektów „twardych", lub objęcie wsparciem w przypadku projektów „miękkich", mieszkańców co najmniej 2 gmin MOF, co powinno znaleźć swoje uzasadnienie zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej strategii.

Ponadto, zgodnie z rekomendacjami w/w dokumentu, projekty wynikające ze strategii powinny realizować jeden lub kilka z następujących priorytetów:

- wspierać rozwój gospodarczy,
- dążyć do neutralności klimatycznej,
- wpływać na zwiększenie dostępności do usług publicznych,
- realnie przekładać się na poprawę jakości życia mieszkańców,
- opierać się na inteligentnym zarządzaniu.

Opis zintegrowania na poziomie celów strategicznych został przedstawiony w poprzednim rozdziale.

Opis zintegrowania na poziomie projektów:

- **Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej/wielorodzinnych budynków komunalnych w MOF Miasta Łomży** – Projekt stanowi odpowiedź na zdiagnozowany na poziomie całego ZIT MOF Miasta Łomży problem dotyczący zanieczyszczenia powietrza, przyczyniającego się do negatywnych zmian klimatu. Będzie realizowany przez więcej niż jedną gminę, a jego efekty będą skutkować poprawą jakości powietrza oraz redukcją zanieczyszczeń powietrza tj. emisji CO2 w skali

całego ZIT MOF Miasta Łomży (lub przynajmniej więcej niż jednej gminy). Ze stworzonej infrastruktury będą mogli korzystać mieszkańcy wszystkich gmin MOF, gdyż będą to obiekty użyteczności publicznej/mieszkalne zasoby gminne. Zostanie osiągnięty wspólny efekt w postaci poprawy efektywności energetycznej budynków. Realizacja projektu przyczyni się do poprawy jakości powietrza oraz redukcji gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń powietrza.

- **Budowa instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii w MOF Miasta Łomży** - Projekt stanowi odpowiedź na zdiagnozowany na poziomie całego ZIT MOF Miasta Łomży problem dotyczący zanieczyszczenia powietrza, przyczyniającego się do negatywnych zmian klimatu. Będzie realizowany przez więcej niż jedną gminę, a jego efekty będą skutkować poprawą jakości powietrza oraz redukcji zanieczyszczeń powietrza tj. emisji CO2 w skali całego ZIT MOF Miasta Łomży. Ze stworzonej infrastruktury będą mogli korzystać mieszkańcy wszystkich gmin MOF, gdyż powstałe instalacje będą zasilały w energię obiekty użyteczności publicznej. Zostanie osiągnięty wspólny efekt w postaci poprawy jakości powietrza oraz redukcji zanieczyszczeń powietrza tj. emisji CO2.
- **Adaptacja do zmian klimatu terenów w MOF Miasta Łomży** – Projekt stanowi odpowiedź na zdiagnozowany na poziomie całego ZIT MOF Miasta Łomży problem dotyczący niewystarczającego poziomu infrastruktury błękitno - zielonej zapewniającej ochronę przed negatywnymi skutkami zmian klimatycznych. Będzie realizowany przez więcej niż jedną gminę, a jego efekty będą skutkować poprawą poziomu retencji wody wpływającej korzystnie na stan środowiska naturalnego oraz ochronę przed negatywnymi skutkami zmian klimatycznych w skali całego ZIT MOF Miasta Łomży. Ze stworzonej infrastruktury będą mogli korzystać mieszkańcy wszystkich gmin MOF, gdyż stworzona infrastruktura będzie ogólnodostępna. Zostanie osiągnięty wspólny efekt w postaci adaptacji terenów do zmian klimatu. Realizacja przedmiotowego projektu pośrednio wpłynie na zmniejszenie skali podtopień na granicy w/w gmin, wpłynie pozytywnie na adaptację tych terenów do zmian klimatu poprzez minimalizację skutków nawalnych opadów deszczu. Wspólne wykorzystanie stworzonej infrastruktury przez mieszkańców wszystkich gmin MOF będzie polegało na: - możliwości korzystania z powstałej infrastruktury, - pośrednim ograniczeniu podtopienia na granicy gmin MOF w związku ze zbieraniem wody w miejscu jej upadku tj. w miejscu realizacji projektu.
- **Rozbudowa sieci tras rowerowych wraz z infrastrukturą** - Projekt stanowi odpowiedź na zdiagnozowany na poziomie całego ZIT MOF Miasta Łomży problem dotyczący braku efektywnego systemu komunikacji publicznej. Jego realizacja będzie skutkować polepszeniem jakości życia mieszkańców poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i pyłów do atmosfery oraz poprawę dostępności transportu publicznego niezmotoryzowanego w skali całego ZIT MOF Miasta Łomży. Projekt obejmuje budowę ścieżek rowerowych na terenie miasta Łomża, które będą doprowadzały do gminy Łomża, Nowogród, Piątnica i istniejących tam ścieżek rowerowych. Wybudowane ścieżki połączą ścieżki na obszarze miasta Łomża ze ścieżkami w gminach OF co pozwoli na poruszanie się po ścieżkach całego MOF rowerów ŁOKER (system Łomżyńskiej Komunikacji Rowerowej). Zostaną usunięte luki w połączeniach tras rowerowych. Ze stworzonej infrastruktury będą mogli korzystać mieszkańcy wszystkich gmin MOF, gdyż stworzona infrastruktura będzie ogólnodostępna. Zostanie osiągnięty wspólny efekt w postaci polepszenia jakości życia mieszkańców poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i pyłów do atmosfery oraz poprawę dostępności transportu publicznego niezmotoryzowanego.
- **Infrastruktura społeczna w MOF Miasta Łomży (kluby seniora)** – Projekt stanowi odpowiedź na zdiagnozowany na poziomie całego ZIT MOF Miasta Łomży problem dotyczący braku infrastruktury sprzyjającej integracji społecznej głównie wśród seniorów. Projekt będzie realizowany przez więcej niż jedną gminę, a jego efekty będą skutkować stworzeniem wysokiej jakości przestrzeni społecznej sprzyjającej integracji osób starszych oraz niepełnosprawnych w skali całego ZIT MOF Miasta Łomży (lub przynajmniej więcej niż jednej gminy). Ze stworzonej infrastruktury będą mogli korzystać mieszkańcy wszystkich gmin MOF na równych prawach i warunkach. Zostanie zapewniony równy dostęp do infrastruktury. Osoby starsze z jednej gminy będą korzystać z obiektu w innej gminie. Zostanie osiągnięty wspólny efekt w postaci stworzenia przestrzeni społecznej wysokiej jakości sprzyjającej integracji społecznej, w tym integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na obszarze MOF Miasta Łomży. Projekt sprzyja włączeniu społecznemu.
- **Przebudowa, rozbudowa, remont budynków przeznaczonych do prowadzenia działalności kulturalnej w MOF Miasta Łomży** – Projekt stanowi odpowiedź na zdiagnozowany na poziomie całego ZIT MOF Miasta Łomży problem dotyczący braku infrastruktury sprzyjającej integracji kulturalnej wśród mieszkańców MOF. Będzie realizowany przez więcej niż jedną gminę, a jego efekty będą skutkować poprawą poziomu rozwoju społecznego oraz integracji społeczno-kulturowej w skali całego ZIT MOF Miasta Łomży. Ze stworzonej infrastruktury będą mogli korzystać mieszkańcy wszystkich gmin MOF na równych prawach i warunkach. Zostanie zapewniony równy dostęp do infrastruktury. Mieszkańcy z jednej gminy będą faktycznie korzystać z obiektu w innej gminie. Zostanie osiągnięty wspólny efekt w postaci zrównoważonego rozwoju terytorialnego MOF Miasta Łomży w wyniku rozwoju usług w dziedzinie kultury.
- **Budowa bulwarów nad Narwią** - Projekt stanowi odpowiedź na zdiagnozowany na poziomie całego ZIT MOF Miasta Łomży problem dotyczący niskiego wykorzystania potencjału kulturotwórczego oraz turystycznego rzeki Narew i terenów, obiektów turystycznych. Jego realizacja skutkować będzie poprawą poziomu rozwoju społecznego, kulturowego oraz turystycznego w skali całego ZIT MOF Miasta Łomży. Ze stworzonej infrastruktury będą mogli korzystać mieszkańcy wszystkich gmin MOF, gdyż stworzona infrastruktura będzie ogólnodostępna. Zostanie osiągnięty wspólny efekt w postaci zrównoważonego rozwoju terytorialnego MOF Miasta Łomży.
- **Działania w obszarze edukacji przedszkolnej w MOF Miasta Łomży** - Projekt stanowi odpowiedź na zdiagnozowany na poziomie całego ZIT MOF Miasta Łomży problem dotyczący niewystarczającego wykorzystania funkcjonującej infrastruktury edukacyjnej oraz niewystarczającej dostępności wysokiej jakości edukacji przedszkolnej. Będzie realizowany przez więcej niż jedną gminę, a jego efekty będą skutkować poprawą jakości edukacji na poziomie przedszkola w skali całego ZIT MOF Miasta Łomży. Z efektów przedsięwzięcia będą mogli korzystać mieszkańcy wszystkich gmin MOF, gdyż często dzieci uczęszczają do przedszkoli poza miejscem zamieszkania w sąsiedniej gminie co jest spowodowane tym, że np. rodzice pracują w sąsiedniej gminie i często wygodniej jest dowieźć dzieci i odebrać. Zostanie osiągnięty wspólny efekt w postaci podniesienia jakości edukacji przedszkolnej oraz umożliwienia przedszkolakom równego startu w edukację szkolną.
- **Działania w obszarze kształcenia ogólnego w MOF Miasta Łomży** – Projekt stanowi odpowiedź na zdiagnozowany na poziomie całego ZIT MOF Miasta Łomży problem dotyczący niewystarczającego wykorzystania funkcjonującej infrastruktury edukacyjnej oraz niewystarczającej dostępności wysokiej jakości edukacji na poziomie podstawowym oraz ponadpodstawowym. Będzie realizowany przez więcej niż jedną gminę, a jego efekty będą skutkować poprawą jakości edukacji szkolnej na poziomie szkoły podstawowej oraz ponadpodstawowej w kształceniu ogólnym w skali całego ZIT MOF Miasta Łomży. Z efektów przedsięwzięcia będą mogli korzystać mieszkańcy wszystkich gmin MOF, gdyż często dzieci uczęszczają do szkół poza miejscem zamieszkania

w sąsiedniej gminie co jest spowodowane tym, że np. rodzice pracują w sąsiedniej gminie i często wygodniej jest dowieźć dzieci i odebrać. Zostanie osiągnięty wspólny efekt w postaci podniesienia jakości edukacji szkolnej na poziomie szkoły podstawowej i ponad podstawowej w kształceniu ogólnym oraz umożliwienie uczniom równego startu w dalszą edukację.

- **Zostanę Fachowcem** - Projekt stanowi odpowiedź na zdiagnozowany na poziomie całego ZIT MOF Miasta Łomży problem dotyczący niewystarczającego wykorzystania funkcjonującej infrastruktury edukacyjnej oraz niewystarczającej dostępności wysokiej jakości kształcenia zawodowego. Projekt obejmuje działania w obszarze kształcenia zawodowego. Będzie realizowany przez Miasto Łomża. Z efektów projektu będą mogli korzystać mieszkańcy wszystkich gmin MOF uczęszczający do szkół zawodowych na terenie miasta Łomża. Zostanie osiągnięty wspólny efekt w postaci podniesienia jakości edukacji zawodowej sprzyjający zapewnieniu równego dostępu i możliwości ukończenia wysokiej jakości edukacji zawodowej.
- **Zrównoważona mobilność miejska w Łomży** - Projekt stanowi odpowiedź na zdiagnozowany na poziomie całego ZIT MOF Miasta Łomży problem dotyczący braku efektywnego systemu komunikacji publicznej. Jego realizacja będzie skutkować polepszeniem jakości życia mieszkańców poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i pyłów do atmosfery oraz poprawę dostępności transportu publicznego niezmotoryzowanego w skali całego ZIT MOF Miasta Łomży. Projekt obejmuje m. in. zakup taboru zeroemisyjnego, utworzenie strefy płatnego parkowania, obiektu Park&Ride oraz działania związane z infrastrukturą na potrzeby transportu miejskiego i komplementarnych form mobilności w mieście Łomża. Ze stworzonej infrastruktury będą mogli korzystać mieszkańcy wszystkich gmin MOF. Zakupiony w ramach projektu tabor autobusowy będzie obsługiwał Miasto Łomża i Gminę Piątnica. Będą z niego korzystać mieszkańcy wszystkich gmin MOF korzystający z usług publicznych na terenie tych jednostek. Zostanie osiągnięty wspólny efekt w postaci polepszenia jakości życia mieszkańców poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i pyłów do atmosfery oraz poprawę dostępności transportu publicznego.
- **Zwiększenie odporności na sytuacje kryzysowe oraz podniesienie poziomu bezpieczeństwa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej MOF Miasta Łomży** - Projekt stanowi odpowiedź na problem braku wystarczającej infrastruktury zapewniającej bezpieczne i stabilne dostawy wody, co bezpośrednio wpływa na bezpieczeństwo sanitarne oraz przeciwpożarowe mieszkańców, zwłaszcza w sytuacjach kryzysowych. Obecna infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna jest przestarzała, nie odpowiada oczekiwaniom społeczności i nie zapewnia odpowiedniego ciśnienia, szczególnie istotnego dla systemów przeciwpożarowych. Prognozowany wzrost liczby ludności na wybranych obszarach MOF wymaga rozbudowy sieci wodociągowej, aby zagwarantować niezawodny dostęp do wody. Projekt obejmie między innymi budowę nowej stacji uzdatniania wody (SUW) wyposażonej w studnie głębinowe oraz utworzenie dodatkowych połączeń między sieciami wodociągowymi zasilanymi wodami z różnych SUW i likwidację przewężeń sieci ograniczających przepływ wody, co umożliwi wielokierunkowe zasilanie sieci i zapewni bezpieczeństwo jej dostaw. Projekt zakłada wdrożenie nowoczesnego systemu zarządzania wodą, umożliwiającego bieżący monitoring produkcji i zużycia wody oraz szybkie wykrywanie awarii. Realizacja projektu zmniejszy ryzyko przerw w dostawie wody spowodowanych awariami, poprawi wydajność stacji uzdatniania wody, umożliwi korzystanie z alternatywnych źródeł wody w sytuacjach kryzysowych. Projekt będzie zawierał rozwiązania mające na celu zwiększenie odporności na sytuacje kryzysowe oraz podniesienie poziomu bezpieczeństwa infrastruktury wodno-kanaliizacyjnej. Projekt ma krytyczne znaczenie dla podniesienia poziomu odporności wodnej, ochrony środowiska i zdrowia publicznego. Umożliwi przyłączenie większej liczby gospodarstw do sieci kanalizacyjnej, eliminując nieszczelne szamba i chroniąc wody gruntowe przed zanieczyszczeniem. Projekt będzie realizowany przez więcej niż jedną gminę, a jego efekty związane z zapewnieniem bezpiecznych dostaw wody i bezpieczeństwa sanitarnego oraz przeciwpożarowego w wypadku zaistnienia sytuacji kryzysowych przyniosą korzyści dla całego MOF Miasta Łomży.
- **Zwiększenie poziomu gotowości cywilnej na wypadek sytuacji kryzysowych w MOF Miasta Łomży** – Projekt stanowi odpowiedź na problem braku wystarczającej infrastruktury stanowiącej zaplecze podmiotów ochrony ludności i obrony cywilnej gwarantującej odpowiedni poziom odporności w sytuacjach kryzysowych. Zadanie obejmuje rozbudowę i modernizację oraz budowę nowych budynków Ochotniczych Straży Pożarnych oraz budowę i modernizację innych obiektów mających znaczenie dla systemu odporności cywilnej MOF Miasta Łomży i stanowiących zaplecze dla działania podmiotów ochrony ludności i obrony cywilnej. W ramach inwestycji przewidziana jest budowa, rozbudowa i modernizacja remiz strażackich (adaptacja do wymagań nowoczesnych interwencji – garaże, pomieszczenia operacyjne, zaplecze sanitarne). Projekt zakłada również zakup i doposażenie podmiotów ochrony ludności i obrony cywilnej w nowoczesny sprzęt ratowniczo-gaśniczy (w tym środki łączności, wyposażenie indywidualne, sprzęt hydrauliczny, agregaty prądotwórcze, pompy, drony rozpoznawcze itp.) oraz infrastrukturalne przygotowanie jednostek do działań kryzysowych – np. magazynowanie zasobów wody, paliw, środków pierwszej pomocy, żywności długoterminowej. W ramach projektu zakłada się budowę obiektu pełniącego funkcję centrum lokalnej gotowości cywilnej, tj. miejsca schronienia lub punktu zbiórki ludności w sytuacjach kryzysowych wraz z infrastrukturą techniczną, stanowiąc jednocześnie zaplecze logistyczne dla podmiotów ochrony ludności i obrony cywilnej. W ramach projektu przewidziano również organizację szkoleń dla różnych grup ludności oraz podmiotów ochrony ludności i obrony cywilnej zwiększających poziom przygotowania do reagowania na sytuacje kryzysowe. Projekt będzie realizowany przez więcej niż jedną gminę, a jego efekty będą skutkować wzrostem odporności cywilnej całego MOF Miasta Łomży.

Każdy projekt ZIT realizuje co najmniej jeden z następujących priorytetów:

- wspiera rozwój gospodarczy,
- dąży do neutralności klimatycznej,
- wpływa na zwiększenie dostępności do usług publicznych,
- przekłada się na poprawę jakości życia mieszkańców,
- opiera się na inteligentnym zarządzaniu.

5.3. Lista projektów planowanych do złożenia w naborze konkurencyjnym

L.p.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia (dotacja/dotacja warunkowa/ instrument finansowy)	Beneficjent	Nazwa projektu	Zasięg terytorialny realizacji projektów	Okres realizacji projektu	Planowany termin złożenia wniosków o dofinansowanie	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFS+	Koszty kwalifikowane (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Budżet Państwa (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu wraz z wartościami	Cele/kierunki działań w Strategii terytorialnej, w które wpisują się projekty	Informacje na temat wskazania projektów przez Związek ZIT	Informacje na temat powiązań pomiędzy projektami
1.	CP2	(i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	Dotacja	MOF Miasta Łomży	Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej/ wielorodzinnych budynków komunalnych w MOF Miasta Łomży	Miasto Łomża Gmina Łomża Gmina Piątnica	01.09.2024r.- 30.06.2029r.	Zgodnie z harmonogramem naboru	12 698 032,95	EFRR	12 698 032,95	10 793 328,00	0,00	1 904 704,95	Wskaźniki produktu: - budynki publiczne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej (m2) - 28 113,27 - lokale mieszkalne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej (sztuki) – 6 - ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego (osoby) – 84202 - wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego (szt.) – 1 Wskaźniki rezultatu: - roczne zużycie energii pierwotnej (MWh / rok) – 2 992,37 - Szacowana emisja gazów cieplarnianych (tony równoważnika CO2/rok) – 666,958	Cel 2. Poprawa ochrony środowiska i dostosowanie do zmian klimatu	Podrozdział 5.1. Proces identyfikacji i wyboru projektów ZIT	Projekt jest komplementarny z projektami: a) Budowa instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii w MOF Miasta Łomży, b) Adaptacja do zmian klimatu terenów w MOF Miasta Łomży, c) Rozbudowa sieci tras rowerowych wraz z infrastrukturą, d) Zrównoważona mobilność miejska w Łomży pod względem: geograficznym – projekty realizowane są na obszarze MOF miasta Łomży; celu – realizacja projektów ma na celu osiągnięcie tych samych założeń, tj. redukcję emisji CO2, poprawę stanu środowiska i dostosowanie do zmian klimatu; sektorowym – projekty będą realizowane w ramach ochrony środowiska; zakresu rzeczowego: projekty dotyczą tej samej branży – inwestycji budowlanych w zakresie ochrony środowiska; problemowym – dotyczą problematyki jakości powietrza i stanu środowiska, wpływają na poprawę stanu środowiska i jakości życia mieszkańców na terenie MOF miasta Łomży poprzez redukcję emisji CO2 i poprawę jakości środowiska oraz dostosowanie do zmian klimatu; polityki – projekty dotyczą polityki ochrony środowiska, obszar gospodarka niskoemisyjna; funduszy europejskich – projekty finansowane ze środków Unii Europejskiej; jednookresowa – projekty realizowane w perspektywie 2021-2027; wewnątrzfunduszowa – projekty finansowane ze środków EFRR; międzyprogramowa(zewnętrzna) – z projektem d) realizacja w ramach FEPW wewnątrzprogramowa (wewnętrzna) – z projektami a-c) realizacja w ramach FEdP
2.		(ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	Dotacja	MOF Miasta Łomży	Budowa instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii w MOF Miasta Łomży	Miasto Łomża Gmina Łomża	20.10.2025r. – 31.12.2028r.	Zgodnie z harmonogramem naboru	737 368,43	EFRR	737 368,43	700 500,00	0,00	36 868,43	Wskaźniki produktu: - liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE (szt.) – 12 - dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym. energii elektrycznej (MW) – 0,409 - ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego (osoby) – 84509 - wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego (szt.) – 1 Wskaźniki rezultatu: - wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energia elektryczna (MWh / rok) – 326,6669	Cel 2. Poprawa ochrony środowiska i dostosowanie do zmian klimatu	Podrozdział 5.1. Proces identyfikacji i wyboru projektów ZIT	Projekt jest komplementarny z projektami: a) Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej/ wielorodzinnych budynków komunalnych w MOF Miasta Łomży, b) Adaptacja do zmian klimatu terenów w MOF Miasta Łomży, c) Rozbudowa sieci tras rowerowych wraz z infrastrukturą, d) Zrównoważona mobilność miejska w Łomży pod względem: geograficznym – projekty realizowane są na obszarze MOF miasta Łomży; celu – realizacja projektów ma na celu osiągnięcie tych samych założeń, tj. redukcję emisji CO2, poprawę stanu środowiska i dostosowanie do zmian klimatu; sektorowym – projekty będą realizowane w ramach ochrony środowiska; zakresu rzeczowego: projekty dotyczą tej samej branży – inwestycji budowlanych w zakresie ochrony środowiska; problemowym – dotyczą problematyki jakości powietrza i stanu środowiska, wpływają na poprawę stanu środowiska i jakości życia mieszkańców na terenie MOF miasta Łomży poprzez redukcję emisji CO2 i poprawę jakości środowiska oraz dostosowanie do zmian klimatu; polityki – projekty dotyczą polityki ochrony środowiska, obszar gospodarka niskoemisyjna; funduszy europejskich – projekty finansowane ze środków Unii Europejskiej; jednookresowa – projekty realizowane w perspektywie 2021-2027;

																	wewnątrzfunduszowa – projekty finansowane ze środków EFRR; międzyprogramowa (zewnętrzna) – z projektem d) realizacja w ramach FEPW wewnątrzprogramowa (wewnętrzna) – z projektami a-c) realizacja w ramach FEdP
3.	(iv): Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związania z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	Dotacja	MOF Miasta Łomży	Adaptacja do zmian klimatu terenów w MOF Miasta Łomży	Miasto Łomża Gmina Łomża	23.03.2026r. – 31.12.2029r.	Zgodnie z harmonogramem naboru	7 244 411,58	EFRR	7 244 411,58	6 882 191,00	0,00	362 220,58	Wskaźniki produktu: - Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu (ha) – 5,434 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego (osoby) – 84202 - Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego (szt.) – 1 - Pojemność obiektów małej retencji (tys. m3) –3,081 Wskaźniki rezultatu: - Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed klęskami żywiołowymi związanymi z klimatem (oprócz powodzi lub niekontrolowanych pożarów) (osoby) 82 696	Cel 2. Poprawa ochrony środowiska i dostosowanie do zmian klimatu	Podrozdział 5.1. Proces identyfikacji i wyboru projektów ZIT	Projekt jest komplementarny z projektami: a) Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej/ wielorodzinnych budynków komunalnych w MOF Miasta Łomży b) Budowa instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii w MOF Miasta Łomży, c) Rozbudowa sieci tras rowerowych wraz z infrastrukturą, d) Zrównoważona mobilność miejska w Łomży pod względem: geograficznym – projekty realizowane są na obszarze MOF miasta Łomży; celu – realizacja projektów ma na celu osiągnięcie tych samych założeń, tj. redukcję emisji CO2, poprawę stanu środowiska i dostosowanie do zmian klimatu, sektorowym – projekty będą realizowane w ramach ochrony środowiska; zakresu rzeczowego: projekty dotyczą tej samej branży – inwestycji budowlanych w zakresie ochrony środowiska; problemowym – dotyczą problematyki jakości powietrza i stanu środowiska, wpływają na poprawę stanu środowiska i jakości życia mieszkańców na terenie MOF miasta Łomży poprzez redukcję emisji CO2 i poprawę jakości środowiska oraz dostosowanie do zmian klimatu; polityki – projekty dotyczą polityki ochrony środowiska, obszar gospodarka niskoemisyjna; funduszy europejskich – projekty finansowane ze środków Unii Europejskiej; jednookresowa – projekty realizowane w perspektywie 2021-2027; wewnątrzfunduszowa – projekty finansowane ze środków EFRR; międzyprogramowa(zewnętrzna) – z projektem d) realizacja w ramach FEPW wewnątrzprogramowa (wewnętrzna) – z projektami a-c) realizacja w ramach FEdP
4.	(viii): Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	Dotacja	MOF Miasta Łomży	Rozbudowa sieci tras rowerowych wraz z infrastrukturą	Miasto Łomża	01.06.2026 r.- 31.12.2028r.	Zgodnie z harmonogramem naboru	4 894 736,85	EFRR	4 894 736,85	4 650 000,00	0,00	244 736,85	Wskaźniki produktu: - długość wybudowanych tras rowerowych (km) – 10 - ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego (osoby) – 84509 - wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego (szt.) – 1 Wskaźniki rezultatu: Nie dotyczy	Cel 1. Wzrost dostępności komunikacyjnej	Podrozdział 5.1. Proces identyfikacji i wyboru projektów ZIT	Projekt jest komplementarny z projektami: a) Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej/ wielorodzinnych budynków komunalnych w MOF Miasta Łomży, b) Budowa instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii w MOF Miasta Łomży, c) Adaptacja do zmian klimatu terenów w MOF Miasta Łomży, d) Zrównoważona mobilność miejska w Łomży pod względem: geograficznym – projekty realizowane są na obszarze MOF miasta Łomży; celu – realizacja projektów ma na celu osiągnięcie tych samych założeń, tj. redukcję emisji CO2, poprawę stanu środowiska i dostosowanie do zmian klimatu, sektorowym – projekty będą realizowane w ramach ochrony środowiska; zakresu rzeczowego: projekty dotyczą tej samej branży – inwestycji budowlanych w zakresie ochrony środowiska, problemowym – dotyczą problematyki jakości powietrza i stanu środowiska, wpływają na poprawę stanu środowiska i jakości życia mieszkańców na terenie MOF miasta Łomży poprzez redukcję emisji CO2 i poprawę jakości środowiska oraz dostosowanie do zmian klimatu; polityki – projekty dotyczą polityki ochrony środowiska, obszar adaptacja do zmian klimatu; funduszy europejskich – projekty finansowane ze środków Unii Europejskiej; jednookresowa – projekty realizowane w perspektywie 2021-2027; wewnątrzfunduszowa – projekty finansowane ze środków EFRR; międzyprogramowa(zewnętrzna) – z projektem d) realizacja w ramach FEPW wewnątrzprogramowa (wewnętrzna) – z projektami a-c) realizacja w ramach FEdP

5.		Wspieranie bezpiecznego dostępu do wody, zrównoważonej gospodarki wodnej obejmującej zintegrowane zarządzanie wodą, a także odporności wodnej	Dotacja	MOF Miasta Łomży	Zwiększenie odporności na sytuacje kryzysowe oraz podniesienie poziomu bezpieczenstwa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej MOF Miasta Łomży	Gmina Łomża Gmina Nowogród	01.06.2026 r. - 31.12.2028 r.	Zgodnie z harmonogramem naboru	3 570 183,16	EFRR	3 570 183,16	3 391 674,00	0,00	178 509,16	Wskaźniki produktu: Długość nowych lub zmodernizowanych sieci wodociągowych w ramach zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę – 9,7484 km Długość nowych lub zmodernizowanych sieci kanalizacyjnych w ramach zbiorowych systemów odprowadzania ścieków – 1,9 km Ludność objęta projektami ramach strategii zintegrowanego rozwoju (osoby) – 84 202 Wspierane strategie rozwoju terytorialnego (szt.) – 1 Wskaźniki rezultatu: Ludność przyłączona do zbiorowych systemów oczyszczania ścieków co najmniej II stopnia (osoby) – 30 Ludność przyłączona do udoskonalonych zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę (osoby)– 4030	Cel 5. Wzrost odporności na sytuacje kryzysowe	Podrozdział 5.1. Proces identyfikacji i wyboru projektów ZIT	Projekt jest komplementarny z projektem: Zwiększenie poziomu gotowosci cywilnej na wypadek sytuacji kryzysowych w MOF Miasta Łomży pod względem: geograficznym – projekty realizowane są na obszarze MOF miasta Łomży; celu – realizacja projektów ma na celu osiągnięcie tych samych założeń, zwiększenie odporności MOF Miasta Łomży na sytuacje kryzysowe, sektorowym – projekty będą realizowane w ramach przygotowania MOF Miasta Łomży do reagowania na sytuacje kryzysowe; problemowym – dotyczą problematyki odporności na sytuacje kryzysowe; polityki – projekty dotyczą polityki związanej z odpornością lokalnych społeczności na sytuacje kryzysowe; funduszy europejskich – projekty finansowane ze środków Unii Europejskiej; jednookresowa – projekty realizowane w perspektywie 2021-2027; wewnątrzfunduszowa – projekty finansowane ze środków EFRR; wewnątrzprogramowa (wewnętrzna) – realizacja w ramach FEdP
									29 144 732,97		29 144 732,97	26 417 693,00	0,00	2 727 039,97				
1.	CP4	(iii): Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne	Dotacja	MOF Miasta Łomży	Infrastruktura społeczna w MOF Miasta Łomży (kluby seniora)	Miasto Łomża Gmina Łomża Gmina Piątnica	01.10.2026r.-31.12.2029r.	Zgodnie z harmonogramem naboru	1 528 020,00	EFRR	1 528 020,00	1 298 817,00	0,00	229 203,00	Wskaźniki produktu: - ludność objęta projektami w ramach zintegrowanych działań na rzecz włączenia społeczno- gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji (osoby) – 218 - ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego (osoby) – 84202 - wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego (szt.) – 1 Wskaźniki rezultatu: - Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych (użytkownicy/rok) – 198	Cel 3. Zintegrowany rozwój społeczny	Podrozdział 5.1. Proces identyfikacji i wyboru projektów ZIT	Projekt jest komplementarny z projektami: a) Przebudowa, rozbudowa, remont budynków przeznaczonych do prowadzenia działalności kulturalnej w MOF Miasta Łomży b) Budowa bulwarów nad Narwią pod względem: geograficznym – projekty realizowane są na obszarze MOF miasta Łomży; celu – realizacja projektów ma na celu zintegrowany rozwój społeczny; sektorowym – projekty będą realizowane w ramach sektora usługowego; zakresu rzeczowego: projekty dotyczą tej samej branży – inwestycji budowlanych w zakresie budynków użyteczności publicznej; problemowym – dotyczą problematyki rozwoju społecznego; polityki – projekty dotyczą polityki społecznej, obszar włączenie społeczne; funduszy europejskich – projekty finansowane ze środków Unii Europejskiej; jednookresowa – projekty realizowane w perspektywie 2021-2027; wewnątrzfunduszowa – projekty finansowane ze środków EFRR; wewnątrzprogramowa (wewnętrzna) – realizacja w ramach FEdP

2.		(f): Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	Dotacja	MOF Miasta Łomży	Działania w obszarze edukacji przedszkolnej w MOF Miasta Łomży	Miasto Łomża Gmina Łomża Gmina Nowogród Gmina Piątnica	01.02.2026r.-30.11.2029r.	Zgodnie z harmonogramem naboru.	1 249 049,87	EFS+	1 249 049,87	1 061 692,39	0,00	187 357,48	Wskaźniki produktu: - liczba miejsc wychowania przedszkolnego dostosowanych do dzieci niepełnosprawnych (szt.) – 0 - liczba dzieci objętych dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej (osoby) - 863 - ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego (osoby) – 84202 - Liczba szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem (podmioty) – 30 - Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem (osoby) –111 Wskaźniki rezultatu: - Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty, którzy uzyskali kwalifikacje lub kompetencje po opuszczeniu programu (osoby) – 111	Cel 3. Wzrost jakości edukacji	Podrozdział 5.1. Proces identyfikacji i wyboru projektów ZIT	Projekt jest komplementarny z projektami: a) Działania w obszarze kształcenia ogólnego w MOF Miasta Łomży, b) Zostanę fachowcem pod względem: geograficznym – projekty realizowane są na obszarze MOF miasta Łomży; celu – realizacja projektów ma na celu osiągnięcie tych samych założeń, tj. wzrostu jakości edukacji, sektorowym – projekty będą realizowane w ramach sektora usługowego; zakresu rzeczowego: projekty dotyczą tej samej branży - edukacyjnej; problemowym – dotyczą problematyki jakości edukacji; polityki – projekty dotyczą polityki społecznej, obszar edukacja; funduszy europejskich – projekty finansowane ze środków Unii Europejskiej; jednookresowa – projekty realizowane w perspektywie 2021-2027; wewnątrzfunduszowa – projekty finansowane ze środków EFS+; wewnątrzprogramowa (wewnętrzna) – realizacja w ramach FEdP
3.		(f): Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	Dotacja	MOF Miasta Łomży	Działania w obszarze kształcenia ogólnego w MOF Miasta Łomży	Miasto Łomża Gmina Łomża Gmina Nowogród Gmina Piątnica	01.09.2025r.-30.11.2029r.	Zgodnie z harmonogramem naboru	2 977 921,75	EFS+	2 977 921,75	2 531 233,48	148 896,08	297 792,19	Wskaźniki produktu: - Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem (osoby) – 1764 - Liczba szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem (podmioty) – 30 - Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem (osoby) – 308 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego (osoby) – 84202 - Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego (szt.) – 1 Wskaźniki rezultatu: - Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu (osoby)– 2714 - Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty, którzy uzyskali kwalifikacje lub kompetencje po opuszczeniu programu (osoby) - 308	Cel 3. Wzrost jakości edukacji	Podrozdział 5.1. Proces identyfikacji i wyboru projektów ZIT	Projekt jest komplementarny z projektami: a) Działania w obszarze edukacji przedszkolnej w MOF Miasta Łomży, b) Zostanę fachowcem pod względem: geograficznym – projekty realizowane są na obszarze MOF miasta Łomży; celu – realizacja projektów ma na celu osiągnięcie tych samych założeń, tj. wzrostu jakości edukacji, sektorowym – projekty będą realizowane w ramach sektora usługowego; zakresu rzeczowego: projekty dotyczą tej samej branży - edukacyjnej; problemowym – dotyczą problematyki jakości edukacji; polityki – projekty dotyczą polityki społecznej, obszar edukacja; funduszy europejskich – projekty finansowane ze środków Unii Europejskiej, jednookresowa – projekty realizowane w perspektywie 2021-2027; wewnątrzfunduszowa – projekty finansowane ze środków EFS+; wewnątrzprogramowa (wewnętrzna) – realizacja w ramach FEdP
Razem CP4									5 754 991,62		5 754 991,62	4 891 742,87	148 896,08	714352,67				
1.	CP5	(i): Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego,	Dotacja	MOF Miasta Łomży	Przebudowa, rozbudowa, remont budynków przeznaczonych do prowadzenia działalności kulturalnej w MOF Miasta Łomży	Miasto Łomża Gmina Nowogród Gmina Piątnica	24.06.2025r.-15.12.2027r.	Zgodnie z harmonogramem naboru	1 272 743,89	EFRR	1 272 743,89	1 081 832,30	0,00	190 911,59	Wskaźniki produktu: - ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego (osoby) – 85581 - wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego (szt.) - 1 - liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem (szt.) – 3 Wskaźniki rezultatu: - Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem (osoby/rok) – 9 271	Cel 4. Zintegrowany rozwój społeczny	Podrozdział 5.1. Proces identyfikacji i wyboru projektów ZIT	Projekt jest komplementarny z projektami: a) Infrastruktura społeczna w MOF Miasta Łomży (kluby seniora) b) Budowa bulwarów nad Narwią pod względem: geograficznym – projekty realizowane są na obszarze MOF miasta Łomży; celu – realizacja projektów ma na celu zintegrowany rozwój społeczny; sektorowym – projekty będą realizowane w ramach sektora usługowego; zakresu rzeczowego: projekty dotyczą tej samej branży – inwestycji budowlanych w zakresie budynków użyteczności publicznej;

		zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich																problemowym – dotyczą problematyki rozwoju społecznego; polityki – projekty dotyczą polityki społecznej, obszar włączenie społeczne, w tym kultura; funduszy europejskich – projekty finansowane ze środków Unii Europejskiej; jednookresowa – projekty realizowane w perspektywie 2021-2027; wewnątrzfunduszowa – projekty finansowane ze środków EFRR; wewnątrzprogramowa (wewnętrzna) – realizacja w ramach FEdP
2.		(i): Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	Dotacja	MOF Miasta Łomży	Budowa bulwarów nad Narwią/ Zagospodarowanie terenów, obiektów turystycznych	Miasto Łomża	04.05.2026r.-30.06.2028r.	Zgodnie z harmonogramem naboru	1 146 492,32	EFRR	1 146 492,32	1 089 167,70	0,00	57 324,62	Wskaźniki produktu: - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego (osoby) – 84509 - Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego (szt.) – 1 - Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem (szt.) - 2 Wskaźniki rezultatu: - Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem (osoby/rok)- 19 082	Cel 4. Zintegrowany rozwój społeczny	Podrozdział 5.1. Proces identyfikacji i wyboru projektów ZIT	Projekt jest komplementarny z projektami: a) Infrastruktura społeczna w MOF Miasta Łomży (kluby seniora) b) Przebudowa, rozbudowa, remont budynków przeznaczonych do prowadzenia działalności kulturalnej w MOF Miasta Łomży pod względem: geograficznym – projekty realizowane są na obszarze MOF miasta Łomży; celu – realizacja projektów ma na celu zintegrowany rozwój społeczny, sektorowym – projekty będą realizowane w ramach sektora usługowego; problemowym – dotyczą problematyki rozwoju społecznego; polityki – projekty dotyczą polityki społecznej, obszar turystyka; funduszy europejskich – projekty finansowane ze środków Unii Europejskiej; jednookresowa – projekty realizowane w perspektywie 2021-2027; wewnątrzfunduszowa – projekty finansowane ze środków EFRR; wewnątrzprogramowa (wewnętrzna) – realizacja w ramach FEdP
3.		Zapewnienie gotowości cywilnej na wszystkich rodzajach terytoriów	Dotacja	MOF Miasta Łomży	Zwiększenie poziomu gotowości cywilnej na wypadek sytuacji kryzysowych w MOF Miast a Łomży	Gmina Łomża Gmina Piątnica	01.03.2027 r. - 30.06.2030 r.	Zgodnie z harmonogramem naboru	1 309 424,79	EFRR	1 309 424,79	1 243 953,55	0,00	65 471,24	Wskaźniki produktu: - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego (osoby) – 83874 - Wspierane strategie rozwoju terytorialnego (szt.) - 1 - Liczba obiektów zbiorowej ochrony lub zapewniających wsparcie gotowości cywilnej (szt.) - 3 Wskaźniki rezultatu: - Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed zagrożeniami naturalnymi niezwiązanymi z klimatem i zagrożeniami związanymi z działalnością człowieka (osoby). – 5266	Cel 5. Wzrost odporności na sytuacje kryzysowe	Podrozdział 5.1. Proces identyfikacji i wyboru projektów ZIT	Projekt jest komplementarny z projektem: Zwiększenie odporności na sytuacje kryzysowe oraz podniesienie poziomu bezpieczeństwa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej MOF Miasta Łomży pod względem: geograficznym – projekty realizowane są na obszarze MOF miasta Łomży; celu – realizacja projektów ma na celu osiągnięcie tych samych założeń, zwiększenie odporności MOF Miasta Łomży na sytuacje kryzysowe, sektorowym – projekty będą realizowane w ramach przygotowania MOF Miasta Łomży do reagowania na sytuacje kryzysowe; problemowym – dotyczą problematyki odporności na sytuacje kryzysowe; polityki – projekty dotyczą polityki związanej z odpornością lokalnych społeczności na sytuacje kryzysowe; funduszy europejskich – projekty finansowane ze środków Unii Europejskiej; jednookresowa – projekty realizowane w perspektywie 2021-2027; wewnątrzfunduszowa – projekty finansowane ze środków EFRR; wewnątrzprogramowa (wewnętrzna) – realizacja w ramach FEdP
Razem CPS									3 728 661,00		3 728 661,00	3 414 953,55	0,00	313 707,45				

5.4. Lista projektów planowanych do złożenia w naborze niekonkurencyjnym

L.p.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia (dotacja/ dotacja warunkowa/instrument finansowy)	Beneficjent	Nazwa projektu	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Okres realizacji projektu	Planowany termin złożenia wniosku o dofinansowanie	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFS+	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Budżet Państwa (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu wraz z wartościami	Cele/ kierunki działań w Strategii terytorialnej, w które wpisuje się projekt	Informacje na temat wskazania projektów przez Związek ZIT	Informacje na temat powiązań pomiędzy projektami
1.	CP4	f): Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	Dotacja	Miasto Łomża	Zostanę Fachowcem	Miasto Łomża	01.09.2025r.-31.12.2027r.	Zgodnie z harmonogramem naboru	1 140 687,22	EFS+	1 140 687,22	969 584,13	57 034,36	114 068,73	Wskaźnik produktu: - Liczba uczniów uczestniczących w doradztwie zawodowym (osoby) - 361 - liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem (osoby) – 722 - liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem (osoby) – 70 - liczba szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem (podmioty) – 7 - ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego (osoby) – 2 670 - Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach uczniowskich (osoby) – 150 Wskaźnik rezultatu: - Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu (osoby) – 366 - liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty, którzy uzyskali kwalifikacje lub kompetencje po opuszczeniu programu (osoby) – 70	Cel 3. Wzrost jakości edukacji	Podrozdział 5.1. Proces identyfikacji i wyboru projektów ZIT	Projekt jest komplementarny z projektami: a) Działania w obszarze edukacji przedszkolnej w MOF Miasta Łomży, b) Działania w obszarze kształcenia ogólnego w MOF Miasta Łomży pod względem: geograficznym – projekty realizowane są na obszarze MOF miasta Łomży; celu – realizacja projektów ma na celu osiągnięcie tych samych założeń, tj. wzrostu jakości edukacji, sektorowym – projekty będą realizowane w ramach sektora usługowego; zakresu rzeczowego: projekty dotyczą tej samej branży - edukacyjnej; problemowym – dotyczą problematyki jakości edukacji; *polityki* – projekty dotyczą *polityki społecznej, obszar edukacja;* funduszy europejskich – projekty finansowane ze środków Unii Europejskiej; jednookresowa – projekty realizowane w perspektywie 2021-2027; wewnątrzfunduszowa – projekty finansowane ze środków EFS+; wewnątrzprogramowa (wewnętrzna) – realizacja w ramach FEdP

5.5. Lista projektów planowanych do złożenia w naborze konkurencyjnym w programie FEPW 2021-2027

L.p.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia (dotacja/ dotacja warunkowa /instrument finansowy)	Beneficjent	Nazwa projektu	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Okres realizacji projektu	Planowany termin złożenia wniosku o dofinansowanie	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFS+	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu wraz z wartościami	Cele/kierunki działań w Strategii terytorialnej, w które wpisuje się projekt	Informacje na temat wskazania projektów przez Związek ZIT	Informacje na temat powiązań pomiędzy projektami
1.	CP2	(viii): Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	Dotacja	Miasto Łomża	Zrównoważona mobilność miejska w Łomży	Miasto Łomża	31.01.2025 r.- 31.12.2027r.	XII.2023r.	11 432 268,77 1 EUR=4,2955PLN Wartość z 04.04.2024r (data podpisania umowy o dofinansowanie) Stawka ze strony Europejskiego Banku Centralnego https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/euro_reference_exchange_rates/html/eurofxref-graph-pln.pl.html	FEPW 2021-2027	9 294 527,45	7 900 348,33	3 531 920,44	Wskaźniki produktu: - Liczba wybudowanych obiektów „parkuj i jedź" – 1 szt. - Liczba zakupionych jednostek taboru autobusowego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej i metropolitarnej – 4 szt. - Długość nowych linii autobusowych - 7 km. - pojemność ekologicznego taboru do zbiorowego transportu publicznego (pasażerowie) – 180 - Miasta z nowymi lub zmodernizowanymi cyfrowymi systemami transportu miejskiego (miasta) – 1 Wskaźniki rezultatu: - roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego (użytkownicy/rok) – 177400 - szacowana emisja gazów cieplarnianych (t eqCO2/rok) – 118,95	Cel 1. Wzrost dostępności komunikacyjnej	Podrozdział 5.1. Proces identyfikacji i wyboru projektów ZIT	Projekt jest komplementarny z projektami: a) Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej/ wielorodzinnych budynków komunalnych w MOF Miasta Łomży, b) Budowa instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii w MOF Miasta Łomży, c) Adaptacja do zmian klimatu terenów w MOF Miasta Łomży, d) Rozbudowa sieci tras rowerowych wraz z infrastrukturą, pod względem: geograficznym – projekty realizowane są na obszarze MOF miasta Łomży; celu – realizacja projektów ma na celu osiągnięcie tych samych h założeń, tj. redukcję emisji CO2, poprawę stanu środowiska i dostosowanie do zmian klimatu, sektorowym – projekty będą realizowane w ramach ochrony środowiska; zakresu rzeczowego: projekty dotyczą tej samej branży – inwestycji budowlanych w zakresie ochrony środowiska; problemowym – dotyczą problematyki jakości powietrza i stanu środowiska, wpływają na poprawę stanu środowiska i jakości życia mieszkańców na terenie MOF miasta Łomży poprzez redukcję emisji CO2 i poprawę jakości środowiska oraz dostosowanie do zmian klimatu; polityki – projekty dotyczą polityki ochrony środowiska, obszar transport; funduszy europejskich – projekty są finansowane ze środków Unii Europejskiej; jednookresowa – projekty realizowane w perspektywie 2021-2027; wewnątrzfunduszowa – projekty finansowane ze środkow EFRR; międzyprogramowa(zewnętrzna) - realizacja w ramach FEPW, projekty a-d) realizacja w ramach FEdP

Opis projektu:

Projekt pn. „Zrównoważona mobilność miejska w Łomży" będzie realizowany na obszarze miasta Łomża. Będzie pośrednio oddziaływał na gminy Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego tj. Gminę Łomża, Gminę Piątnica i Gminę Nowogród. Ze stworzonej infrastruktury będą mogli korzystać mieszkańcy wszystkich gmin MOF. Zakupiony w ramach projektu tabor autobusowy będzie obsługiwał Miasto Łomża i Gminę Piątnica. Będą z niego korzystać mieszkańcy wszystkich gmin MOF korzystający z usług publicznych na terenie tych jednostek.

Projekt swoim zakresem obejmuje inwestycje w zeroemisyjny transport miejski (zakup taboru i infrastrukturę towarzyszącą), w tym m.in.:

a) zakup bezemisyjnego taboru autobusowego:

- zakup autobusów elektrycznych – autobusy z dostosowaniami dla osób ze specjalnymi potrzebami oraz z dostosowaniami pod względem jakości, komfortu podróżowania (klimatyzacja, podłogi antypoślizgowe, oświetlenie wejść), wyposażone w system informacji pasażerskiej,

b) budowę, przebudowę i modernizację infrastruktury na potrzeby transportu miejskiego i komplementarnych form mobilności:

- przebudowa warsztatów MPK w Łomży do obsługi autobusów zeroemisyjnych - zakres inwestycji dotyczy w części przebudowy oraz w części rozbiórki i budowy budynku warsztatu samochodowego celem przystosowania do obsługi autobusów elektrycznych, swoim zakresem obejmuje również wykonanie na całej powierzchni dachu warsztatu instalacji fotowoltaicznej w maksymalnej wydajności wraz z magazynem energii o mocy odpowiedniej do mocy zaprojektowanej na dachu instalacji,
- budowa hali garażowej w MPK jako konstrukcji pod instalację fotowoltaiczną z instalacją fotowoltaiczną – zakres inwestycji dotyczy budowy hali garażowej dla autobusów miejskich (w tym: zadaszenia placu manewrowego) ze stanowiskami ładowania pojazdów elektrycznych oraz budowy instalacji fotowoltaicznej, z pełnym wykorzystaniem projektowanego zadaszenia na lokalizację paneli fotowoltaicznych wraz ich podkonstrukcją oraz niezbędną infrastrukturą techniczną,
- dostawa, montaż i uruchomienie stacji transformatorowej na terenie bazy MPK w Łomży- zadanie obejmuje m.in. budowę sieci elektroenergetycznej SN 15 kV, nN 0,4 kV, stacji transformatorowej SN/nN 15kV /0,4kV oraz przebudowę istniejącej elektroenergetycznej napowietrznej sieci SN na terenie MPK w Łomży,
- zakup podnośników kolumnowych do warsztatów MPK w Łomży do obsługi autobusów zeroemisyjnych – zakup dwóch zestawów fabrycznie nowych podnośników kolumnowych (po 4 kolumny każdy), z przeznaczeniem do podnoszenia autobusów,
- wyposażenie warsztatów MPK w Łomży- Wyposażenie warsztatów obejmuje m.in. specjalistyczne podesty robocze, podpory montażowe i zabezpieczające, stoły warsztatowe z wyposażeniem, szafy techniczne, wózki narzędziowe oraz zestawy narzędzi, w tym dla elektryków, a także urządzenia takie jak podnośnik nożycowy, wyważarka do kół ciężarowych i tokarka,
- utworzenie obiektu Park&Ride - Park&Ride zostanie zlokalizowany na obrzeżach miasta, będzie posiadał rozwiązania adaptacyjne do zmian klimatu,
- ustawienie stacji do naprawy rowerów - stacje samoobsługowej naprawy rowerów zostaną ustawione w różnych lokalizacjach miasta, będą wyposażone m.in. w podstawowe przyrządy do naprawy roweru, pompkę, zestaw montażowy, a także instrukcję obsługi,

c) digitalizację systemu mobilności w miastach i ich obszarach funkcjonalnych:

- utworzenie strefy płatnego parkowania – strefa płatnego parkowania zostanie utworzona w różnych lokalizacjach miasta, zostanie objęta systemem inteligentnego zarządzania, parkometry będą zasilane instalacją wykorzystującą odnawialne źródła energii,
- ITS, w tym Systemy Dynamicznej Informacji Pasażerskiej w zakupionych autobusach elektrycznych.

6. Zgodność z dokumentami wyższego rzędu

Cele Strategii ZIT powinny charakteryzować się zgodnością z celami dokumentów strategicznych na poziomie krajowym i regionalnym. Zapewnia to spójność i koncentrację wysiłków rozwojowych różnych poziomów administracji rządowej i samorządowej. Dokonano oceny zgodności celów Strategii ZIT ze Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 (SRWP 2030), Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego do 2030 (KSRR 2030), Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SOR) oraz Programem Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej na lata 2025-2026.

Tabela 5. Zgodność Strategii ZIT z KSRR 2030

	Cele strategii ZIT									
	Cel 1. Wzrost dostępności komunikacyjnej	Cel 2. Poprawa ochrony środowiska i dostosowanie do zmian klimatu			Cel 3. Wzrost jakości edukacji		Cel 4. Zintegrowany rozwój społeczny		Cel 5. Wzrost odporności na sytuacje kryzysowe	
Cele Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030	1.1 Zrównoważona mobilność miejska	2.1 Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej/wielorodzinnych budynków mieszkalnych	2.2 Produkcja energii z OZE	2.3 Dostosowanie do zmian klimatu	3.1. Edukacja przedszkolna	3.2. Edukacja szkolna wysokiej jakości	4.1. Ochrona i promocja walorów turystycznych	4.2. Włącznie społeczne	5.1 Zwiększenie odporności wodnej	5.2. Zwiększenie gotowości cywilnej
Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym										
Cel 2 Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych										
Cel 3 Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie										

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 6. Zgodność Strategii ZIT z SOR

	Cele strategii ZIT									
	Cel 1. Wzrost dostępności komunikacyjnej	Cel 2. Poprawa ochrony środowiska i dostosowanie do zmian klimatu			Cel 3. Wzrost jakości edukacji		Cel 4. Zintegrowany rozwój społeczny		Cel 5. Wzrost odporności na sytuacje kryzysowe	
Cele SOR do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)	1.1 Zrównoważona mobilność miejska	2.1 Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej/ wielorodzinnych budynków komunalnych	2.2 Produkcja energii z OZE	2.3 Dostosowanie do zmian klimatu	3.1. Edukacja przedszkolna	3.2. Edukacja szkolna wysokiej jakości	4.1 Ochrona i promocja walorów turystycznych	4.2. Włącznie społeczne	5.1 Zwiększenie odporności wodnej	5.2. Zwiększenie gotowości cywilnej
Cel szczegółowy I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną										
Cel szczegółowy II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony										

Cel szczegółowy III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.										

Źródło: opracowanie własne

Tabela 7. Zgodność Strategii ZIT z SRWP 2030

	Cele strategii ZIT									
	Cel 1. Wzrost dostępności komunikacyjnej	Cel 2. Poprawa ochrony środowiska i dostosowanie do zmian klimatu			Cel 3. Wzrost jakości edukacji		Cel 4. Zintegrowany rozwój społeczny		Cel 5. Wzrost odporności na sytuacje kryzysowe	
Cele SRWP 2030	1.1 Zrownoważona mobilność miejska	2.1 Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej/wielorodzinnych budynków mieszkalnych	2.2 Produkcja energii z OZE	2.3 Dostosowanie do zmian klimatu	3.1. Edukacja przedszkolna	3.2. Edukacja szkolna wysokiej jakości	4.1. Ochrona i promocja walorów turystycznych	4.2. Włącznie społeczne	5.1 Zwiększenie odporności wodnej	5.2. Zwiększenie gotowości cywilnej
Cel strategiczny 1 Dynamiczna gospodarka										
1.1 Przemysły przyszłości										
1.2 Podlaski system otwartych innowacji										
1.3 Lokalna przedsiębiorczość										
1.4 Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego										
1.5 E-podlaskie										
Cel strategiczny 2 Zasobni mieszkańcy										
2.1 Kompetentni mieszkańcy										
2.2 Aktywni mieszkańcy										
2.3. Przestrzeń wysokiej jakości										
Cel strategiczny 3 Partnerski region										
3.1 Dobre zarządzanie										
3.2 Kapitał społeczny										
3.3 Partnerstwa międzynarodowe i ponadregionalne										
3.4 Gościnny region										

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 8. Zgodność Strategii ZIT z POLiOC 2025-2026

	Cele strategii ZIT									
	Cel 1. Wzrost dostępnosci komunikacyjnej	Cel 2. Poprawa ochrony środowiska i dostosowanie do zmian klimatu			Cel 3. Wzrost jakości edukacji		Cel 4. Zintegrowany rozwój społeczny		Cel 5. Wzrost odpornosci na sytuacje kryzysowe	
Obszary zadaniowe POLIOC 2025-2026	1.1 Zrównoważona mobilność miejska	2.1 Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej/ wielorodzinnych budynków komunalnych	2.2 Produkcja energii z OZE	2.3 Dostosowanie do zmian klimatu	3.1 Edukacja przedszkolna	3.2. Edukacja szkolna wysokiej jakości	4.1 Ochrona i promocja walorów turystycznych	4.2 Włącznie społeczne	5.1 Zwiększenie odporności wodnej	5.2. Zwiększenie gotowości cywilnej
Obszar zadaniowy 1 Obiekty zbiorowej ochrony										
Obszar zadaniowy 2 Zabezpieczenie logistyczne i zapewnienie ciągłości dostaw										
Obszar zadaniowy 3 Utrzymanie i rozwój podmiotów ochrony ludności i organizacji pozarządowych w tym krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, Państwowego Ratownictwa Medycznego i jednostek ochrony przeciwpożarowej										
Obszar zadaniowy 4 Edukacja, szkolenia oraz baza i zaplecze szkoleniowe										
Obszar zadaniowy 5 Bezpieczna Łączność Państwowa oraz alarmowanie, ostrzeganie i powiadamianie										
Obszar zadaniowy 6 Korpus ochrony cywilnej										

Źródło: Opracowanie własne

7. Wdrażanie: warunki i procedury obowiązujące w realizacji strategii

7.1. Zarządzanie wdrażaniem strategii

7.1.1. Forma instytucjonalizacji

Partnerstwo funkcjonuje jako związek ZIT w formie porozumienia międzygminnego na podstawie art. 74 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559, poz. 583, poz. 1005, poz. 1079).

W skład związku ZIT wchodzą Miasto Łomża, Gmina Łomża, Gmina Nowogród, Gmina Piątnica na mocy porozumienia międzygminnego zawartego w dniu 23 grudnia 2022 r. (Dz. U. Województwa Podlaskiego z 2 stycznia 2023 r. poz. 15), zmienionego Aneksem nr 1 (Dz. U. Województwa Podlaskiego z 12 lipca 2023 r. poz. 3859).

Porozumienie zostało zawarte na okres przygotowania dokumentów strategicznych oraz wszelkich innych dokumentów niezbędnych do przyjęcia Strategii ZIT, zgodnie z dokumentami programowymi określającymi wydatkowanie środków UE na lata 2021-2027. Na potrzeby wdrażania Strategii ZIT MOF Miasta Łomży w dn. 1 marca 2024 r zostało zawarte nowe porozumienie międzygminne. W dn. 25 marca 2026 r. członkowie związku ZIT zawarli kolejne porozumienie międzygminne dotyczące wdrażania Strategii ZIT oraz jej aktualizacji.

Liderem Porozumienia jest Miasto Łomża.

7.1.2. System zarządzania wdrażaniem strategii

System realizacji Strategii ZIT tworzą realizatorzy wewnętrzni oraz zewnętrzni.

Realizatorami wewnętrznymi są: Lider Porozumienia, Komitet Sterujący związku ZIT, Grupa Robocza, Zespół doradczy partnerów społeczno-gospodarczych.

Lider reprezentuje związek ZIT przed podmiotami i osobami trzecimi. Lider jest formalnie odpowiedzialny za opracowanie dokumentów strategicznych, koordynowanie przygotowania koncepcji działań i projektów, inicjowanie modyfikacji Strategii ZIT, przyjmowanie sprawozdań z jej realizacji.

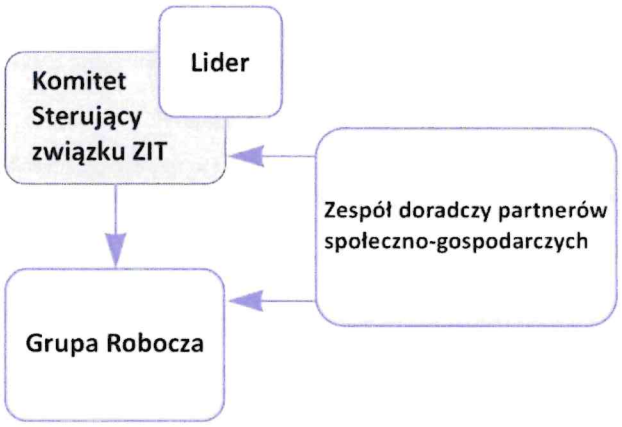
W celu aplikowania i realizacji wspólnych projektów wynikających ze Strategii ZIT Partnerzy Porozumienia będą zawierać odrębne porozumienia wykonawcze.

Komitet Sterujący związku ZIT tworzą: Prezydent Miasta Łomża, Wójt Gminy Łomża, Burmistrz Nowogrodu, Wójt Gminy Piątnica. Do zadań Komitetu Sterującego należy w szczególności: zatwierdzenie projektu Strategii ZIT, opiniowanie lub zatwierdzanie innych dokumentów wymaganych w procesie przygotowania Strategii ZIT.

Do zadań Grupy Roboczej należy bieżąca praca nad przygotowaniem i zmianami strategii, wprowadzanie korekt i wstępna akceptacja projektów poszczególnych etapów opracowania Strategii ZIT, dostarczanie danych i wkładu merytorycznego na potrzeby opracowania i wdrażania Strategii ZIT, organizacja spotkań i warsztatów, procesu uspołecznienia strategii, konsultacji społecznych i innych wymaganych elementów procesu opracowania Strategii ZIT, wybór projektów strategicznych wraz z opracowaniem pakietu projektów, prowadzenie dokumentacji prac nad Strategią ZIT na potrzeby związku ZIT, inne czynności konieczne do opracowania Strategii ZIT.

Członkami Grupy Roboczej są pracownicy merytoryczni każdej z gmin wskazani przez Strony porozumienia. Do Grupy Roboczej mogą być także zapraszane inne osoby, w sprawach związanych z omawianymi tematami.

Ryc. 10. Struktura zarządzania wdrażaniem Strategii

Źródło: opracowanie własne

Zespół doradczy partnerów społeczno-gospodarczych jest ciałem opiniująco-doradczym związku ZIT. W skład Zespołu doradczego partnerów społeczno-gospodarczych wchodzą w szczególności przedstawiciele podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji. Do zadań Zespołu doradczego partnerów społeczno-gospodarczych należy w szczególności: udział w organizowanych spotkaniach i warsztatach związanych z przygotowaniem lub ewaluacją strategii oraz opiniowanie projektu strategii.

Realizatorzy zewnętrzni strategii to wykonawcy i partnerzy realizacyjni, m.in.: instytucje państwowe, instytucje samorządu województwa, uczelnie i szkoły, instytucje badawczo-rozwojowe, instytucje otoczenia biznesu, samorządy gospodarcze i inne organizacje zrzeszające przedsiębiorstwa, różne organizacje branżowe, przedsiębiorstwa, spółki samorządowe, zarządcy sieci technicznych, organizacje pozarządowe, instytucje kultury, wspólnoty osiedlowe i sołeckie, mieszkańcy, nieformalne grupy mieszkańców, inne ciała konsultacyjne i inicjatywne, inne podmioty zainteresowane realizacją lub skutkami realizacji strategii.

7.1.3. Cykl aktualizacji Strategii ZIT

Strategia została sporządzona do 2030 roku. Wynika to m.in. z okresu programowania środków unijnych w perspektywie finansowej 2021-2027, które można będzie wydatkować do końca 2030 roku.

Ze względu na dynamikę zmian zachodzących w otoczeniu, strategia może podlegać aktualizacji. Komitet Sterujący może podjąć decyzję o aktualizacji w każdej chwili realizacji strategii, jeśli będzie to wynikało z potrzeb rozwojowych MOF Miasta Łomży lub wyników monitoringu. Aktualizacja dokumentu musi odbywać się w trybie adekwatnym dla strategii ZIT.

7.2. Monitorowanie i ocena wdrażania

7.2.1. Monitorowanie procesu wdrażania strategii

Niniejszy dokument stanowi strategię ZIT. W dokumencie określono wskaźniki produktów i rezultatów projektów ZIT, które są jednocześnie wskaźnikami celów strategicznych.

W zakresie realizacji strategii jako całości oraz w zakresie realizacji projektów ZIT będą realizowane cztery rodzaje monitoringu:

- operacyjny (opis stanu realizacji zaplanowanych działań dla każdego z kierunków działań i celów),
- strategiczny (kontrola osiągnięcia wskaźników realizacji),
- źródeł finansowania (opis ryzyk pozyskania środków na realizację).
- finansowy obejmujący analizę wydatkowanych środków finansowych.

Za monitorowanie realizacji strategii odpowiada Komitet Sterujący. Niezbędne dane będą gromadzone i opracowywane przez Grupę Roboczą. Raz w roku, do końca czerwca, Partnerstwo opracuje raport roczny o stanie realizacji strategii.

Wnioski i rekomendacje mogą posłużyć do ewentualnej aktualizacji strategii lub listy projektów ZIT.

7.2.2. Ocena (ewaluacja) stopnia osiągnięcia celów strategicznych

Ewaluacja będzie prowadzona na etapie ex-post. Ewaluacja dotyczy realizacji strategii oraz oceny jej wpływu na wszelkie dziedziny życia społeczno-gospodarczego.

Ewaluację ex-post należy zrealizować w roku 2030. Ewaluacja ma za zadanie stwierdzić, czy strategia spełniła oczekiwania i zrealizowano założone wskaźniki celów strategicznych. Może być także elementem przygotowania nowej strategii na lata 2030+.

Ewaluacja ex-post powinna także umożliwiać ocenę trafności, skuteczności i efektywności realizacji dokumentu.

Projekt raportu ewaluacji ex-post zostanie opublikowany na stronach internetowych Partnerów wraz z możliwością zgłaszania uwag. Raport z ewaluacji będzie opiniowany przez Zespół doradczy partnerów społeczno-gospodarczych oraz zatwierdzony przez Komitet Sterujący.

7.2.3. Rezultaty i wskaźniki realizacji strategii

Wskaźnikami realizacji celów Strategii ZIT są wskaźniki rezultatu projektów ZIT przypisanych do celów strategicznych. Wartości wskazano w rozdz. 5 w tabelach z listami projektów.

8. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych

8.1. Partycypacja społeczna w procesie przygotowywania, realizacji i oceny efektów strategii

Proces prac nad strategią ZIT MOF Miasta Łomży był koordynowany przez Zespół Doradców Związku Miast Polskich, Grupę Roboczą związku ZIT i Grupę Roboczą utworzoną w ramach projektu CWD+ oraz nadzorowany przez Komitet Sterujący (a do czasu utworzenia związku ZIT przez Radę Partnerstwa utworzoną w ramach projektu CWD+). Prace przebiegały w oparciu o model partycypacyjny umożliwiający uzyskanie szerokiej informacji oraz udział w opracowywaniu elementów dokumentu mieszkańcom MOF reprezentującym różne grupy interesariuszy.

W grudniu 2022 r. Partnerzy podpisali stosowne porozumienie międzygminne w sprawie powołania związku ZIT i zasad współpracy jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży, służące realizacji opracowania strategii ZIT w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, w perspektywie finansowej 2021-2027. Wyłoniony został Komitet Sterujący związku ZIT, Grupa Robocza, które wraz z doradcami ZMP zobowiązały się do ścisłej współpracy nad opracowywaniem strategii. Na potrzeby wdrażania Strategii ZIT MOF Miasta Łomży w dn. 1 marca 2024 r zostało zawarte nowe porozumienie międzygminne. W dn. 25 marca 2026 r. członkowie związku ZIT zawarli kolejne porozumienie międzygminne dotyczące wdrażania Strategii ZIT oraz jej aktualizacji.

Zespół doradczy partnerów społeczno-gospodarczych (ciało opiniująco-doradcze) powołano Zarządzeniem nr 1/2023 Komitetu Sterującego ZIT MOF Miasta Łomży z 13 marca 2023 r. w sprawie powołania zespołu doradczego partnerów społeczno-gospodarczych. W skład zespołu weszło 28 reprezentantów sektora społecznego, publicznego i gospodarczego. Zasady działania i skład Zespołu doradczego partnerów społeczno-gospodarczych zostały zaktualizowane zarządzeniem Komitetu Sterującego MOF Miasta Łomży w dn. 19 maja 2026 r. W jego skład wchodzą przedstawiciele podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji. Zadania Zespołu obejmują udział w organizowanych spotkaniach i warsztatach związanych z przygotowaniem, ewaluacją oraz ewentualnymi aktualizacjami Strategii ZIT oraz opiniowanie projektów poszczególnych etapów opracowania Strategii ZIT i aktualizacji Strategii ZIT. Zespół może pracować w pełnym składzie lub w ramach tematycznych grup roboczych obejmujących zasięgiem merytorycznym sprawy ze sfery społecznej, gospodarczej i środowiskowo-przestrzennej.

W całym procesie prac diagnostyczno-strategicznych powołana Grupa Robocza Partnerstwa w ramach projektu CWD+ aktywnie współpracowała w oparciu o regularne spotkania (minimum raz na dwa tygodnie) stacjonarne lub za pośrednictwem platformy TEAMS oraz bieżących kontaktów mailowych i telefonicznych. Na spotkania zapraszano wybrane grupy interesariuszy w zależności od tematu spotkania. Od kwietnia 2022 roku do kwietnia 2023 roku odbyło się około 60 spotkań roboczych.

Zarówno w trakcie prac nad przygotowaniem raportu diagnostycznego (od kwietnia do końca października 2022 r.) jak też strategii (od listopada 2022 do kwietnia 2023) przeprowadzono szereg spotkań, badań ankietowych oraz wywiady grupowe i warsztaty z reprezentantami różnych grup interesariuszy.

Badania ilościowe

W ramach badań ilościowych zrealizowano: badanie opinii oraz planów życiowych młodzieży, badanie opinii mieszkańców gmin obszaru partnerstwa, badanie opinii lokalnych liderów, badania samorządów w zakresie współpracy i instytucjonalizacji partnerstwa, badania wewnętrznych i zewnętrznych czynników rozwojowych partnerstwa.

Badania zostały przeprowadzone metodą CAWI uzupełnioną tradycyjną dystrybucją kwestionariusza i wprowadzeniem danych do systemu elektronicznego.

Badanie opinii oraz planów życiowych młodzieży objęły uczniów ostatnich klas szkół ponadpodstawowych. Wzięło w nich udział 108 uczniów ostatnich klas szkół ponadpodstawowych na obszarze partnerstwa. Badanie przeprowadzono przy udziale szkół ponadpodstawowych i ich organów prowadzących.

Badanie opinii mieszkańców gmin obszaru partnerstwa. W badaniu wzięło udział 830 osób. Samorządy – członkowie partnerstwa, przeprowadziły samodzielnie akcję rozpowszechnienia informacji o badaniu.

Badanie opinii lokalnych liderów skierowane było do czterech kategorii liderów lokalnych: lider administracji (wójt, burmistrz, wyższy urzędnik, kierownik w JST), lider gospodarki (przedsiębiorca, członek kierownictwa firmy, menadżer), lider sektora społecznego (lider organizacji społecznej, fundacji, stowarzyszenia, społecznik, itp.), lider opinii (ksiądz, dziennikarz, popularny bloger, inny lokalny autorytet). W badaniu wzięło udział 23 liderów.

Przeprowadzono także badania samorządów:

- Badania samorządów w zakresie przedsiębiorczości zwane dalej „Badaniami przedsiębiorczości", diagnozujące warunki do rozwoju przedsiębiorczości w gminach obszaru partnerstwa.
- Badania samorządów w zakresie współpracy i instytucjonalizacji partnerstwa, diagnozujące potencjał do współpracy na obszarze partnerstwa. Badania przeprowadzono wśród pracowników samorządów.
- Badania wewnętrznych i zewnętrznych czynników rozwojowych partnerstwa m.in. zasobów, produktów, zagrożeń i problemów rozwojowych, tzw. „Badania SWOT". Badania przeprowadzono wśród członków Grupy Roboczej, Rady Partnerstwa i wybranych liderów społeczno-gospodarczych. W badaniu wzięło udział 13 osób.

Badania jakościowe

W ramach badań jakościowych przeprowadzono debaty strategiczne, spotkania konsultacyjne celów i kierunków strategii ZIT oraz odbywające się minimum raz na dwa tygodnie spotkania członków Grupy Roboczej (GR) i Rady Partnerstwa (RP).

Spotkania i debaty członków Grupy Roboczej (GR) i Rady Partnerstwa (RP). Od maja 2022 roku do końca października 2022 roku przedstawiciele samorządów oraz doradcy ZMP, członkowie GR i RP oraz zaproszeni goście spotykali się głównie w formule zdalnej, w celu omawiania poszczególnych wyników badań, analizy danych, dyskusji o przyszłości i kierunkach rozwoju Partnerstwa. Spotkania odbywały się ze zróżnicowaną frekwencją. Przeprowadzono w tym czasie ok. 20 spotkań (spotykano się mniej więcej co tydzień).

Wywiady grupowe i warsztaty. W czasie trwania prac nad diagnozą przeprowadzono szereg wywiadów grupowych i warsztatów z członkami Grupy Roboczej i Rady Partnerstwa oraz liderów społecznych.

Spotkania i debaty

Dnia 21 czerwca 2022 r. odbyła się w Łomży debata strategiczna z udziałem Rady Partnerstwa, Grupy Roboczej, doradców ZMP oraz zaproszonych interesariuszy reprezentujących lokalne środowisko. W spotkaniu wzięło udział 15 osób. Dyskutanci dzielili się swoimi spostrzeżeniami na temat uwarunkowań rozwoju MOF Miasta Łomży, lokalnych problemów i potrzeb.

W dniu 1 lipca 2022 r. odbyła się w Łomży kolejna debata strategiczna z udziałem Rady Partnerstwa, Grupy Roboczej, doradców ZMP oraz zaproszonych interesariuszy. W spotkaniu wzięło udział 14 osób. Zaprezentowano wstępne wyniki badań, elementy diagnozy. Dyskutowano o kluczowych potrzebach rozwoju MOF, celach, istotnych inwestycjach rozwojowych.

W dniu 14 października 2022 r. odbyło się w Łomży kolejne spotkanie - debata strategiczna z udziałem Rady Partnerstwa, Grupy Roboczej, doradców ZMP oraz zaproszonych interesariuszy. W spotkaniu wzięło udział 18 osób. Zaprezentowano wyniki badań, wyniki diagnozy, dyskutowano o kluczowych czynnikach rozwoju (SWOT), potrzebach rozwojowych, celach strategicznych, kierunkach działań i zintegrowanych projektach ZIT.

W dniu 8 grudnia 2022 r. odbyło się w Łomży kolejne spotkanie - debata strategiczna z udziałem Rady Partnerstwa, Grupy Roboczej, doradców ZMP oraz zaproszonych interesariuszy. W spotkaniu wzięło udział 30 osób. Powtórzono wyniki diagnozy, dyskutowano o celach strategicznych, kierunkach działań i zintegrowanych projektach ZIT.

W dniu 24.03.2023 r. odbyło się spotkanie konsultacyjno-warsztatowe z Zespołem doradczym partnerów społeczno-gospodarczych. Dyskutowano o propozycjach celów strategicznych, kierunków rozwoju i projektach ZIT. Uwagi zgłoszone podczas spotkania zostały uwzględnione przy opracowaniu projektu strategii.

W dniu 20.11.2023r. odbyło się spotkanie konsultacyjno- warsztatowe z Zespołem doradczym partnerów społeczno-gospodarczych. Przedmiotem spotkania było omówienie projektu Strategii Terytorialnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży. Podczas spotkania wyjaśniono zgłoszone wątpliwości formalne dotyczące przyjętej formy Strategii. W ramach opiniowania Strategii ZIT Zespół doradczy partnerów społeczno-gospodarczych (ciało opiniująco-doradcze) nie zgłosił uwag do projektu Strategii ZIT.

Partycypacja społeczna na etapie wdrażania strategii i oceny efektów strategii zostanie zapewniona poprzez utrzymanie funkcjonowania w okresie wdrażania Zespołu doradczego partnerów społeczno-gospodarczych jako ciała doradczo-opiniującego.

Poza tym Partnerstwo zamierza stale informować o postępach w realizacji strategii, wdrażanych projektach i podjętych przez partnerów działaniach poprzez strony internetowe podmiotów samorządowych, media społecznościowe i w innych formach.

Partycypacja społeczna na etapie ewaluacji strategii zostanie zapewniona poprzez podejmowanie przez Partnerstwo działań polegających na:

- społecznej kontroli oceny efektów strategii poprzez udział w procesie ewaluacji Zespołu doradczego partnerów społeczno-gospodarczych jako ciała doradczo-opiniującego,
- publikacji na stronach internetowych Partnerów raportu z ewaluacji i umożliwieniu zgłaszania uwag do raportu.

W razie potrzeby Partnerzy zastosują również inne formy i metody partycypacji umożliwiające mieszkańcom i innym interesariuszom uczestnictwo w procesie oceny strategii.

O realizacji procesu oceny strategii społeczność lokalna będzie informowana poprzez strony internetowe Partnerów, media społecznościowe, publikacje w prasie lokalnej oraz spotkania informacyjne.

W okresie luty – kwiecień 2026 r. została przeprowadzona aktualizacja Strategii ZIT. W jej trakcie przeprowadzano regularne cotygodniowe spotkania Grupy Roboczej za pośrednictwem platformy Teams, prowadzono również bieżące konsultacje mailowe i telefoniczne. Projekt aktualizacji Strategii ZIT został skonsultowany z Zespołem doradczym partnerów społeczno-gospodarczych oraz poddany procedurze konsultacji społecznych zgodnie z przepisami obowiązującymi w każdej z gmin wchodzących w skład związku ZIT.

8.2. Procedura konsultacji społecznych

Rozpoczęcie procesu konsultacji społecznych projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży zostało poprzedzone roboczymi uzgodnieniami treści dokumentu z Radą Partnerstwa i Grupą Roboczą. Proces konsultacji społecznych realizowany był na podstawie uchwał w sprawie konsultacji społecznych poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład Partnerstwa oraz zarządzeń władz wykonawczych tych jednostek. Zaproszenie do udziału w procesie konsultacji społecznych zostało opublikowane na stronach Biuletynów Informacji Publicznej (BIP) oraz stronach internetowych wszystkich jednostek samorządu terytorialnego tworzących Partnerstwo. Projekt Strategii w wersji elektronicznej był publikowany jako załącznik do ogłoszeń o rozpoczęciu konsultacji społecznych na stronach Biuletynów Informacji Publicznej (BIP) i stronach internetowych wszystkich jednostek samorządu terytorialnego tworzących Partnerstwo. W wersji drukowanej projekt Strategii dostępny był w urzędach gmin jednostek samorządu terytorialnego tworzących Partnerstwo. Konsultacje społeczne były prowadzone w okresie od 2 do 22 listopada 2023 r. Ponadto w Mieście Łomża w dn. 08.11.2023 r. zorganizowano spotkanie konsultacyjne dla mieszkańców, jak również konsultacje były poprzedzone akcją informacyjną trwającą od 19 października 2023 r. do 1 listopada 2023r.
W trakcie konsultacji społecznych zgłoszono 24 uwagi, z których 23 zostały uwzględnione w całości, a jedna nie została uwzględniona.
W ramach procesu aktualizacji Strategii ZIT w okresie od 4 do 27 maja 2026 r. przeprowadzono konsultacje społeczne projektu aktualizacji Strategii ZIT zgodnie z przepisami obowiązującymi w każdej z gmin wchodzących w skład związku ZIT. W ich trakcie zgłoszono 22 uwagi, z których 21 zostało uwzględnionych, a jedna nie została uwzględniona.

9. Źródła finansowania

Na potrzeby diagnozy potencjału finansowego Partnerstwa zwrócono uwagę na zdolność poszczególnych Partnerów (JST) do spłaty i obsługi nowych zobowiązań, tj. nowego długu, który dotychczas nie był planowany, a jego zaciągnięcie może być niezbędne do realizacji projektów. Ponadto analizie poddano poziom wydatków majątkowych z wyłączeniem wydatków majątkowych, które zostały zaplanowane w wieloletnich prognozach finansowych, jako wydatki wieloletnie (tj. ujmowanych w załączniku przedsięwzięć do WPF) oraz poziom nadwyżki operacyjnej netto. Wskazane informacje pozwalają na określenie zdolności poszczególnych Partnerów (JST) do realizacji projektów wynikających ze strategii. Dla celów analitycznych jako ostatni rok prognozy (WPF) przyjęto 2030 r. Analizy dokonano na podstawie złożonych projektów WPF na 2023 r.

Całkowity prognozowany potencjał finansowy Partnerstwa w latach 2023-2030 kształtuje się na poziomie 226 mln zł, z tego ponad 123 mln zł dotyczy zdolności do spłaty i obsługi nowego długu. Łączna kwota wydatków majątkowych, która nie została podzielona na wieloletnie zadania inwestycyjne wynosi prawie 103 mln zł. Natomiast prognozowana skumulowana nadwyżka operacyjna netto osiągnie poziom 88,5 mln zł.

Szacunkowa wartość projektów wyniesie 51,20 mln euro. Przyjmując założenie, że projekty będą zrealizowane przy dofinansowaniu zewnętrznym na poziomie 43,80mln euro i w ok. 7,40 mln euro ze środków własnych, są one możliwe do realizacji przez Partnerstwo, a także przez każdego z Partnerów osobno uwzględniając ich planowany udział finansowy.

Źródłem finansowania Strategii ZIT jest Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i Europejski Fundusz Społeczny Plus oraz środki własne samorządów. Dziesięć projektów ZIT będzie finansowanych z programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021 – 2027 (FEdP 2021-2027), jeden z programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021 – 2027 (FEPW 2021-2027).

Podstawowym źródłem finansowania projektów jest Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+).

Tabela 9. Potencjał finansowy Partnerstwa

Nazwa JST	Dane	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Wartości skumulowane
MIASTO ŁOMŻA	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	6 622,05	1 476,60	2 702,59	5 777,74	7 535,30	8 071,66	8 324,16	9 980,02	**50 490,11**
	Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych	16 329,90	6 239,95	9 920,00	9 340,00	9 760,00	9 180,00	8 700,00	8 220,00	**77 689,84**
	Wynik operacyjny netto	96,69	10 500,00	9 920,00	9 340,00	9 760,00	9 180,00	8 700,00	8 220,00	**65 716,69**
GMINA NOWOGRÓD	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	2 191,94	2 271,73	2 018,56	1 758,29	1 511,38	1 154,72	0,00	0,00	**10 906,63**
	Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych	190,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**190,00**
	Wynik operacyjny netto	-804,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**-804,14**
GMINA PIĄTNICA	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	3 297,43	2 332,92	2 336,64	2 012,72	1 686,72	1 530,89	1 391,99	1 876,62	**16 465,93**
	Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych	5 936,89	0,00	1 274,17	1 406,89	1 760,56	2 108,21	2 346,38	2 471,89	**17 305,00**
	Wynik operacyjny netto	237,21	2 211,01	660,43	793,15	1 146,82	1 494,47	1 732,65	1 858,15	**10 133,89**
GMINA ŁOMŻA	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	13 743,64	11 331,97	6 346,26	943,36	2 423,63	3 421,89	2 449,87	4 684,55	**45 345,18**
	Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych	4 331,90	0,00	0,00	823,81	915,31	680,22	400,00	560,84	**7 712,09**
	Wynik operacyjny netto	-5 593,02	6 589,55	6 100,00	3 823,81	915,31	680,22	400,00	560,84	**13 476,71**
Razem	**Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu**	**25 855,07**	**17 413,21**	**13 404,06**	**10 492,12**	**13 157,03**	**14 179,16**	**12 166,02**	**16 541,19**	**123 207,85**
	Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych	**26 788,68**	**6 239,95**	**11 194,17**	**11 570,70**	**12 435,87**	**11 968,43**	**11 446,38**	**11 252,73**	**102 896,92**
	Wynik operacyjny netto	**-6 063,26**	**19 300,55**	**16 680,43**	**13 956,96**	**11 822,13**	**11 354,69**	**10 832,65**	**10 639,00**	**88 523,16**

Źródło: opracowanie własne na podstawie projektów WPF na 2023 r., dane Ministerstwa Finansów

Legenda:
Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu – określa „zapas" w zakresie poziomu spłaty długu wraz z kosztami jego obsługi (odsetkami) w poszczególnych latach. Skumulowana wartość wskazuje na przybliżoną wartość nowego długu (wraz z kosztami jego obsługi) w analizowanym okresie, który może jeszcze zaciągnąć dany Partner (JST).
Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych – określa wielkość środków na wydatki majątkowe, które nie zostały zaangażowane na zadania wieloletnie (ujmowane w załączniku przedsięwzięć do WPF). Tym samym jest to wartość wydatków majątkowych, która może zostać przeznaczona na realizację projektu w poszczególnych latach (pod warunkiem rezygnacji z realizacji zadań jednorocznych).
Wynik operacyjny netto – dodatnia różnica między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi pomniejszona o rozchody z tytułu spłaty długu. Wartość wyniku operacyjnego netto informuje o wysokości środków finansowych, które mogą zostać przeznaczone na wydatki majątkowe.

Tabela 10. Źródła finansowania wg celów strategicznych

Cel strategiczny	Wartość [EUR]	Dofinansowanie [EUR]	Wkład własny [EUR]	Budżet Państwa [EUR]
1. Wzrost dostępności komunikacyjnej	16 327 005,62	12 550 348,33	3 776 657,29	0,00
2. Poprawa ochrony środowiska i dostosowanie do zmian klimatu	20 679 812,96	18 376 019,00	2 303 793,96	0,00
3. Wzrost jakości edukacji	5 367 658,84	4 562 510,00	599 218,40	205 930,44
4. Zintegrowany rozwój społeczny	3 947 256,22	3 469 817,00	477 439,22	0,00
5. Wzrost odporności na sytuacje kryzysowe	4 879 607,94	4 635 627,55	243 980,39	0,00
Razem	**51 201 341,58**	**43 594 321,88**	**7 401 089,26**	**205 930,44**

Źródło: opracowanie ZMP

Tabela 11. Źródła finansowania wg programów

Źródło finansowania	Fundusz	Wartość [EUR]	Dofinansowanie [EUR]	Wkład własny [EUR]	Budżet Państwa [EUR]
FEdP 2021-2027	EFS+	5 367 658,84	4 562 510,00	599 218,40	**205 930,44**
FEdP 2021-2027	EFRR	34 401 413,97	31 131 463,55	3 269 950,42	0,00
FEPW 2021-2027	EFRR	11 432 268,77	7 900 348,33	3 531 920,44	0,00
Razem		**51 201 341,58**	**43 594 321,88**	**7 401 089,26**	**205 930,44**

Źródło: opracowanie ZMP

Tabela 12. Wydatki wg Partnerów

Partner	Wartość [EUR]	Dofinansowanie [EUR]	Wkład własny [EUR]	Budżet Państwa [EUR]
Miasto Łomża	36 349 807,56	30 341 881,66	5 871 537,37	136 388,53
Gmina Łomża	5 782 962,89	5 246 669,92	512 591,50	25 701,47
Gmina Nowogród	3 061 264,04	2 817 926,19	228 881,14	14 456,71
Gmina Piątnica	6 007 307,09	5 187 844,11	790 079,25	29 383,73
Razem	**51 201 341,58**	**43 594 321,88**	**7 401 089,26**	**205 930,44**

Źródło: opracowanie ZMP

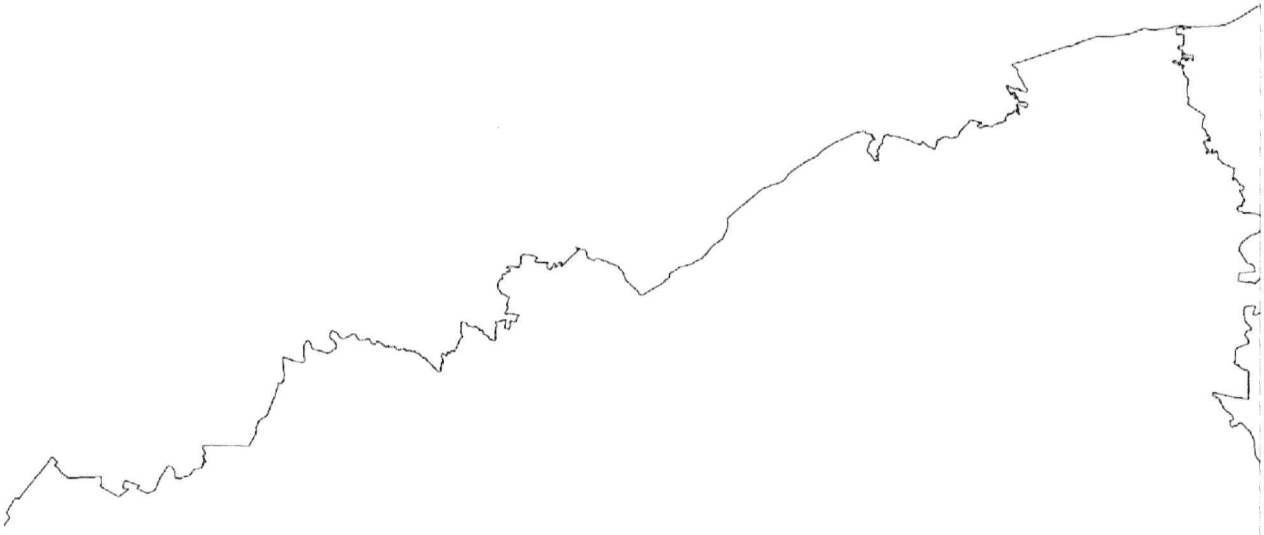
10. Wykazy i spisy

Spis rysunków

Ryc. 1. Położenie partnerstwa....15
Ryc. 2. Szkielet aktualnego układu komunikacyjnego....15
Ryc. 3. MOF Miasta Łomży - struktura funkcjonalno-przestrzenna....16
Ryc. 4. Klasy pokrycia terenu....17
Ryc. 5. Formy ochrony przyrody....18
Ryc. 6. Lokalizacja przedsiębiorstw – głównych pracodawców na terenie MOF Miasta Łomży....19
Ryc. 7. Liczba wystawionych PIT-11 pracownikom z własnej gminy i spoza gminy....20
Ryc. 8. Strumienie pracowników dojeżdżających do pracy w MOF....21
Ryc. 9. Strumienie mieszkańców MOF wyjeżdżających do pracy....21
Ryc. 10. Struktura zarządzania wdrażaniem Strategii....46

Spis tabel

Tabela 1.Ogólny poziom samowystarczalności usługowej gmin i Partnerstwa (OP) w percepcji mieszkańców [%].....19
Tabela 2. Mocne i słabe strony.....23
Tabela 3. Szanse i zagrożenia.....24
Tabela 4. Struktura celów strategicznych i kierunków działań.....28
Tabela 5. Zgodność Strategii ZIT z KSRR 2030.....42
Tabela 6. Zgodność Strategii ZIT z SOR.....42
Tabela 7. Zgodność Strategii ZIT z SRWP 2030.....43
Tabela 8. Zgodność Strategii ZIT z POLiOC 2025-2026.....44
Tabela 9. Potencjał finansowy Partnerstwa.....51
Tabela 10. Źródła finansowania wg celów startegicznych.....52
Tabela 11. Źródła finansowania wg programów.....52
Tabela 12. Wydatki wg Partnerów.....52

OPINIA

projektu aktualizacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży

Ja niżej podpisany Krzysztof Ryszard Kozicki – Wójt Gminy Piątnica opiniuję pozytywnie/~~negatywnie~~* projekt aktualizacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży, stanowiący załącznik do niniejszej opinii.

Podpisane elektronicznie przez Wójt Gminy Piątnica Krzysztof Ryszard Kozicki w dniu 2026-06-12.

.....

(podpis)

** niepotrzebne skreślić*

OPINIA

projektu aktualizacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży

Ja niżej podpisany Grzegorz Andrzej Palka – Burmistrz Nowogrodu opiniuję pozytywnie/~~negatywnie~~* projekt aktualizacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży, stanowiący załącznik do niniejszej opinii.

Grzegorz Andrzej Palka

Elektronicznie podpisany przez Grzegorz Andrzej Palka
Data: 2026.06.12 10:09:36 +02'00'

(podpis)

** niepotrzebne skreślić*

OPINIA

projektu aktualizacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży

Ja niżej podpisany Piotr Kłys – Wójt Gminy Łomża opiniuję pozytywnie/~~negatywnie~~* projekt aktualizacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży, stanowiący załącznik do niniejszej opinii.

Signed by / Podpisano przez:
Piotr Kłys
Date / Data:
2026-06-12 09:45

.....

(podpis)

** niepotrzebne skreślić*

OPINIA

projektu aktualizacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży

Ja niżej podpisany Mariusz Chrzanowski – Prezydent Miasta Łomża opiniuję pozytywnie/~~negatywnie~~* projekt aktualizacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży, stanowiący załącznik do niniejszej opinii.

Signed by / Podpisano przez:
Mariusz Chrzanowski
Date / Data: 2026-06-12 12:02

.....

(podpis)

* *niepotrzebne skreślić*

Uzasadnienie

Aktualizacja Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży podyktowana jest zmianami programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027, w którym wprowadzono m.in. priorytet XVII Fundusze na rzecz obronności i gotowości cywilnej w zintegrowanych instrumentach terytorialnych, cel szczegółowy 5.4 Zapewnianie gotowości cywilnej na wszystkich rodzajach terytoriów (wdrażany wyłącznie z zastosowaniem instrumentu ZIT) oraz Priorytet XIV Fundusze na rzecz odporności gospodarki wodnej, cel szczegółowy 2.5 Wspieranie bezpiecznego dostępu do wody, zrównoważonej gospodarki wodnej obejmującej zintegrowane zarządzanie wodą, a także odporności wodnej (wdrażany w części z wykorzystaniem instrumentu ZIT).

Projekt aktualizacji Strategii ZIT MOF Miasta Łomży został pozytywnie zaopiniowany przez: Prezydenta Miasta Łomża, Wójta Gminy Łomża, Wójta Gminy Piątnica oraz Burmistrza Nowogrodu (opinie w załączeniu.)